

De instellingen van gewesten en gemeenschappen⁽¹⁾

Guy Vanthemsche

1. Bibliografie

Om evidente redenen bestaan er slechts weinig historische werken over de recente staats hervorming. De meeste publicaties zijn ofwel informatieve bijdragen bestemd voor een breder publiek, ofwel studies met een juridisch opzet. In deze lijst nemen we enkel de werken op die het gehele proces van de staats hervorming behandelen. Studies die betrekking hebben op één van de gemeenschappen of gewesten komen aan bod in de bibliografie over de desbetreffende instantie. Voor enkele oudere referenties verwijzen we naar de vorige uitgave.

ALEN (A.), VAN SPEYBROECK (P.). *De Belgische staats hervorming van 1974 tot het gemeenschapspact*. Brussel, 1977.

ALEN (A.), SUTENS (L.P.), eds. *Het federale België na de vierde staats hervorming*. Brugge, 1993.

ALEN (A.) e.a. *De vijfde staats hervorming van 2001*. Brugge, 2002.

ANTHOON (C.). *Onmiddellijke fase van de staats hervorming*. Brussel, 1979.

BAETEMAN (G.). *De nieuwe staat. Aspecten van het Belgisch federalisme*. Antwerpen, 1994.

BERCKX (P.). *150 jaar institutionele hervormingen in België*. Antwerpen, 1990.

BLANPAIN (R.). *Bevoegdheden van gemeenschappen en gewesten*. Brugge, 1988.

BRASSINNE (J.). *La Belgique fédérale*. Brussel, 1994.

BRIPOSIA (H.), VAN BOXSTAEL (J.-L.). *Le partage des compétences dans la Belgique fédérale*. Namen, 1994.

CEREXHE (E.). *La réforme de l'Etat belge*. Brussel, 1993.

CLEMENT (J.), D'HONDT (H.), VAN CROMBRUGGE (J.), VANDERVEEREN (C.). *Het Sint-Michielsakkoord en zijn achtergronden*. Antwerpen, 1993.

DECUYPER (A.G.), DE BRUYNE (J.G.L.). *De staats hervorming. Bijzondere problemen*. Zele, 1987.

DELPEREE (F.), ed. *La Belgique fédérale*. Brussel, 1994.

DELPEREE (F.), ed. *La Constitution fédérale du 5 mai 1993*. Brussel, 1993.

DENOLF (R.). *Het federalisme in België als grondwettelijk vraagstuk*. Antwerpen, 1968.

(1) Met dank aan P. De Spiegeler, P. Drossens, A. Minke, B. Deroo, F. Kisters en Hilde Van Ongevalle voor het verschaffen van nuttige inlichtingen over het archiefwezen.

- DE STEXHE (P.). *La révision de la constitution belge 1968-1971*. Brussel, 1972.
- DOCQUIER (F.). *La solidarité entre les régions. Bilan et perspectives*. Brussel, 1999.
- FALTER (R.). *Tweedracht maakt macht. Wegwijs in het federale België*. Tielt, 1994.
- JACQUEMIN (N.), VAN DEN WIJNGAERT (M.), GOOSSENS (M.). *O dierbaar België. Ontstaan en structuur van de federale staat*. Antwerpen, 1996.
- JAUMAIN (S.), ed. *La réforme de l'Etat ... et après? L'impact des débats institutionnels en Belgique et au Canada*. Brussel, 1997.
- LEUS (K.), VENY (L.), eds. *Het federale België in de praktijk. De werking van de wetgevende vergaderingen na de verkiezingen van 21 mei 1995*. Brugge, 1996.
- MEAN (A.). *La Belgique de Papa: 1970, le commencement de la fin*. Brussel, 1989.
- MATTHIJS (H.). De Bijzondere financieringswet en de staatshervorming, in *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht*, 2007, nr. 4, p. 195-210.
- MAURAGE (E.). *La longue marche vers la régionalisation. Les carnets politiques d'André Cools (1973-1979)*. Ottignies, 1997.
- MIGNOLET (M.), ed. *Le fédéralisme fiscal*. Brussel, 2005.
- PAGANO (G.). *Le financement des régions et des communautés 1970-2002*. Brussel, 2002.
- PLATEL (M.). *Communautaire geschiedenis van België van 1830 tot vandaag*. Leuven, 2004.
- Saint-Polycarpe, Lombard et Saint-Boniface: une réforme à plusieurs visages, themanummer van *Administration publique*, 2002, nrs. 2-3-4.
- SENELLE (R.). De grondwetsherziening 1967-1971, in *Teksten en documenten*, 1972, nrs. 279-280-281.
- SENELLE (R.). De staatshervorming in België, in *Teksten en documenten*, 1978, nr. 315; 1979, nr. 319; 1980, nr. 326.
- SEUTIN (B.), VAN HAEGENDOREN (G.). *De nieuwe bevoegdheden van gemeenschappen en gewesten*. Brugge, 1994.
- Id., eds. *De bevoegdheidsverdeling in het federale België*, Brugge, 1999-.
- Dit is een reeks die bestaat uit thematische volumes die telkens één aspect van de nieuwe bevoegdheidsverdeling analyseren: media, taalgebruik, huisvesting, enz.
- SPINNOY (C.). De financiering van de gemeenschappen en de gewesten na het Sint-Michielsakkoord. De effecten op de openbare financiën, in *De instellingen van gewesten en gemeenschappen. Documentatieblad van het Ministerie van Financiën*, jan.-febr. 1995, p. 127-241.
- UYTTENDAELE (M.), ed. *A l'enseigne de la Belgique nouvelle*. Brussel, 1989 (speciaal nr. van Revue de l'Université de Bruxelles, 1989, 3-4).
- UYTTENDAELE (M.). *Le fédéralisme inachevé. Réflexions sur le système institutionnel belge, issu des réformes de 1988-1989*. Brussel, 1991.
- VAN WELKENHUYZEN (A.) e.a. *La réforme de l'Etat 150 ans après l'indépendance nationale*. Brussel, 1980.
- WIGNY (P.). *La troisième révision de la constitution*. Brussel, 1972.
- WITTE (E.). Belgian Federalism: Towards Complexity and Asymmetry, in *West European Politics*, 1992, p. 95-111.
- WITTE (E.). De staatshervorming van 1988, in *Ons Erfdeel*, 1990, p. 185-196.

Een essentieel werkinstrument is verder het recurrente “Politiek jaarboek”, gepubliceerd als speciaal nummer van het politicologisch tijdschrift *Res Publica*. Verder blijven de bijdragen in de reeks *Courrier Hebdomadaire du CRISP* onmisbaar om de politieke gebeurtenissen te volgen. De volledige lijst kan men terugvinden op www.crisp.be.

2. Historisch overzicht

Tussen 1970 en het begin van de 21^e eeuw heeft België een institutionele gedaanteverwisseling meegemaakt. Het land evolueerde van een unitaire naar een federale staat. Op het ogenblik dat deze tekst beëindigd wordt (januari 2009), is die evolutie nog volop aan de gang. De federalisering van België is niet alleen een langdurig, maar ook een bijzonder ingewikkeld proces. In deze korte inleiding bieden we enkel een beschrijvend overzicht van de *hoofdkenmerken* van de wording van de communautaire en regionale instellingen. Bovendien zullen de institutionele hervormingen die niet onmiddellijk betrekking hebben op die instanties, buiten beschouwing worden gelaten.

De complexiteit van dat hervormingsproces vloeit onder meer voort uit het feit dat de wetgevende en uitvoerende *instellingen*, de *bevoegdheden* en de *financieringsmechanismen* van de gewesten en gemeenschappen – normaal gezien drie onverbrekkelijk verbonden variabelen – op discontinue wijze werden vastgelegd. De verschillende onderdelen van de nieuwe staatsstructuur kwamen *broksgevijs* tot stand, en bovendien, per landsgedeelte, volgens een eigen ritme en op een eigen manier. Moeilijk, zelfs onoplosbaar geachte problemen werden door de politici voor zich uit geschoven (“in de koelkast gestopt”, om de politieke beeldspraak te gebruiken); voor andere dossiers werden voorlopige, halfslachtige en/of uiterst ingewikkelde oplossingen uitgedokterd. De vaak scherpe politieke meningsverschillen maakten gecompliceerde compromissen onvermijdelijk. Pas na vele staaltjes van *high tech* besluitvorming leek in 1993 even een voorlopig rustpunt bereikt. Vanaf dan vertoonde het nieuwe institutionele landschap een (betrekkelijke) graad van interne consistentie, die in de jaren en decennia daarvoor ontbrak. Er waren echter nog problemen met de bevoegdheidsverdelingen, die vaak onlogisch waren. Vanaf het midden van het eerste decennium van de 21^e eeuw kwam de communautaire strijd daarom weer in alle hevigheid opzetten.

Het hervormingsproces werd ingezet op het einde van de jaren 1960, een periode gekenmerkt door toenemende spanningen tussen Vlamingen en Franstaligen. Door de Grondwetsherziening van 1970 werd het bestaan van drie (cultuur-) gemeenschappen en drie gewesten erkend. De drie cultuurgemeenschappen (de Nederlandstalige, de Franstalige en de Duitstalige) kregen een zekere graad van autonomie op het gebied van de cultuur en het onderwijs. De belangrijkste onderwijsmateries bleven echter onder het nationale gezag ressorteren. Die zelfstandigheid werd geconcretiseerd door de oprichting van *Cultuurraden*. De werking en de bevoegdheden van de Cultuurraad van de Nederlandse Cultuurgemeenschap en van die van de Franse Cultuurgemeenschap werden bepaald door de wet van 21 juli 1971; de Cultuurraden zelf werden geïnstalleerd op het einde van dat jaar. De Cultuurraad van de Duitstalige Cultuurgemeenschap zag pas twee jaar

later het licht, door de wet van 10 juli 1973. In tegenstelling tot de twee andere Cultuurraden kon deze raad echter geen decreten met kracht van wet stemmen; hij verleende enkel adviezen.

Deze hervormingen waren maar een eerste en bescheiden stap naar de afbouw van de nationale, gecentraliseerde Belgische staat. In tal van opzichten waren de slagkracht en de zelfstandigheid van de cultuurgemeenschappen immers beperkt. Ten eerste: de Cultuurraden waren samengesteld uit de leden van de nationale Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat die tot de respectieve taalgroep behoorden. Er bestonden dus geen afzonderlijke gekozenen voor die organen. Ten tweede: er bestond geen afzonderlijk executief orgaan voor de cultuurgemeenschappen. De nationale ministers bevoegd voor culturele en onderwijsmateries kwamen hun beleid verdedigen voor de Cultuurraden, maar politieke verantwoording waren ze enkel verschuldigd aan het nationale Parlement. Ten derde: de financiële middelen waarover de Cultuurgemeenschappen beschikten waren weinig belangrijk. Ze bestonden uit een (zeer bescheiden) dotatie die hen werd toegekend door de centrale overheid. Ten vierde: de materies waarvoor de Cultuurraden bevoegd waren, bleven erg beperkt. Zoals we al opmerkten, bleef de essentie van het onderwijsdossier in nationale handen.

De Grondwetsherziening van 1970 voerde ook het begrip “gewesten” in (door het beruchte Artikel 107^{quater}). België zou voortaan ook uit drie gewesten bestaan: het Vlaamse, het Brusselse en het Waalse Gewest. De concretisering van de gewestelijke organen en van hun precieze bevoegdheden bleef echter uit. De erkenning van de cultuurgemeenschappen beantwoordde vooral aan de wens van de Vlamingen, die hun zelfstandigheid inzake culturele materies wilden bevestigen. De Walen zagen in de gewesten dan weer een middel om hun streven naar voornamelijk economische autonomie te verwezenlijken. De Vlamingen vreesden echter in een minderheidspositie te geraken in het kader van een staatsstructuur bestaande uit drie gewesten, waarbij Brussel en Wallonië aan eenzelfde zeel zouden kunnen trekken. Ze wensten Brussel niet te erkennen als afzonderlijk, evenwaardig gewest en waren huiverachtig om het moeilijke dossier van de afbakening van dat gewest te openen. Daardoor werd de realisatie van de gewestvorming op de lange baan geschoven. Pas door de wet van 1 augustus 1974 (de zogenaamde wet-Perin-Vandekerckhove) werd een voorlopige stap gezet in de richting van de effectieve uitbouw van de gewesten. Die wet richtte drie *Gewestraden* op (met *adviserende* bevoegdheid): een Vlaamse, een Waalse en een Brusselse. Ze werden samengesteld uit de leden van de Senaat die behoorden tot de respectieve taalgroepen en die woonden in het desbetreffende gewest. Voor de Brusselse gewestraad kwamen daar nog een zeker aantal gekozenen van de Brusselse Agglomeratieraad bij. Bovendien zagen embryonale regionale “Executieven” het licht. In de schoot van de *nationale* regering werden immers ministeriële comités opgericht, samengesteld uit ministers en staatssecretarissen die bevoegd waren voor de materies die “gewestelijk” van aard waren. Die materies situeerden zich voornamelijk in het economische en sociale vlak (aspecten van het industrie- en van het energiebeleid, van de tewerkstellingspolitiek, van de ruimtelijke ordening, de stedenbouw en de huisvesting, van het beleid inzake natuurlijke rijkdommen, water, visvangst, bosbouw, enz., bepaalde materies betreffende de organisatie van ondergeschikte besturen).

Deze voorlopige gewestvorming was echter slechts een kort leven beschoren. De Gewestraden werden al afgeschaft in 1977, nauwelijks drie jaar na hun oprichting. De regionale ministeriële comités in de schoot van de nationale regering bleven echter bestaan. In 1977-78 werd een ambitieuze poging ondernomen om een algemeen vergelijk te bereiken op het gebied van de staats hervorming. Die poging liep echter faliekant af (de zogenaamde akkoorden van Egmont-Stuyvenberg). Toch werd de draad van het hervormingsproces snel weer opgenomen. In mei/juni/juli 1980 werd namelijk een nieuwe grondwetswijziging doorgevoerd (met, daaraan gekoppeld, de bijzondere wet van 8 augustus en de gewone wet van 9 augustus 1980).

Dit vertegenwoordigde een belangrijke etappe in de federalisering van de Belgische Staat. De lijn van de hervorming van 1970 werd immers verder doorgetrokken: gemeenschappen en gewesten kregen eigen, nieuwe (wetgevende en uitvoerende) organen, evenals bredere bevoegdheidspakketten en bijkomende financiële middelen. Eerst en vooral: het begrip "cultuurgemeenschap" moest de plaats ruimen voor het bredere begrip "gemeenschap". Naast de "zuiver culturele" materies en bepaalde (nog vrij beperkte) onderwijsaangelegenheden, werden de gemeenschappen immers ook bevoegd voor de zogenaamde "persoonsgebonden" materies (hulp aan personen, aspecten van het gezondheidsbeleid, enz.). Logische consequentie: de al bestaande Cultuurraden werden afgeschaft en vervangen door *Gemeenschapsraden*. De Duitse Cultuurraad bleef echter nog een tijd lang bestaan. Pas door de wet van 31 december 1983 werden de Duitse instellingen hervormd en zag de Duitstalige Gemeenschapsraad het licht (waarvan de leden rechtstreeks verkozen werden).

Ten tweede: de grondwetsherziening van 1980 betekende ook een grote stap vooruit inzake gewestvorming. De gewesten werden bevoegd voor voornamelijk territoriaal gebonden materies (ruimtelijke ordening, stedenbouw, leefmilieu, natuurlijke rijkdommen, bepaalde aspecten van het economisch en energiebeleid, enz.) en kregen eigen wetgevende instellingen: de Gewestraden, die decreten goedkeuren. Deze regeling werd echter enkel getroffen voor het Vlaamse en het Waalse gewest. Aangaande het Brusselse gewest waren de meningsverschillen nog te groot om tot een vergelijk te komen. De oprichting van de Brusselse gewestelijke instellingen zou dus nog een tijd op zich laten wachten (de oplossing kwam er pas in 1989). Zowel de gemeenschappen als de gewesten werden voorzien van eigen uitvoerende organen, Executieven genaamd. In tegenstelling tot de ministeriële comités ingevoerd door de voorlopige gewestvorming van 1974, maakten die geen deel meer uit van de nationale regering, maar stonden ze volledig op eigen benen.

Ten derde: er werd ook een begin gemaakt met de uitbouw van financiële zelfstandigheid van de gewesten en gemeenschappen. Ze verkregen immers het recht om eigen belastingen te heffen, weliswaar in zeer beperkte mate. De dotaties toegekend door de nationale overheid bleven de belangrijkste bron van inkomsten van de gewesten en gemeenschappen. Die dotaties bleven overigens vrij bescheiden. Vóór de grondwetsherziening van 1980 bedroegen die, naar schatting, 2,6 % van de nationale begroting (= toestand van 1979); na de hervorming van 1980 waren die geklommen tot amper 6,3 % (= toestand van 1982).

Onmiddellijk werd van Vlaamse kant echter beslist de organen van gemeenschappen en gewesten te fusioneren tot één gemaakte instellingen. Eén enkele

Vlaamse Raad en één enkele Vlaamse Executieve oefenden dus de (respectievelijk wetgevende en uitvoerende) bevoegdheden uit zowel voor de gemeenschaps- als voor de gewestmateries. Aan Franstalige kant opteerde men daarentegen voor het behoud van *afzonderlijke* gewest- en gemeenschapsorganen: enerzijds een Waalse Gewestraad, en een Waalse Gewestelijke Executieve; anderzijds een Franse Gemeenschapsraad en een Franse Gemeenschapsexecutieve. Deze verschillende regelingen ten noorden en ten zuiden van de taalgrens leidden dus tot de zogenaamde “institutionele asymmetrie” die het federale België kenmerkt.

De institutionele hervormingen van 1980 waren ongetwijfeld belangrijk, maar tal van problemen bleven bestaan. Die onopgeloste vraagstukken gaven aanleiding tot een volgende hervormingsronde, die plaatsgreep op het einde van de jaren 1980 en in het begin van de jaren 1990. De knelpunten situeerden zich op tal van niveaus: de institutionele organisatie, de omvang en de coherentie van de bevoegdheidspakketten en ten slotte ook de omvang van de financiële middelen en de financieringsmethoden zelf. De grondwetsherziening van juli 1988 en diverse bijzondere en gewone wetten van 8 augustus 1988 en 6, 12, 16 en 23 januari 1989 betekenden een grote stap vooruit in de regeling van de bevoegdheids- en financieringsproblemen. Belangrijke nieuwe materies werden overgeheveld naar de gemeenschappen en de gewesten. Zo werd het onderwijs quasi volledig toevertrouwd aan de gemeenschappen. Slechts enkele aspecten bleven in nationale handen. Het economische en het infrastructurele beleid, met inbegrip van verkeerswezen en openbare werken, werd bijna helemaal getransfereerd naar de gewesten. Nieuwe taken en bevoegdheden impliceerden uiteraard de nood aan nieuwe financiële middelen. De bijzondere financieringswet van 16 januari 1989 voorzag in de invoering van eigen gemeenschaps- en gewestelijke inkomstenbronnen en dokterde een mechanisme uit waarbij (een deel van) de opbrengst van nationaal geïnde belastingen aan de gewesten en gemeenschappen werd overgeheveld. Vanaf dan beschikten de deelstaten over niet minder dan 40 % van de rijksmiddelen.

In 1989 werd eindelijk ook een oplossing gevonden voor de Brusselse gewestelijke instellingen. De bijzondere wet en de gewone wet van 12 januari 1989 brachten een zeer ingewikkelde institutionele regeling tot stand, waarop we later uitvoeriger terugkomen: er werd een Brusselse Executieve en een Brusselse Gewestraad ingesteld. De leden van laatstgenoemde instelling werden rechtstreeks verkozen; automatisch maakten die gekozenen, op basis van hun taalappartentie en naargelang van de behandelde onderwerpen, echter ook deel uit van andere nieuw ingestelde organen, namelijk de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de Franse Gemeenschapscommissie en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (telkens ook met een eigen Raad en een eigen uitvoerend orgaan of College, bestaande uit de leden van de Executieve die behoren tot de respectieve taalgroepen). Die organen zijn belast met de uitvoering, op het Brusselse grondgebied, van de bevoegdheden die toebehoren aan, resp., de Vlaamse en Franse Gemeenschap en die, in het geval van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, betrekking hebben op de instellingen, ressorterend onder de bevoegdheid van de gemeenschappen, maar die niet kunnen ingedeeld worden bij een of andere van deze (de zogenaamde “bicommunautaire” instellingen). Omwille van

de complexiteit van de Brusselse instellingen, gaan we dieper in op deze instellingen in het historisch overzicht van dit specifieke niveau (zie hieronder, 4.3.2).

De volgende (vierde) fase van de staats hervorming kwam er in 1993, na de afsluiting van de zogenaamde Sint-Michiels- en Sint-Kwintensakkoorden (respectievelijk 28/30 september en 31 oktober 1992). De Grondwet werd opnieuw gewijzigd in mei en juni 1993, met daaropvolgend een reeks bijzondere en gewone wetten van 5 mei en 16 juli 1993. De belangrijkste stappen inzake bevoegdheidentransfers en financieringsmethoden werden reeds gezet door de zopas besproken hervormingen van 1988-89; in dit opzicht was de fase van 1993 dus minder doortastend. Toch werden nieuwe bevoegdheidspakketten overgedragen aan de gewesten (bijvoorbeeld inzake landbouw en buitenlandse handel). Andere belangrijke nieuwigheid: voortaan hadden de gewesten en gemeenschappen de bevoegdheid om internationale verdragen af te sluiten. Tevens werd in de Grondwet het principe vastgelegd dat de zogenaamde “residuaire” bevoegdheden zouden toekomen aan de gewesten en gemeenschappen. Dit wil zeggen dat alle niet uitdrukkelijk gepreciseerde bevoegdheden automatisch worden uitgeoefend door die machten. Die bepaling zal echter pas van kracht worden wanneer de bevoegdheden van de centrale overheid expliciet zullen worden bepaald, wat momenteel (begin 2009) nog steeds niet gebeurd is. Er werd tevens een terminologisch (en psychologisch) belangrijke nieuwigheid ingevoerd: het centrale niveau, dat totnogtoe de benaming “nationaal” droeg, werd voortaan aangeduid met de term “federaal”.

Voor de regionale en communautaire instellingen bestond de belangrijkste hervorming van 1993 in de afschaffing van de zogenaamde “dubbelmandaten” (de gekozenen van het nationale Parlement zetelden automatisch in de wetgevende instanties van de gewesten en gemeenschappen). Voortaan zouden de leden van de gewest- en gemeenschapsraden dus *rechtstreeks* gekozen worden door de bevolking van de respectieve omschrijvingen. Die bepaling was al eerder van kracht voor de Brusselse Gewestraad en voor de Raad van de Duitstalige Gemeenschap (zie hoger én lager). De leden van de Franse Gemeenschapsraad werden evenwel niet rechtstreeks verkozen. Dit orgaan werd immers samengesteld uit de leden van de Waalse Gewestraad en uit enkele leden van de Brusselse Gewestraad. Ten slotte werd ook voorzien dat een aantal leden van de Duitse en Franse Gemeenschapsraad en van de Vlaamse Raad in de federale Senaat zitting zouden hebben.

Aangezien die wetgevende organen op gewestelijk, gemeenschaps- en federaal niveau voortaan dus door verschillende mandatarissen bevolkt werden (op bovengenoemde uitzonderingen na), werd de verzelfstandiging van deze organen en niveaus sterk bevorderd. Een andere explicitering van dit autonomieproces vinden we in het terminologische vlak: in 1995 beslisten de Vlaamse (gemeenschaps- en gewest-) Raad, de Waalse Gewestraad, evenals de Franse Gemeenschapsraad de benaming “Parlement” te gebruiken om zichzelf aan te duiden. Voortaan werd dus gesproken van het “Vlaams Parlement”, van het “Parlement Wallon” en van het “Parlement de la Communauté Française de Belgique” (net zoals de term “regering” trouwens het begrip “executieve” vervangen had door de grondwetsherziening van 1993). Doordat de Franstaligen de institutionele splitsing tussen gewest- en gemeenschapsorganen behouden hadden, waren er in het zuiden van het land echter snel problemen ontstaan (vooral op financieel

gebied: de Franse Gemeenschap verkeerde in acute geldnood, vooral op het gebied van onderwijs). De hervormingsronde van 1993 voorzag bijgevolg nog in de overdracht van een reeks bevoegdheden van de Franse Gemeenschap naar het Waalse Gewest en naar de Franse Gemeenschapscommissie (of Commission Communautaire Française, COCOF) in Brussel (meer uitleg hierover in de passage betreffende de instellingen van de Franse Gemeenschap en het Brussels Gewest).

Na de staatshervorming van 1993 bleef de Belgische staatsstructuur gedurende verschillende jaren ongewijzigd. De onderliggende spanningen en problemen waren echter niet van de baan. Na het aantreden van de paars-groene regering-Verhofstadt I in 1999 werd het dossier een tijd lang toevertrouwd aan een Inter-gouvernementele en interparlementaire commissie voor institutionele vernieuwing, kortweg “Costa” genaamd (Commissie voor de staatshervorming). Die overlegstructuur stierf uiteindelijk een stille dood. In 2000-2001 werd binnen de regeringspartijen dan toch overeenstemming bereikt over een “ministaatshervorming”. Twee politieke akkoorden, afgesloten op resp. 5 april en 16 oktober 2000 (dat laatste gekend als het Lambermontakkoord, in het Frans ook *accord de la Saint-Polycarpe*), werden geconcretiseerd door de bijzondere wetten van 13 juli 2001. De landbouw ging nu quasi integraal over naar de gewesten. Het desbetreffende voormalige federale ministerie verdween helemaal; slechts enkele aspecten bleven federale materie, meer bepaald de voedselveiligheid (dit laatste werd toevertrouwd aan een nieuw specifiek federaal overheidsorganisme: zie het hoofdstuk over de parastatalen van de FOD Volksgezondheid). Ook het exportbeleid werd geregionaliseerd. De Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel verdween, maar een nieuwe federale instantie, het Agentschap voor Buitenlandse Handel, kwam in de plaats om de federale commerciële promotie te verzorgen. De overheveling van de ontwikkelingssamenwerking naar de deelstaten werd aangekondigd, maar niet geconcretiseerd. Het Lambermontakkoord transfereerde verder ook de voogdij over gemeenten en provincies naar de gewesten (regionalisering van de Gemeente- en Provinciewet, zie het hoofdstuk over die instellingen). Ook de financieringsmodaliteiten van de Belgische federale structuur werden aangepast. De fiscale bevoegdheden van de gewesten werden uitgebreid. Bepaalde types van belastingen werden naar hen overgeheveld (successierechten, onroerende voorheffing, registratierechten, mobiliteitsbelastingen, enz.). Voortaan mochten ze tevens (binnen strikt gedefinieerde marges) belastingen heffen of verminderingen toestaan.

De gemeenschappen, van hun kant, konden rekenen op een betere financiering. In die context sloten de vier Franstalige politieke partijen op 4 juni 2001 het zogenaamde Sint-Bonifatiusakkoord af. In een geest van grotere solidariteit tussen de Franstaligen werden er maatregelen afgesproken om de budgettaire toekomst van de Franse Gemeenschap beter te garanderen (meer bepaald voor het onderwijs).

Een ander akkoord, het zogenaamde Lombardakkoord, afgesloten op 29 april 2001 (gerealiseerd door de wetten van 13 juli 2001 en van 22 januari 2002), had specifiek betrekking op de Brusselse instellingen. De Vlamingen kregen een betere vertegenwoordiging in het Brussels Parlement. Het aantal leden van die instelling werd opgetrokken van 75 naar 89 (waarvan 17 voorzien voor de Vlamingen). De zes Vlaams-Brusselse vertegenwoordigers in het Vlaams Parlement (voordien

afgevaardigd vanuit de Brusselse Hoofdstedelijke Raad) werden voortaan rechtstreeks verkozen. Ook op het lokale vlak, in de Brusselse gemeenten, konden de Vlamingen rekenen op een betere vertegenwoordiging. De mogelijkheid werd voorzien om een Vlaamse schepen in het bestuur op te nemen. Ook aan de financieringsmodaliteiten werd gesleuteld (zoals gezegd gaan we hieronder dieper in op de Brusselse aangelegenheden).

Deze akkoorden zijn eerder te omschrijven als voorzichtige en beperkte aanpassingen aan de bestaande federale structuren en spelregels. In de lange aanloop naar de federale verkiezingen van 2007 steeg van Vlaamse kant de druk om een veel ingrijpender staatshervorming te verwezenlijken. Maandenlange vruchteloze onderhandelingen vanaf juni van dat jaar leverden echter geen resultaten op. Na de uiterst moeizame vorming van een federale regering (eind 2007), was in de loop van 2008 nog steeds geen oplossing voor de vernieuwde communautaire spanningen in zicht. Op het moment van de redactie van deze tekst (januari 2009) is er dus nog geen duidelijkheid over de inhoud van de (eventueel) komende staatshervorming.

3. Archieven

3.1. Algemeen

De federalisering van de Belgische staat heeft slechts geleidelijk een impact gehad op de reglementering van de archieven van de publieke administraties. Momenteel (begin 2009) heeft enkel het Waalse Gewest een eigen archiefwetgeving op punt gesteld (decreet van 6 december 2001). Bijgevolg is in de andere gefedereerde entiteiten de nationale (federale) archiefwet van 1955 (zie hoger, hoofdstuk 1) nog steeds van kracht. Wel zijn ook elders aanzetten gegeven tot de uitbouw van een eigen archiefwetgeving. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd een ordonnantie betreffende de archieven goedgekeurd op 19 maart 2009 (*Belgisch Staatsblad* van 26 maart 2009). Ook in het Vlaams Parlement is de problematiek van de eigen Vlaamse archiefregelgeving de afgelopen jaren al verschillende keren ter sprake gekomen; de Vlaamse administratie is eveneens begonnen met de studie van de problematiek. Dit resulteerde onder meer in de opdracht van de IVA Kunsten en erfgoed (zie hieronder, bij de analyse van de Vlaamse ministeries) aan de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezenen (VVBAD) om een “proeve van Vlaams archiefdecreet” uit te werken. Zie hierover:

VANNIEUWENHUYSE (J.), ed. *Naar een Vlaams publiekrechtelijk archiefdecreet*. Berchem, 2008.

In Vlaanderen heeft het decreet van 23 mei 2008 over het cultureel-erfgoedbeleid een kader geschapen voor de private archieven, maar de openbare archieven vallen hier uiteraard buiten. Na goedkeuring van een nota over de archiefproblematiek binnen de Vlaamse overheid, op 14 september 2007, besliste de Vlaamse regering een documentbeheerder/archivaris aan te stellen voor ieder beleidsdomein (over dit begrip: zie de inleiding bij de instellingen van de Vlaamse administratie). Tevens heeft de regering zich voorgenomen om de nodige budgettaire

middelen te voorzien voor de inrichting van een coördinerende archiefdienst (ondergebracht binnen het beleidsdomein Bestuurszaken), die de krachtlijnen van het archiefbeleid binnen de Vlaamse overheid moet uittekenen. Een voorontwerp van decreet betreffende de bestuurlijk-administratieve archiefwerking werd opgesteld door de Vlaamse regering op 6 maart 2009.

Concreet ziet de toestand voor de verschillende gewesten en gemeenschappen er begin 2009 als volgt uit.

3.2. *Brussels Hoofdstedelijk Gewest*

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) werd een archiefdienst opgericht. De documenten van het ministerie van dit gewest kunnen worden opgedeeld in drie categorieën. De meest recente stukken worden door de diensten van het departement zelf bewaard en vormen zo het dynamisch archief. Oudere documenten worden (doorgaans) overgemaakt aan de archiefdienst van het Ministerie van het BHG. Ten derde is er het semi-dynamisch archief waarbij stukken overgemaakt worden aan het archief van het Ministerie, maar terug opgevraagd kunnen worden in functie van de noden van de betrokken dienst. Een uitzondering op de overdracht van de stukken aan het archief van het Ministerie van het BHG heeft betrekking op de documenten van de dienst Monumenten en Landschappen, gezien de relevantie ervan voor de dagelijkse werking van deze instelling.

De archiefdienst van het Ministerie van het BHG – die ressorteert onder het secretariaat-generaal van het Ministerie – beschikt over een aantal interessante fondsen, die deels ontsloten zijn via een centrale databank. Mits voorafgaande afspraak en een toestemming tot inzage kunnen de stukken geconsulteerd worden. In de eerste plaats is het belangrijk om op te merken dat de stukken niet alleen betrekking hebben op de periode na 1989 (zie lager). De fondsen kunnen in drie delen opgesplitst worden: stukken van de uitvoerende macht, de administratie en particuliere fondsen.

In de eerste plaats is er het archief van de Brusselse Gewestelijke Executieve/ Regering. De rechtstreekse overdracht van de originele archiefstukken aan de archiefdienst werd beslist in juli 1999. Deze transfers zouden telkens op het einde van elke zittingperiode gerealiseerd moeten worden. Op het ogenblik van de redactie van deze bijdrage beschikte het archief van het Ministerie van het BHG over de stukken van de eerste, tweede en derde legislatuur (periode 1989-2004). Dit fonds omvat de agenda's van de vergaderingen, bijlagen hieromtrent (onder andere met rapporten, briefwisseling, ...) en de betekeningen en de verslagen van de vergaderingen van de kabinetschefs. Recent werden ook de besluiten van de Executieve/Regering van de eerste en tweede zittingsperiode overgemaakt.

De tweede reeks van fondsen heeft te maken met de stukken die door de besturen van het Ministerie werden bewaard en overgemaakt. Ze kunnen dus opgesplitst worden in functie van de organisatie van het departement:

1. Het Secretariaat-generaal. Dit fonds omvat onder meer de archieven van de directieraad van het Ministerie van het BHG, waarbij – voor de jaren 1983-2002 – de uitnodiging, de agenda, de notulen en de bijlagen van elke vergadering bewaard worden. Ongeveer een vierde van dit fonds heeft betrekking op

- personeelsdossiers van het ministerie. Het omvat eveneens briefwisseling met de verschillende directies en diensten van het departement.
2. Het Bestuur Plaatselijke Besturen. Dit fonds omvat onder meer het zogenaamde toezicht op de lokale besturen, voornamelijk de gemeenten en de ocmw's. De stukken hebben betrekking op de periode 1951-2003 en omvatten verschillende onderwerpen. Bijna één derde van de overgedragen documenten heeft betrekking op (het toezicht op de) personeelsdossiers. Ongeveer een vijfde heeft te maken met subsidiedossiers terwijl eveneens 20 % gekoppeld is aan de aanbestedingsdossiers. Belangrijke bronnen vormen uiteraard ook de begrotingen en de rekeningen van de plaatselijke besturen. Recent werden ook stukken van het "Collège juridictionnel" (voor de periode 1973-2004) overgemaakt: ze omvatten rekestes in verband met lokale taksen.
 3. Het Bestuur Ruimtelijke Ordening en Huisvesting. Het gaat om een bijzonder uitgebreid fonds, waarbij de stukken van de directie Stedenbouw het gros van de plaats innemen. De documenten van andere directies – monumenten en landschappen, stadsvernieuwing, huisvesting, planning, raad en rekestes – zijn dus minder omvangrijk, maar daarom niet minder belangrijk. Onder andere voor de stadsvernieuwing zijn de dossiers zeer rijk en gevarieerd, met stukken over de voorprojecten, de definitieve programma's, de aanbestedingen, vooruitgangsrapporten, afrekeningen, briefwisseling, enz. De dossiers omtrent bouwaanvragen en leefmilieucertificaten (over de jaren 1976-2000) komen eveneens in grote hoeveelheid voor evenals de stukken omtrent de toekenning van allerhande premies.
 4. Mobiel Brussel – Bestuur Uitrusting en Vervoer. Dit fonds beslaat de periode 1981-2004. Verschillende types van documenten zijn er in onder gebracht. Het gros (ca. 25 % van het geheel) heeft betrekking op de aanbestedingsdossiers waarvoor dit bestuur bevoegd was. Een belangrijk aandeel is eveneens weggelegd voor de briefwisseling met andere directies en diensten (20 % van het geheel) en allerhande plannen (10 %). Daarnaast worden eveneens omzendingbrieven, dienstnota's en rapporten bewaard. Van de Directie Wegen worden stukken bijgehouden die betrekking hebben op advies omtrent certificaten en bouwaanvragen, het vrijmaken van de openbare weg, vergoedingen, klachten, enz. Ten slotte werden eveneens documenten omtrent het taxivervoer en andere transportvormen overgemaakt: dienstnota's, briefwisseling, opleiding van chauffeurs, enz.
 5. Het Bestuur Financiën en Begroting. Het overgrote deel (65 %) van de overgemaakte stukken heeft te maken met (aanvragen tot) de vrijstelling van forfaitaire belasting (voor de periode 1992-2007). Een andere component heeft betrekking op de zogenaamde ordonnanties, die zowel betalingsopdrachten als andere financiële beslissingen (o.a. kredietopeningen) omvatten. Een laatste onderdeel heeft betrekking op bevelschriften t.a.v. belastingplichtigen.
 6. Het Bestuur Economie en Werkgelegenheid. De grootste component van dit fonds wordt gevormd door de dossiers omtrent de toekenningen aan kmo's (voor de periode 1978-2002). Het gaat dan om kapitaaltransfers, renteoverdrachten en investeringspremies, die kaderen binnen de wet op de economische heroriëntering (4 augustus 1978). Een ander, minder omvangrijk, deel van de stukken heeft te maken met steun aan ondernemingen voor onderzoek

en innovatie. Een laatste component omvat de aanvragen voor een werkvergunning van burgers met een vreemde nationaliteit (1985-1996).

De derde component van de stukken, bewaard door de archiefdienst van het Ministerie van het BHG, is tweeledig. Enerzijds omvat het documenten van diensten die overgenomen werden door het BHG. Concreet gaat het om stukken van de (oude unitaire) Provincie Brabant, waarbij het oudste stuk teruggaat tot 1819, en de Brusselse Agglomeratie, met daarbij onder meer de beslissingen van het Agglomeratiecollege en de Agglomeratieraad. Er is eveneens een klein fonds aanwezig met stukken van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en van de Economische en Sociale Raad. Anderzijds worden er ook enkele particuliere fondsen bijgehouden. Het kabinetsarchief van minister Didier Gosuin (FDF) uit de periode 1989-2004 is het meest uitgebreid. Deze stukken hebben niet alleen betrekking op de bevoegdheden die door Gosuin werden uitgeoefend, maar bieden een diepe inkijk in de besluitvormingsprocedures van en het beleid binnen het Brusselse model. Veel minder omvangrijk, maar bijzonder interessant, is het archief van Pierre Wyvekens, administrateur-generaal van het Ministerie van het Brussels Gewest. Het gaat om stukken van de kanselarij van het Brussels Gewest, onder meer uit de eerste helft van de jaren 1980, die een indringend zicht bieden op thema's zoals de intergouvernementele relaties en de economische crisis in deze periode. Ten slotte wordt eveneens het archief van directeur-generaal Van Elsen (1985-1994) bewaard, met stukken inzake het administratieve kader en organogrammen in het Ministerie en het syndicaal overlegcomité.

3.3. *Waal's Gewest*

Ook binnen de administratie van het Waalse Gewest functioneert sinds 1994 een eigen, gecentraliseerde archiefdienst, geleid door een professionele archivaris. Het Waalse decreet van 6 december 2001 regelt de organisatie en werking van de publieke archieven. Eerst werd gewerkt aan de selectie- en bewaringsmodaliteiten van de Waalse administratieve archieven, een proces dat voltooid was in 2005. Door de fusie van de twee Waalse ministeries in 2008 (zie hieronder), moest dat werk echter weer helemaal opnieuw gedaan worden. Hierbij zal men ook oog hebben voor de digitalisering van de inventarissen. In een later stadium zal dat misschien kunnen uitmonden in de online raadpleging van de documenten zelf. Zie hierover volgende publicatie:

DE SPIEGELER (P.). Les archives de la Région Wallonne, in *Info AAFB*, maart 2008, nr. 4, p. 3-4 (online op www.archivistes.be).

Enkele archiefbestanden zijn nu al raadpleegbaar mits toelating van de betrokken administraties, namelijk deze afkomstig van de *Direction de la restauration* (1975-2003), van de *Direction de l'aménagement opérationnel* (1969-2001), van de *Direction de l'aménagement régional* (1955-1998) en van de *Direction de la formation* (1985-1995). Hetzelfde geldt voor documenten van de openbare instellingen Agence Wallonne des Télécommunications (1999-2006) en Conseil Wallon de l'Environnement pour le développement durable (1989-2006). Archieven van de Société de Développement Régional pour la Wallonie zullen raadpleegbaar zijn in 2013. Verder bewaart deze archiefdienst ook kabinetsarchieven, bijvoor-

beeld van kabinetsmedewerker Robert Binet (over waterverdragen, 1975-1989), van minister Jacqueline Mayence (over huisvesting en industriële politiek, 1983-1985), van minister(-president) Jean-Claude Van Cauwenbergh (redevoeringen, 1995-2005) en van staatssecretaris Robert Moreau (sociale zaken, gezondheidszaken, 1974-1975). Ten slotte worden er ook enkele privéfondsen bewaard, meer bepaald de archieven van het Comité central de Wallonie, belast met de organisatie van de Waalse feesten (1927-2000). Zie voor dit laatste fonds:

DE SPIEGELER (P.) m.m.v. WEYSSOW (M.). Le Comité Central de Wallonie. Sa première histoire (1923-1939), in *Annales de la Société archéologique de Namur*, 2007, p. 95-203.

3.4. Vlaanderen

In Vlaanderen heeft het Vlaams Parlement een eigen archiefdienst, die instaat voor de bewaring en de ontsluiting van de documenten die hun oorsprong vinden in de parlementaire werking. De oudste archieven gaan terug tot 1971 (installatie van de Cultuurraad). Het archief van het Vlaams Parlement is multimediaal: naast een uitgebreide collectie geschreven bronnen bevat het foto's, plannen, geluids- en beeldopnames. Sinds 2009 is men gestart met de uitbouw van een digitaal archiefdepot.

Het bestuurlijk archief omvat de officiële en uitgegeven parlementaire documenten: *Handelingen*, *Beknopt verslag*, *Stukken* en *Bulletin van Vragen en Antwoorden*. Die reeksen zijn integraal raadpleegbaar via www.vlaamsparlement.be/vp/index.html.

Het administratief archief omvat al het andere archief, in hoofdzaak het administratief archief beheerd door het Algemeen Secretariaat van het Vlaams Parlement. Hiertoe behoren onder meer de agenda's (annex nota's) en notulen van de beleidsinstanties van het Vlaams Parlement: Bureau, Uitgebreid Bureau, Directieraad; het griffiersarchief; de dossiers van de commissievergaderingen; de bouwdoSSIERS en plannen; de juridische dossiers; het archief van de diverse evenementen en tentoonstellingen georganiseerd door het Vlaams Parlement; beeldopnames van de plenaire vergaderingen (voor de periode 1992-1994 en vanaf 2002); audio-opnames van de besprekingen in plenaire vergadering (vanaf 1996); audio-opnames van de besprekingen in commissievergadering (vanaf 1996); persartikelen (1971).

Naast dit archief kan de dienst ook andere bestanden onder beheer krijgen. Zo kunnen de volksvertegenwoordigers, politieke fracties van het Vlaams Parlement en de paraparlementaire instellingen hun archieven overdragen en laten beheren door het Archief en Biografische Dienst van het Vlaams Parlement. Deze overdrachten worden geregeld bij overeenkomst. De Biografische dienst, die een onderdeel is van het "Archief", verzamelt en ontsluit via elektronische weg gegevens en documentatie over de Vlaamse volksvertegenwoordigers. Een groot deel van deze gegevens zijn opzoekbaar via volgende website: www.vlaamsparlement.be/vp/vlaamsevolksvertegenwoordigers/index.html.

Een archiefreglement, goedgekeurd door het Bureau van het Vlaams Parlement, legt de modaliteiten voor de raadpleging van de archiefbestanden vast. Het

Archief van het Vlaams Parlement is voor onderzoekers toegankelijk op afspraak. Er bestaat een onuitgegeven toegang “Archievenoverzicht commissies” (2009).

PARIJS (M.). *Het archief van een wetgevende instelling. Casus: de directie decreetgeving van de Vlaamse Raad*. Brussel, onuitgegeven verhandeling GGS Archivistiek VUB, 1993.

DEGRYSE (K.). Het archief van het Vlaams Parlement, in *Bibliotheek- en Archiefgids*, 1996, p. 68-71.

Archiefbrochure Vlaams Parlement. Brussel, 2006.

VAN ONGEVALLE (H.). In het spoor van de bezetter... [Over de archiefbunkers van het Vlaams Parlement], in *Parlando*, 2007, p. 14.

Zoals gezegd heeft de Vlaamse Gemeenschap nog geen decreet goedgekeurd betreffende de openbare archieven. De bewaring van de archiefbestanden van haar administratie werd echter wel gunstig beïnvloed door een meerjarig project in het Rijksarchief Beveren getiteld “Instellingenstudie en Archiefbeheer Vlaamse Administratie” (IAVA) (2001-2005). Dit project wou een langetermijnbeleid inzake archiefbeheer bij de Vlaamse overheid op punt te zetten, naast het klassieke punctuele archieftoezicht door het ARA. Dit resulteerde in het in kaart brengen van de structuur en de bevoegdheden van de verschillende Vlaamse administratieve diensten, in de intensivering van de contacten tussen deze laatste en het ARA, in de opstelling van archiefbeheersplannen en selectielijsten (terug te vinden op de catalogus van de publicaties van het ARA via <http://arch.arch.be>) en in de toename van het archiefbewustzijn bij de Vlaamse ambtenaren. Ook met een aantal Vlaamse openbare instellingen werden gaandeweg contacten opgebouwd. Over die dynamiek leze men volgende studies:

DERWAELE (J.) e.a. *Een uitgelezen selectie ... Theorie en praktijk van het project Instellingengeschiedenis en Archiefbeheer Vlaamse Administratie (IAVA)*. Brussel, 2003.

Dit werk bevat onder meer een historiek van de Vlaamse administratie en een overzicht van de archiefsituatie in de verschillende Vlaamse administraties in 2001.

DE SMET (S.), DROSSENS (P.). De aanhouder wint ... De moeizame weg naar een gestructureerd archiefbeheer bij de Vlaamse overheid, in VAN DER EYCKEN (M.), HOUTMAN (E.), eds. *LACH. Liber amicorum Coppens Herman*. Brussel, 2007, p. 151-163.

Uiteindelijk leidde die samenwerking ook tot de overbrenging van belangrijke archiefbestanden van de Vlaamse administratie (in sommige gevallen met inbegrip van hun rechtsvoorgangers) naar het ARA, meer bepaald naar het Rijksarchief te Beveren. Ziehier de belangrijkste onder hen, waarvoor een inventaris voorhanden is:

DERWAELE (J.), VANCOPPENOLLE (C.). *Inventaris van het archief van de commissaris van de Vlaamse Regering bij het Gemeenschapsonderwijs (1989-2002)*. Beveren, 2004.

DE SMET (S.), DROSSENS (P.). *Inventaris van het archief van de administratie Wetenschap en Innovatie en haar rechtsvoorgangers (1976-2000)*. Beveren, 2005.

- DE SMET (S.). *Inventaris van het archief van de afdeling Monumenten en Landschappen van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Dossiers inzake het bekrachtigen van de provincie- en gemeentewapens en -vlaggen (1937-1997)*. Beveren, 2007.
- DROSSENS (P.) e.a. *Inventarissen van de archieven van het bestuur Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (1877-1979), de directie Technisch Onderwijs (1940-1945), de dienst Zeevisserijonderwijs (1926-1990), de Inspectie Hoger Onderwijs (1992-2000), de Inspectie Basisonderwijs (1944-1998) en het Studiecentrum Open Hoger Onderwijs (1986-1997)*. Brussel, 2007.
- LELOUP (G.). *Inventaris van het archief van de Afdeling Muziek, Letteren en Podiumkunsten van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en rechtsvoorgangers (1850-2000)*. Brussel, 2007.
- SOENS (V.). *Inventaris van het archief van de afdeling Beeldende kunsten en Musea van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (1965-1999)*. Beveren, 2005.
- VANDAELE (D.). *Inventaris van het archief van de afdeling economisch ondersteuningsbeleid van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Series expansiedossiers grote ondernemingen en middelgrote ondernemingen (1982-1992)*. Beveren, 2008.

Verder zijn er nog een aantal bestanden waarvoor voorlopig alleen een plaatsingslijst bestaat: Waterwegen, Fonds Film in Vlaanderen (1964-1997), Afdeling Jeugd en sport (1962-2005), archieven secretaris-generaal E. De Ryck (1974-1991), dienst Openbare bibliotheken (1903-1993), diverse afdelingen van het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, enz.

Wat de Vlaamse openbare instellingen betreft, is de toestand niet echt overzichtelijk. Kind en Gezin (K&G) gaf een belangrijk deel van het archief van haar rechtsvoorganger, het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn (1919-1986), in bewaring bij het Rijksarchief. Het betreft hier vooral de notulen van een aantal beslissingsorganen en de briefwisseling van de leidend ambtenaar. Diezelfde instelling heeft echter ook een eigen archiefdienst opgericht die na afspraak door de onderzoekers bezocht kan worden. Ook de Vlaamse Landmaatschappij (erfgenaam van de Nationale Maatschappij voor Kleine Landeigendom) heeft een (na afspraak) publiek toegankelijke archiefdienst ingericht (met documenten over de landinrichting, ruilverkaveling, plattelandsbeleid, enz., van 1935 tot heden).

3.5. Duitstalige Gemeenschap

Wat de Duitstalige Gemeenschap betreft, ziet de toestand er als volgt uit. Op 8 mei 1998 werd een samenwerkingsakkoord ondertekend tussen die Gemeenschap en het Rijksarchief (*Staatsarchiv*) te Eupen. Het voorziet dat dit laatste selectielijsten zou opstellen die door de administratie gebruikt kunnen worden en dat de documenten die hun administratieve nut verloren hebben, aan het Rijksarchief worden overgemaakt. Eind 2008 zijn die lijsten echter nog in wording en heeft er geen enkele transfer plaatsgevonden. Het akkoord voorziet dat de neergelegde bestanden raadpleegbaar zullen zijn na een termijn van dertig jaar, maar dat de Secretaris-generaal van het Ministerie, op gemotiveerde aanvraag, uitzonderingen kan toestaan op die regel. De notulen van de zittingen van de Regering van de Duitstalige Gemeenschap (1986-1999) werden echter al aan dat Rijksar-

chief overgemaakt. Die bestanden zijn niet openbaar en dus niet voor consultatie vatbaar. De Raad / het Parlement bewaart zijn archieven zelf.

In de Franse Gemeenschap werden blijkbaar geen initiatieven ontwikkeld voor een specifiek archiefbeleid.

4. De publicaties van de instellingen van gewesten en gemeenschappen

Bij dit overzicht hanteren we volgende logica. We bekijken achtereenvolgens de instellingen van de Vlaamse Gemeenschap, van het Waalse en het Brussels Gewest, van de Franse en de Duitstalige Gemeenschap. Na de parlementaire instantie en de regering komt het ministerie van betrokken gewest of gemeenschap aan bod, alsook de andere openbare instellingen. Vermits de totstandkoming van al die verschillende instanties stoelt op eenzelfde logica, zal de inleidende uitleg wat uitvoeriger zijn bij de eerste instelling die aan bod komt; voor de instellingen die nadien aan bod komen, zal de duiding korter gehouden worden, om herhalingen te vermijden, behalve voor de Brusselse instellingen, omdat hun complexiteit ook een speciale uitleg nodig maakt.

4.1. De Vlaamse Gemeenschap

4.1.1. Bibliografie

DE BATSELIER (N.), ed. *Levende democratie. De kracht van een parlement in de 21^e eeuw*. Tielt, 2004.

DE WITTE (C.). De structurering en herstructurering van het economisch overheidsinitiatief in Vlaanderen, in *Documentatieblad van het Ministerie van Financiën*, mei-juni 1995, p. 55-198.

GOOSSENS (M.). *Ontstaan en groei van het Vlaams Parlement 1970-1995*. Tielt, 1995.

GOOSSENS (M.). *Dertig jaar Vlaams Parlement. Historiek en dynamiek van een parlementaire instelling 1971-2001*. Brussel, 2002.

HUBEAU (B.). Het decreet van 21 juli 1988 houdende de oprichting van de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij, in *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht*, 1990, p. 253-265.

PAGANO (G.). Les résolutions du Parlement flamand pour une réforme de l'Etat, in *CH CRISP*, 2000, nrs. 1670-1671.

VAN IMPE (H.). De Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap, in *Administratief lexicon*. Brugge, 1973.

VAN IMPE (H.), BAETEMAN (M.). *De Vlaamse Raad*. Antwerpen, 1985.

4.1.2. Het Vlaams Parlement en zijn voorlopers

Het Vlaams Parlement is niet onmiddellijk in zijn huidige vorm ontstaan. Deze instelling werd voorafgegaan door verschillende andere instanties. Hoger zagen we dat de vorming van de gemeenschappen vroeger uit de startblokken kwam dan de vorming van de gewesten. De eerste fase van het Belgisch staats-hervormingsproces (1970) had immers betrekking op de culturele materies. Speci-

fieke organen, de Cultuurraden, werden opgericht om rechtsregels (“decreten” genaamd) uit te vaardigen inzake volgende materies: cultuur (bescherming en bevordering van het taalgebruik, kunsten, cultureel patrimonium, bibliotheken en andere culturele infrastructuur, omroep, jeugdbeleid, permanente opvoeding en culturele animatie, lichamelijke opvoeding, sport en openluchtlevens, vrijetijdsbesteding en toerisme); bepaalde aspecten van het onderwijs (behoorden niet tot de bevoegdheid van de Cultuurraden: de schoolvrede, de leerplicht, de onderwijsstructuren, de diploma’s, de toelagen, wedden en schoolbevolkingnormen); de samenwerking tussen cultuurgemeenschappen in België en de internationale culturele samenwerking; zekere bevoegdheden inzake het gebruik der talen binnen het gemeenschapsgebied. De Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap bestond uit de volksvertegenwoordigers en senatoren gekozen in het Nederlandse taalgebied. De Cultuurraad van de Franse Gemeenschap bestond uiteraard uit de volksvertegenwoordigers en senatoren gekozen in het Franse taalgebied. Beide Cultuurraden werden geïnstalleerd in 1971 (de Cultuurraad van de Duitstalige Gemeenschap kwam later tot stand, zie hieronder). Hun werking vertoonde een grote analogie met die van het nationale Parlement (indienen en behandelen van voorstellen of ontwerpen van decreten, voorafgaande behandeling in commissies, interpellatie- en vragenrecht voor de leden van de Raad, enz.). Te noteren valt echter dat de betrokken ministers niet verantwoordelijk waren voor deze instantie, maar wel voor het nationale Parlement.

Een andere, kortstondige voorloper van het Vlaams Parlement was de Vlaamse Gewestraad, opgericht in 1974 in het kader van de voorlopige gewestvorming (zie hoger). Toen kwamen ook de Waalse Gewestraad en de Brusselse Gewestraad tot stand. De samenstelling van die raden kwam hoger al ter sprake, bij de algemene inleiding. De Gewestraden formuleerden adviezen (dus geen rechtsregels) betreffende volgende materies: ruimtelijke ordening, stedenbouw, grondbeleid en dergelijke meer; gewestelijke economische expansie en dito tewerkstellingsbeleid; huisvestingsbeleid; gezins- en demografisch beleid; beleid inzake hygiëne en volksgezondheid; onthaalbeleid; waterbeleid; visvangst, jacht en bossen, industrieel- en energiebeleid; gemeentelijke organisatie. De Gewestraden werden weer afgeschaft door de wet van 17 juli 1977.

De staatshervorming van 1980 was een nieuwe stap vooruit voor de gewesten- en gemeenschapsvorming, wat uiteraard ook een weerslag had op de structuur en de bevoegdheden van de vertegenwoordigende instanties. De Nederlandse en de Franse Cultuurraden werden afgeschaft en vervangen door een Raad van de Vlaamse Gemeenschap en een Raad van de Franse Gemeenschap. Ze waren bevoegd voor de domeinen die eerder aan de Cultuurraden waren toevertrouwd (zie opsomming hierboven), waaraan ook volgende materies werden toegevoegd: sociale promotie en allerlei aspecten van vorming (voorschoolse, para- en post-scolaire, artistieke, intellectuele, morele en sociale vorming), beroepsomscholing en -bijscholing (met bepaalde uitzonderingen), het toegepast wetenschappelijk onderzoek betreffende al de voornoemde materies. De nieuwe Gemeenschapsraden verkregen echter ook nieuwe bevoegdheden. Die hadden betrekking op de zogenaamde “persoonsgebonden aangelegenheden”: gezondheidsbeleid (meer bepaald gezondheidsopvoeding en zorgenverstrekking, met uitzondering van de nationaal gebleven aspecten zoals ziekte- en invaliditeitsverzekering, organieke

wetgeving en financiering van de verzorgingsinstellingen, enz.); bijstand aan personen (gezinsbeleid, maatschappelijk welzijn met uitzondering van materies als regels met betrekking tot de OCMW's en de bedragen van en voorwaarden tot ondersteuning, onthaal en integratie van immigranten, beleid inzake gehandicapten (met zekere uitzonderingen), bejaardenbeleid (met uitzondering van de reglementering betreffende het gewaarborgd inkomen voor bejaarden), jeugdbescherming, penitentiaire en postpenitentiaire hulpverlening; toegepast wetenschappelijk onderzoek over de genoemde domeinen).

Toen werden echter ook twee Gewestraden ingesteld: een voor Vlaanderen en een voor Wallonië (voor Brussel gebeurde dit pas later, zie lager). Die waren bevoegd voor ruimtelijke ordening, leefmilieu, landinrichting en natuurbehoud, huisvesting, waterbeleid, economisch en energiebeleid (met uitzonderingen, bijvoorbeeld de "nationaal" gebleven economische sectoren), tewerkstellingsbeleid (arbeidsbemiddeling).

Door de volgende fasen van de staatshervormingen (vooral die van 1988-89) werden nieuwe bevoegdheden toegekend aan de gemeenschaps- en gewestraden. Op enkele uitzonderingen na (de bepaling van het begin en het einde van de leerplicht, de minimumvoorwaarden voor het uitreiken van diploma's en de pensioenregelingen bleven federale materies) werd het onderwijs integraal aan de gemeenschappen overgedragen. De Gewestraden verkregen eveneens nieuwe bevoegdheden op gebied van economisch, infrastructureel en transportbeleid. In 1993 kwamen daar nog aspecten van het landbouwbeleid en van de buitenlandse handel bij. Zowel de gemeenschaps- als de gewestraden werden oorspronkelijk samengesteld uit de volksvertegenwoordigers en senatoren verkozen in het nationale Parlement en die, naargelang van de taalgroep waartoe ze behoorden, in deze of gene instelling zitting hadden.

Pas door de staatshervorming van 1993 werd de samenstelling van die organen bepaald door rechtstreekse verkiezingen. Zulks gebeurde voor het eerst in 1995. De rechtsregels goedgekeurd door deze instanties worden "decreten" genoemd; ze hebben kracht van wet. Ze worden bekrachtigd en afgekondigd door de desbetreffende Executieven (later Regeringen) en gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* (meer uitleg over deze bronnen in het hoofdstuk over de federale uitvoerende macht). De werkingsmodaliteiten van deze decreetgevende instanties gelijken goed op die van het nationale/federale Parlement (wat betreft procedures van indiening van ontwerpen en voorstellen van decreten, commissiewerk, bevoegdheden van de mandatarissen en van de instanties zelf inzake interpellaties, vragen, enquêtes, enz.). We verwijzen hiervoor dus naar de passages in dit werk over de federale wetgevende macht. Zo is het evident dat iedere Executieve/Regering verantwoordelijk is tegenover de desbetreffende Raad. We moeten echter onderstrepen dat de regionale en communautaire assemblees niet vroegtijdig ontbonden kunnen worden. Ze worden verkozen voor een vaste termijn van vijf jaar. Hun hernieuwing grijpt plaats op eenzelfde vast tijdstip (samen met de verkiezingen voor het Europees Parlement) (= principe van het legislatuurparlement). Bovendien beschikken de Vlaamse Raad, de Waalse Gewestraad en de Raad van de Franse Gemeenschap sinds de grondwetswijziging van 1993 over de zogenaamde "constitutieve autonomie". Dit betekent dat die drie organen voortaan zelf (door een decreet aanvaard met een 2/3-meerderheid) de regels

kunnen bepalen betreffende hun eigen samenstelling, verkiezing en werking, evenals betreffende de werking van hun respectieve regeringen. Aan de Brusselse Hoofdstedelijke Raad en de Raad van de Duitstalige Gemeenschap (meer over beide Raden later) werd dergelijke constitutieve autonomie niet toegekend. Het is trouwens tengevolge van deze autonomie dat de Vlaamse Raad, de Waalse Gewestraad en de Raad van de Franse Gemeenschap in 1995 officieel de benaming “Parlement” aannamen. Bij aktes van 9 juli 2004 en 25 februari 2005 werd de term “Raad” in de Grondwet officieel vervangen door de term “Parlement” om de vertegenwoordigende instanties van gewesten en gemeenschappen aan te duiden.

Zoals we eerder al zegden, opteerden de Vlamingen echter onmiddellijk voor de fusie van de gemeenschaps- en gewestorganen. Zo ontstond een enkele “Vlaamse Raad”, die instaat zowel voor de gemeenschaps- als de gewestmateries (terwijl aan Franstalige kant de Waalse Gewestraad en de Franse Gemeenschapsraad apart bleven bestaan). Het Vlaamse decreetgevende orgaan bestaat uit 124 leden. 118 worden rechtstreeks verkozen in Vlaanderen, zes andere leden worden rechtstreeks verkozen in het territorium van het BHG (voor de hervorming van 2001 maakten die zes leden deel uit van de Brusselse Raad, zie hoger). Momenteel wordt de werking van de Vlaamse instellingen geregeld door het bijzonder decreet van 7 juli 2006. Over de werking van het Vlaams Parlement, de kiesmodaliteiten, het statuut van de volksvertegenwoordigers, enz., zie:

ELST (M.), VAN LOOY (L.). *Het Vlaams Parlement. Verkiezing en statuut van de Vlaamse volksvertegenwoordigers*. Mechelen, 2004.

CULTUURRAAD VOOR DE NEDERLANDSE GEMEENSCHAP

Handelingen. Brussel, 1971-1980.

Beknopt verslag. Brussel, 1971-1980.

Bulletin van vragen en antwoorden. Brussel, 1971-1980.

Gedrukte stukken. Brussel, 1971-1980.

Met registers op auteursnaam en zaken, evenals lijsten van decreten en lijsten van gedrukte stukken.

VLAAMSE GEWESTRAAD

Handelingen. Brussel, 1974-1977.

Beknopt verslag. Brussel, 1974-1977.

Gedrukte stukken. Brussel, 1974-1977.

Met registers op auteursnaam en zaken evenals lijsten van gedrukte stukken en moties.

VLAAMSE RAAD (1980-1995) / VLAAMS PARLEMENT (1995-)

Handelingen. Brussel, 1980-.

Beknopt verslag. Brussel, 1980-.

Bulletin van vragen en antwoorden. Brussel, 1980-.

Gedrukte stukken. Brussel, 1980-.

Met registers op auteursnaam en zaken, evenals lijsten van gedrukte stukken en decreten.

Verder kunnen ook volgende publicaties van het Vlaams parlement vermeld worden:

Jaarverslag Vlaams Parlement 13.6.1995 -20.9.1997-. Brussel, 1997- (online).

Legislatuurverslag Vlaams Parlement 1995-1999-. Brussel, 1999- (online).

Biografisch lexicon van het Vlaams Parlement. Brussel, 1995-.

De ombudsman van de Vlaamse Gemeenschap: jaarverslag 1993-. Brussel, 1994-.

Deze dienst ressorteert onder het Vlaams Parlement vanaf 1998.

De werken van De Batselier en van Goossens, vermeld in bovenstaande bibliografie, worden op de parlementaire website www.vlaamsparlement.be voorgesteld als publicaties van de instelling. Op de site zelf vindt men naast een algemene voorstelling van de instelling en een aantal informatieve documenten, ook en vooral de tekst van alle parlementaire documenten en verslagen sinds 1971. De Vlaamse wetgeving kan geraadpleegd worden via de Vlaamse Codex (online op <http://codex.vlaanderen.be>).

4.1.3. *De Vlaamse Regering*

Zoals we hoger uitlegden, opteerde men in Vlaanderen, onmiddellijk na de staatshervorming van 1980, voor de fusie van de gewestelijke en van de gemeenschapsorganen. Zo kwam ook in het vlak van de uitvoerende instellingen een één gemaakte structuur tot stand. Oorspronkelijk werd het uitvoerend orgaan van de Vlaamse Gemeenschap de “Executieve” genoemd. Vanaf 1993 werd officieel de benaming “Vlaamse Regering” ingevoerd. De voorloper van dit orgaan (net zoals van zijn Waalse en Brusselse tegenhangers) gaat terug tot 1974. Toen werden door de wet op de voorlopige gewestvorming drie ministeriële comités voor regionale aangelegenheden ingesteld in de schoot van de nationale regering (een voor het Vlaamse Gewest, een voor het Waalse Gewest en een voor het Brussels Gewest). Met het oog op de komende ronde van de staatshervorming werden in 1979 nog steeds in de schoot van de nationale regering vier ministeriële comités opgericht (die de naam “Executieven” droegen) belast met het beleid inzake gewestelijke en gemeenschapsmateries: een Vlaamse Executieve, een Waalse Gewestelijke Executieve, een Franse Gemeenschapsexecutieve en een Brusselse Gewestelijke Executieve. Pas door de staatshervorming van 1980 (vanaf december 1981 om precies te zijn) werden drie van die vier Executieven zelfstandige instanties, los van de nationale regering: een Vlaamse Executieve (die zowel voor de gewest- als de gemeenschapsmateries instond), een Waalse Gewestexecutieve en een Franse Gemeenschapsexecutieve. De leden van die executieven maakten dus niet meer deel uit van de nationale regering (voor Brussel werd tot aan de hervorming van 1988-89 een Brussels ministerieel comité gehandhaafd in de schoot van de nationale regering).

Grondwettelijk telt de Vlaamse Regering maximaal 11 leden (in 2008 waren er effectief 10 ministers in functie; het wettelijk maximum kan aangepast worden door een beslissing van het Vlaams Parlement), verkozen door de Vlaamse Raad (vanaf 1993 hoeven de ministers echter niet noodzakelijk deel uit te maken van dit orgaan). De volksvertegenwoordigers die minister worden, moeten hun parlementair mandaat aan hun opvolger afstaan (bij ontslag uit de regering kunnen ze

dat mandaat weer opnemen). De regering verkiest een voorzitter in haar midden (de “Minister-president”); deze legt de eed af in de handen van de Koning. Tussen 1981 en 1985 en opnieuw tussen 1988 en 1992 werd de regering samengesteld op basis van de evenredige vertegenwoordiging; tussen 1985 en 1988 en opnieuw vanaf 1992 was het meerderheidsbeginsel van toepassing. Het uitvoerend orgaan steunt op het principe van de legislatuurregering. In principe blijft de regering dus aan het bewind gedurende vijf jaar, even lang als de zittingstermijn van de Raad. De Vlaamse Regering kan enkel tot aftreden gedwongen worden door een constructieve motie van wantrouwen, die een opvolger voor de afgewezen regering voorziet. De regering staat in voor de bekrachtiging en de afkondiging van decreten goedgekeurd door het Vlaams Parlement (als tweede tak van de decreetgevende macht) en kan verder ook besluiten en verordeningen uitvaardigen. Hetzelfde geldt uiteraard voor de equivalente organen van de andere gewestelijke- en gemeenschapsorganen.

Dank zij volgend naslagwerk kan men nagaan welke gepubliceerde bronnen door de Vlaamse Regering geproduceerd worden:

Publicaties van de Vlaamse overheid. Brussel, 1992-.

In principe een jaarlijkse uitgave. De laatste papieren editie dateert van 2001; nadien is die gids enkel nog elektronisch te raadplegen op www.vlaanderen.be.

Naast de persberichten van de Vlaamse regering bevat die portaalsite vooral ook zijn *Beleidsbrieven* (1992-). Die documenten bieden een overzicht van het geleverde werk en van de voornemens voor het komende jaar, per activiteitsdomein.

Verder publiceert de Vlaamse regering regelmatig algemene brochures die haar voornemens of de bereikte resultaten synthetiseren. Enkele voorbeelden:

Een regering voor de Vlamingen. Brussel, 1985.

De Vlaamse regering 2004-2009. Vertrouwen geven. Verantwoordelijkheid nemen. Brussel, 2004.

Dertig maanden Vlaamse Regering. Een tussentijdse balans. Brussel, 1994.

Zeggen wat we doen. Twee jaar Vlaamse regering. Brussel, 2006.

Vlaanderen in actie. Een sociaal-economische impuls voor Vlaanderen. Brussel, 2006.

Vlaanderen 25 jaar na de start van Flanders Technology International. Brussel, 2008 (online).

Curriculum vitae van de ministers en staatssecretarissen van de Nationale Regering en van de Gemeenschaps- en Gewestexecutieven. Brussel, 1991.

De besluiten van de Vlaamse regering kunnen geraadpleegd worden dank zij de reeds vermelde Vlaamse Codex: <http://codex.vlaanderen.be>.

De vroegste regeringsverklaringen van deze instantie werden gebundeld:

Nationale en Vlaamse regeringsverklaringen 1944-1993. Gent, 1993.

4.1.4. De Vlaamse overheidsadministratie (ministeries en agentschappen)

De overdracht van steeds meer bevoegdheden naar de gewesten en de gemeenschappen impliceerde, vanzelfsprekend, de uitbouw van een uitgebreid administratief apparaat. Voordien moesten de regionale en communautaire materies

afgehandeld worden via niet minder dan 13 verschillende *nationale* ministeries. Het KB van 17 april 1979 richtte bijgevolg vier ministeries op: het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, het Ministerie van de Franse Gemeenschap, het Ministerie van het Waalse Gewest en het Ministerie van het Brussels Gewest. In een eerste fase stonden die drie eerste nog onder het hiërarchisch gezag van de Eerste minister; geleidelijk werden die echter volledig onder het gezag van de desbetreffende Executieven geplaatst. Zodoende werden ze onafhankelijke administraties, los van het bestaande centrale apparaat (het Ministerie van het Brussels Gewest bleef evenwel deel uitmaken van de centrale administratie tot de uitbouw van de Brusselse gewestelijke instellingen werd afgerond in 1989). Meer details over dit proces vindt men in:

De ministeries van de gemeenschappen en de gewesten. De staatshervorming. Brussel, 1982.

Deze officiële uitgave bevat een overzicht van de manier waarop deze ministeries ontstaan zijn, met de tekst van de desbetreffende wettelijke en reglementaire beschikkingen. Enkele studies hierover zijn:

DE BROUWER (J.-L.). La mise en place des administrations régionales et communautaires, quelques points de repère, in *CH CRISP*, 18 juni 1982, nr. 967.

BARBEAUX (M.). Comment se sont constitués les Ministères des Communautés et des Régions, in *Documentatieblad van het Ministerie van Financiën*, okt.-nov. 1984, p. 5-62.

Het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap begon effectief te functioneren in 1983. De eerste Vlaamse Executieve ging dus op 22 december 1981 van start zonder eigen administratief apparaat. Van Vlaamse kant had men immers geopteerd voor de oprichting van een één gemaakte administratieve structuur, die alle Vlaamse ministeriële diensten zou bundelen en die zou instaan voor gewestelijke en gemeenschapsbevoegdheden. Dit eerste Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap was opgebouwd uit 13 bestuurseenheden. Naast het secretariaat-generaal en drie logistieke diensten (algemene administratieve diensten, algemene technische diensten en financiën en begroting), werden er negen functionele eenheden (administraties) opgebouwd, namelijk onderwijs en permanente vorming; kunst; sport en openluchtrecreatie; gezin en maatschappelijk welzijn; gezondheidszorg (= de gemeenschapsmateries); ruimtelijke ordening en leefmilieu; economie en werkgelegenheid; huisvesting; regionale en lokale besturen (= de gewestmateries).

Na deze taken, die aan het ministerie waren toevertrouwd door de staatshervorming van 1980, hevelde de volgende stap in de staatshervorming (1988-89) heel wat nieuwe materies over naar de gewesten en gemeenschappen. Artikel 87 van de wet op de institutionele hervormingen van 1988 verleende aan de regio's de mogelijkheid om eigen regels voor hun administratie en een specifiek statuut voor de ambtenaren uit te werken. In 1990 ging de Vlaamse Regering over tot de oprichting van een nieuw Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Het ging van start het jaar daarop en werd opgedeeld in zes (later zeven) departementen, namelijk coördinatie; algemene zaken en financiën; onderwijs; wetenschap, innovatie en media; welzijn, volksgezondheid en cultuur; economie, werkgele-

genheid, binnenlandse aangelegenheden en landbouw; leefmilieu en infrastructuur (voor een uitvoerige bespreking van die departementen, hun bevoegdheden en publicaties, zie de vorige editie van dit boek). Heel wat ambtenaren werden getransfereerd van de vroegere “nationale” ministeries naar de nieuwe gemeenschapsadministratie.

De staatshervorming heeft uiteraard ook een grote invloed uitgeoefend op de parastatalen. Sommige van de vroeger uitsluitend nationale openbare instellingen werden gesplitst, andere werden opgericht door de nieuwe gemeenschapsoverheden. Twee etappes zijn in dat opzicht belangrijk. Ten eerste is er de wet van 28 december 1984. Ze voorzag in de ontbinding van parastatale instellingen als Nationale Maatschappij voor de Huisvesting, het Nationaal Instituut voor de Huisvesting, de Nationale Landmaatschappij, de Nationale Maatschappij der Waterleidingen, het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn, het Rijksfonds voor Sociale Reclassering van de Minder-validen, evenals in de herstructurering van sommige andere, zoals de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening. Ten tweede is er de wet van 26 juni 1990. Door de nieuwe bevoegdheden die aan gemeenschappen en vooral gewesten werden toegekend, werden nog andere parastatalen opgeheven of geherstructureerd. Sommige verdwenen helemaal, zoals de Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen. Andere zagen een deel van hun bevoegdheden overgaan naar nieuwe regionale instellingen, zoals de Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel of de Regie der Luchtwezen. Door de staatshervormingen van 1993 en 2001 verdwenen ten slotte nog enkele instellingen op het gebied van de landbouw en de buitenlandse handel (zo bijvoorbeeld de Nationale Dienst voor de Afzet van Land- en Tuinbouwproducten en de Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel). De gewestelijke of communautaire opvolgers van die organismen zullen we in onderstaande bladzijden zien opduiken. Bovenstaande opsomming is verre van volledig, vooral wat betreft de wet van 1990. Een gedetailleerde beschrijving vindt men in:

BARBEAUX (M.), BEUMER (M.). Réforme de l'Etat et restructuration des administrations et des parastataux, in *CH CRISP*, 1995, nrs. 1473-1475.

SAROT (J.). Réformes institutionnelles et organismes publics, in *Présence du droit public et droits de l'homme. Mélanges offerts à Jacques Velu*. Brussel, 1992, dl. 2, p. 1065-1088.

Het losbladige, voortdurend bijgewerkte *Vademecum Vlaamse openbare instellingen. Wetgeving en reglementering m.b.t. het personeel* (Brussel, 26 dln.) geeft een overzicht van de administratieve werkingsmodaliteiten van deze instellingen. De *Gids van de instellingen van openbaar nut in België – Guide des organismes d'intérêt public en Belgique* (Brussel, 2008, 5 dln.) geeft niet alleen een algemeen overzicht van het parastatale fenomeen (dus ook van hun communautarisering), maar ook een gedetailleerde beschrijving van elk van hen (historische evolutie, statuut, publicaties, bibliografie).

Begin 2000 lanceerde de Vlaamse overheid een hervormingsoperatie van lange adem, die uitmondde in een totaal nieuwe structuur van de administratie. Onder meer volgende principes stonden daarbij centraal: doorzichtigheid in de werking, afbouw van de hiërarchische rigiditeit van het administratieve apparaat, een grotere verantwoordelijkheid voor de topambtenaren, efficiënter beheer van

de competenties, betere dienstverlening naar het publiek toe, voorbereiding en evaluatie van het beleid door de departementen, de uitvoering ervan door zelfstandige agentschappen, eventuele samenwerking met de privé-sector. Deze principes van het nieuwe openbare bestuur vonden rond diezelfde periode ook ingang bij andere overheidsdiensten, meer speciaal de federale overheid (zie lager, bij de inleiding op de federale overheidsdiensten) en het Waalse Gewest. Een essentiële stap in dit hervormingsproces op Vlaams niveau was het kaderdecreet bestuurlijk beleid van 18 juli 2003: het legde een aantal basisprincipes vast die hieronder worden uitgelegd. Deze “operatie Beter Bestuurlijk Beleid” (BBB) kreeg uiteindelijk vaste vorm in 2004-2005; het jaar daarop ging de nieuwe structuur van de Vlaamse overheid effectief van start. Ze ziet er als volgt uit. Er werden in totaal dertien beleidsdomeinen vastgelegd; elk beleidsdomein wordt gedekt door telkens één departement en een aantal agentschappen (waarbij het eerste, zoals gezegd, instaat voor de beleidsvoorbereiding en -evaluatie en de laatstgenoemden voor de uitvoering). Het vroegere één gemaakte Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, met zijn verschillende departementen, werd dus vervangen door dertien ministeries (één per beleidsdomein) en een 25-tal agentschappen in totaal. In de oorspronkelijke plannen betreffende het “BBB” ging men ervan uit dat elk beleidsdomein een eigen minister zou hebben (één-op-één-relatie); in 2004 werd afgezien van dit voornemen en uiteindelijk kregen sommige Vlaamse ministers verschillende beleidsdomeinen toebedeeld.

Ook de vroegere Vlaamse openbare instellingen (vor’s) en Vlaamse wetenschappelijke instellingen (vwt’s) werden vervangen door nieuwe entiteiten, namelijk de zogenaamde IVA’s (Intern verzelfstandigde agentschappen) en EVA’s (Extern verzelfstandigde agentschappen). De IVA’s staan onder het rechtstreekse gezag van de minister en voeren het beleid uit onder diens verantwoordelijkheid, maar ze beschikken over operationele autonomie. Ze bestaan uit twee categorieën. De IVA’s zonder rechtspersoonlijkheid sluiten contracten af in naam van de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest, terwijl de IVA’s met rechtspersoonlijkheid dat doen in eigen naam (hieronder worden ze aangeduid als IVA-rp). Laatstgenoemden maken *stricto sensu* ook geen deel uit van het desbetreffende ministerie (en komen overeen met de parastatalen van categorie A volgens de wet van 16 maart 1954; zie hierover het inleidende deel van het hoofdstuk over de parastatalen). De EVA’s van hun kant beschikken allemaal over rechtspersoonlijkheid. Ze worden geleid door een eigen raad van bestuur en staan in voor de uitvoering van een duidelijk omschreven en specifieke taak, alsook voor het leveren van input voor het beleid. Ook hier onderscheidt men twee categorieën, enerzijds de EVA’s met een publiekrechtelijke vorm (die doorgaans overeen komen met de parastatalen van categorie B volgens de wet van 16 maart 1954) en anderzijds die met een privaatrechtelijke vorm (vzw of vennootschap). Die laatste volgen de regels van het privaatrecht, bijvoorbeeld voor de aanwerving en het beheer van het personeel. De minister draagt de uiteindelijke politieke verantwoordelijkheid voor beide soorten EVA’s. Tussen de Vlaamse overheid en de agentschappen worden bestuursovereenkomsten afgesloten waarin hun opdrachten worden omschreven.

De structuur van elk ministerie ziet er in essentie uit als volgt. De minister staat in voor de bepaling en (bij)sturing van het beleid. Hij wordt daarvoor bijge-

staan door een beleidsraad (bestaande uit de topmanagers van het beleidsdomein) en door een strategische adviesraad (SAR). De basisprincipes van dit laatste type van instelling werden vastgelegd door het decreet van 18 juli 2003. Iedere SAR beschikt over rechtspersoonlijkheid en een grote graad van autonomie, hij bestaat uit vertegenwoordigers van het maatschappelijke middenveld en eventueel onafhankelijke experts, hij brengt uit eigen beweging of op aanvraag advies uit over een bepaald aspect van het Vlaamse beleid en draagt bij tot de vorming van een beleidsvisie. De structuur van ieder ministerie ziet er verder ongeveer als volgt uit. De stafdienst staat de secretaris-generaal (de topfunctionaris van het departement), bij in de uitvoering van zijn of haar opdracht. Verder heeft men enerzijds het departement, dat belast is met de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van het beleid (en dat zelf nog is opgesplitst in een aantal functionele entiteiten, hieronder aangeduid met de term “afdelingen van het ministerie”) en anderzijds verschillende IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (waarvan we de betekenis zopas uitlegden). Buiten de structuur van het eigenlijke ministerie vinden we dan nog de IVA's met rechtspersoonlijkheid en de EVA's. Vanaf 2006 wordt de Vlaamse Gemeenschap dus bestuurd op basis van de volgende dertien beleidsdomeinen:

- Diensten voor het algemeen overheidsbeleid
- Bestuurszaken
- Financiën en begroting
- Buitenlands beleid, buitenlandse handel, internationale samenwerking en toerisme
- Economie, wetenschap en innovatie
- Onderwijs en vorming
- Welzijn, volksgezondheid en gezin
- Cultuur, jeugd, sport en media
- Werk en sociale economie
- Landbouw en visserij
- Leefmilieu, natuur en energie
- Mobiliteit en openbare werken
- Ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed.

De organische ontwikkeling van de Vlaamse administratie kan gereconstrueerd worden via volgende publicaties:

De innoverende overheid. Organisatie en werking van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Brussel, 1988.

Een nieuwe blauwdruk voor de Vlaamse administratie. Brussel, 1990, 4 dln.

De nieuwe structuur van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Brussel, 1991.

De structuur van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap in organogrammen. Brussel, 1993.

Jaarbeeld '91 van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Brussel, 1992.

Vanaf 1993: *Jaarbeeld '93 van de diensten van de Vlaamse Regering.* Van 1995 tot en met 1997 getiteld *Jaarbeeld '95-'97 van de Vlaamse administratie.*

Het ministerie in verandering: de veranderingen als samenhangend geheel. Brussel, 1995.

Gids van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse instellingen van openbaar nut. Brussel, 1995.

Beknopte gids van de Vlaamse overheid. Brussel, 1997².

Gids van de Vlaamse overheid 2007. Brussel, 2007 (vorige editie: 2002).

VICTOR (L.), STROOBANTS (E.). *Beter besturen: reorganisatie van de Vlaamse overheid.* Brussel, 2000.

De nieuwe Vlaamse overheid. 13 beleidsdomeinen. Alle nieuwe structuren op een rij. Brussel, 2006.

VAN DEN WIJNGAERT (M.), TEGENBOS (G.). *Één administratie voor de Vlamingen 1983-2008.* Brussel, 2009.

Specifiek over de hervorming van 2000-2006:

BOUCKAERT (G.), AUWERS (T.). *De modernisering van de Vlaamse overheid.* Brugge, 1999.

HONDEGHEM (A.), DEPRE (R.), eds. *De Copernicushervorming in perspectief.* Brugge, 2005.

PELGRIMS (C.). *Bestuurlijke hervormingen vanuit een politiek perspectief. Politieke actoren als stakeholders in Beter Bestuurlijk Beleid en de Copernicushervorming.* Brugge, 2008.

VANCOPPENOLLE (D.), LEGRAIN (A.). Le New Public Management en Belgique: comparaison des réformes en Flandre et en Wallonie, in *Administration publique*, 2003, nr. 2, p. 112-128.

VANDERMEULEN (M.). Reorganisatie en autonomie van de Vlaamse openbare instellingen, in YANTE (J.-M.), TALLIER (P.-A.), eds. *Les parastataux en Belgique au 20e siècle. Législations. Evolutions récentes – De parastatalen in België tijdens de 20e eeuw. Wetgeving. Recente evoluties.* Brussel, 2003, p. 163-200.

VERHOEST (K.), VERSCHUERE (B.), BOUCKAERT (G.). *Agentschappen in Vlaanderen: een beschrijvende analyse.* Leuven, 2003.

Het Steunpunt Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen (SBOV) verbonden aan de Katholieke Universiteit Leuven verricht veel onderzoek naar die thematiek (lijst van publicaties online op <http://soc.kuleuven.be/sbov>).

De Vlaamse homogene beleidsdomeinen en de oprichting van Vlaamse IVA's en EVA's, in *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht*, 2004, nr. 8, p. 486-489.

WEEKERS (B.). Beter Bestuurlijk Beleid: een stand van zaken op ..., in *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht*, 2006, nr. 3, p. 146-156, 2007, nr. 3, p. 151-158, 2008, nr. 2, p. 79-87.

De publicaties van de Vlaamse administratie kunnen teruggevonden worden via:

Publicaties van de Vlaamse overheid. Brussel, 1992-2001.

Vanaf die datum bestaat de catalogus van de Vlaamse overheidspublicaties enkel nog in elektronische versie op www.vlaanderen.be.

In onderhavig werk vertrekken we van de structuur die werd vastgelegd in 2006 en nog geldt begin 2009. Voor een uitvoeriger bespreking van de administratieve apparaten vóór die datum (met aanduiding van hun desbetreffende publica-

ties), verwijzen we naar de eerste uitgave van dit werk (1999). Onderstaand overzicht zal opgedeeld zijn volgens die administratieve logica. Terwijl we in de vorige uitgave de vor's (Vlaamse openbare instellingen) apart behandelden (na de diensten van het toen nog één gemaakte Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap), hergroeperen we hier de verschillende IVA's en EVA's onder het beleidsdomein waartoe ze behoren, naast de eigenlijke departementale diensten. In onderstaand overzicht van elk ministerie zullen we geen melding maken van de Stafdiensten en van managementondersteunende diensten (die instaan voor de vlotte materiële werking van de administratie: personeel, budget, communicatie, logistiek, catering, enz.). We zullen ook niet *elke* administratieve geleding van ieder departement vermelden ("afdelingen" genaamd); we signaleren enkel de belangrijkste onder hen, meer bepaald zij die betekenisvolle publicaties produceren. De meeste agentschappen en de adviesraden van de Vlaamse overheid die in voege zijn begin 2009 zullen we echter wel vermelden. Een aantal afgeschafte of zeer gespecialiseerde Vlaamse parastatalen zullen dan weer niet aan bod komen. Meer uitleg over die instellingen is te vinden in de zopas geciteerde *Gids van de instellingen van openbaar nut*.

De ingrijpende reorganisatie van 2004-2005 had uiteraard ook een impact op de bronnenproductie van de betrokken instellingen, meer bepaald op het gebied van de publicaties. Door de administratieve hervorming zijn bepaalde publicaties verdwenen; andere kregen een andere titel mee; nog andere werden opgestart of gewoon voortgezet. Dit verklaart waarom de verschijningsdatum van sommige publicaties die hieronder staan aangegeven, ouder is dan de formele oprichtingsdatum van de nieuwe ministeries. Die verwarde situatie heeft ook tot gevolg dat bepaalde publicaties die hier als lopend worden opgegeven, ondertussen misschien verdwenen zijn. Uit de omvangrijke lijst van ca. 2500 titels die de elektronische catalogus van de Vlaamse overheid op 31 december 2008 bevatte, selecteerden we hoofdzakelijk de jaarverslagen, de documenten die een algemeen overzicht bieden van de opdrachten van de desbetreffende instantie en de werken die terugblikken op de voorbije activiteit. Kleine brochures of technische publicaties werden doorgaans geweerd. De recente (ongeveer vanaf 2000-) publicaties staan allemaal online op de bijhorende website; we zullen dat gegeven dus niet telkens opnieuw vermelden. Hoewel we hier in principe enkel gewag maken van de publicaties van de betrokken instanties, herinneren we aan het feit dat verschillende administraties belangrijke archiefbestanden hebben gedeponneerd in het ARA (zie hierboven, bij de uiteenzetting over de archieven).

4.1.4.1. Beleidsdomein Diensten voor het Algemeen regeeringsbeleid (DAR)

AFDELINGEN VAN HET MINISTERIE

Dit departement staat in voor de aangelegenheden die alle departementen samen aanbelangen, zorgt voor de coördinatie tussen hen en ondersteunt de actie van de Minister-president. In die context kunnen we volgende publicatie vermelden:

Bijdrage van de Vlaamse administratie aan het regeerprogramma van de aantredende Vlaamse Regering. Brussel, 2004, 12 dln.

De voorlopers van deze diensten waren ook belast met de buitenlandse relaties van de Vlaamse Gemeenschap, met de informatica en met de programmering van het wetenschapsbeleid. Nadien werden laatstgenoemde taken echter overgeheveld naar departementen die daarvoor specifiek werden opgericht (zie hieronder). In de huidige structuur staat de Afdeling Kancelarij van dit ministerie (onder meer) in voor de secretarie van de Vlaamse Regering (bijvoorbeeld de archivering van de documenten van deze instantie) en voor de juridische dienstverlening. In dat kader zorgt die dienst ook voor de opstelling en de actualisering van de Vlaamse Codex, het overzicht van de Vlaamse wetgeving (<http://codex.vlaanderen.be>). De Afdeling Stafdienst van de Vlaamse regering, van zijn kant, ondersteunt het algemene regeringsbeleid en staat meer bepaald ook in voor “transversale” thema’s die de activiteitsdomeinen van de verschillende ministeries overstijgen, zoals de publiek/private samenwerking (PPS) (www.vlaanderen.be/pps), de geografische informatie, de duurzame ontwikkeling (www.vlaanderen.be/duurzameontwikkeling), het gelijke kansenbeleid (www.gelijkekansen.be), Brussel (www.vlaanderen.be/Brussel) en de Vlaamse Rand rond de hoofdstad (www.vlaanderen.be/vlaamserand). Deze domeinen worden vaak ook door specifieke instellingen verzorgd die we hieronder zullen terugvinden. Die bevoegdheid resulteert in verschillende publicaties, zoals:

Brusselbrief. Brussel, 2008- (drie keer per jaar, online).

Samen grenzen verleggen. Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling (fase 1). Brussel, 2007.

Vooruitgangsrapport migrantenbeleid 1994- / Interdepartementale Commissie Migranten [later: *Interdepartementale Commissie Etnisch-culturele Minderheden*], Brussel, 1995-. Later draagt die publicatie als titel: *Het Vlaams beleid naar etnisch-culturele minderheden. Jaarrapport 1997-2005*. Brussel, 1998-2006.

Zoals hun benaming aanduidt, zijn de Afdeling Communicatie (www.vlaanderen.be/communicatie) en de Afdeling Contactpunt Vlaamse Infolijn (www.vlaanderen.be/infolijn) belast met de interne en externe communicatie en met de voorlichting van het publiek. In 1999 ging de Vlaamse Infolijn van start, met als opdracht de Vlaming wegwijs maken in de dienstverlening van de Vlaamse overheid. In 2004 werden andere taken aan deze dienst toevertrouwd, meer bepaald in verband met e-government. Dan kreeg de omgevormde dienst ook de huidige benaming mee. Deze diensten produceren verschillende publicaties:

Goedendag. Personeelsblad van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Brussel, 1985-2006. Vervolgd door:

13 Magazine. Tweemaandelijks magazine voor het Vlaamse Overheidspersoneel. Brussel, 2006-.

Jaarverslag 2000- Contactpunt Vlaamse Infolijn. Brussel, 2001-.

Jaarverslag 1993- van de informatieambtenaar. Brussel, 1994-2005. Vervolgd door:

Communicatieverslag van de Vlaamse Regering juli 2005-december 2006. Brussel, 2007 en door *Idem*, 2007-. Brussel, 2008-.

IVA's

*De *Interne Audit van de Vlaamse administratie* (IAVA), aangestuurd door het Auditcomité van de Vlaamse administratie, moet de organisatie en de werking van de Vlaamse administratie doorlichten en daarover adviezen formuleren (www.vlaanderen.be/interneaudit).

Jaarverslag van het Auditcomité van de Vlaamse administratie 2002-2003. Brussel, 2003-.

*De *Studiedienst van de Vlaamse Regering* (svr) (www.vlaanderen.be/statistiek) is de opvolger van de Administratie Planning en Statistiek. Hij moet de algemene demografische, sociaaleconomische en culturele trends binnen de Vlaamse gemeenschap onderzoeken en daarvoor alle relevante gegevens verzamelen. De website bevat uiteraard tal van online cijfergegevens. De svr lanceerde een aantal nieuwe reeksen met wetenschappelijk onderbouwde monografieën (*svr-Rapport*; *svr-Technisch rapport*; *svr-Studies*), maar zette ook de publicatie verder van een serie die zowat het statistisch jaarboek van Vlaanderen is:

VRIND-rapport. 1^e rapport Vlaamse regionale indicatoren. Brussel, 1993- (de volgende uitgaven verschenen onder de titel *VRIND 1995- Vlaamse regionale indicatoren*).

Vlaanderen in cijfers 2000. Brussel, 2000-.

Profiel Vlaanderen 1997-2003. Brussel, 1997-2004.

Vlaanderen gepeild! De Vlaamse overheid en burgeronderzoek 1999. Brussel, 2001-.

De voorganger van de svr, namelijk de Administratie Planning en Statistiek, publiceerde ook volgende reeksen waarin thematische dossiers verschijnen met cijfergegevens en analyses over onderwerpen als economische groei, armoede, investeringen, enz.:

Stativaria. Brussel, 1993-2005, 36 dln.

APS-Not@s. Brussel, 2004-2005, 9 dln. (waarin onder meer *Statistisch profiel van de provincies*, 5 dln.).

EVA's

*De vzw *De Rand* (www.derand.be) staat in voor de bevordering van het Nederlandstalige karakter van de gemeenten rond de Brusselse rand, onder meer door het beheer van een aantal gemeenschapscentra en door de publicatie van een tijdschrift bestemd voor een groot publiek:

De Randkrant. Maandblad voor de inwoners van de Vlaamse Rand. Brussel, 1997-
vzw "De Rand". Jaarbeeld 2006. Brussel, 2007-.

*Het *Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen* (www.agiv.be) werkt mee aan het geografisch informatiebeleid van de Vlaamse overheid. Het staat in voor de verzameling en de aanwending van geografische data en werd opgestart als GIS-Vlaanderen ("het samenwerkingsverband voor het optimale gebruik van geografische informatie in Vlaanderen"). De vroegere *Nieuwsbrief*

GIS-Vlaanderen (1996-) werd vanaf 2007 gepubliceerd onder een nieuwe vorm en met een nieuwe titel:

Nieuwsbrief 22-. *Nieuwsbrief van het Agentschap Geografische Informatie Vlaanderen*. Brussel, 2007-.

Jaarverslag 2007- *Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen*. Brussel, 2008-.

4.1.4.2. Beleidsdomein Bestuurszaken

AFDELINGEN VAN HET MINISTERIE

Dit departement staat in voor allerlei ondersteunende functies voor de Vlaamse administratie (logistiek, gebouwen, personeel, ICT, enz.) (www.vlaanderen.be/bestuurszaken). Vóór de administratieve hervorming van 2006 stond de voorloper van dit ministerie, het Departement algemene zaken en financiën, ook in voor financiën. Dat departement publiceerde een algemeen *Jaarverslag*. Brussel, 1992-2005, alsook een *Jaarverslag*, 1996-2005 van de Sociale dienst van de administratie Ambtenarenzaken. Onder de talrijke afdelingen van het huidige ministerie vermelden we deze waarvan we een jaarverslag of andere recurrente publicaties terugvonden. De Afdeling Beleid publiceert een *Jaarrapport Personeel & organisatie 2006* – (voorafgegaan door *Beleidsrapport Personeel & organisatie 2001-*), net zoals de Afdeling Preventie en bescherming (*Jaarverslag 2007-*) en de Afdeling ICT-beleid (e-IB) (*Jaarrapport 2007 – Entiteit ICT-Beleid*). Het jaarverslag van de Afdeling Wetsmatiging en Regelgeving (*Vlaamse regelgeving. Eindrapport 2007-*. Brussel, 2008-) biedt een overzicht van de activiteiten op het gebied van betere regelgeving, onder meer door middel van “reguleringsimpactanalyse” (RIA). Die dienst verzorgt ook tal van brochures en rapporten over de administratieve vereenvoudiging (bijvoorbeeld reeks *Rapport Samen vereenvoudigen*).

Het Team Vlaams Bouwmeester (www.vlaams-bouwmeester.be) zorgt voor het architectuur- en patrimoniumbeleid van de Vlaamse overheid. Die instantie publiceert tal van documenten, onder meer een *Jaarverslag*, 1999-, een *Nieuwsbrief*, Brussel, 2002- (vanaf 2006- enkel online) en een aantal reeksen zoals *Cahiers* (over beeldende kunst in de openbare ruimte), *Meesterproef 1999-*. Brussel, 2000- (architecturale projecten), *A+*, 2000- (tweemaandelijks tijdschrift) en een *Beleidsnota Vlaamse Bouwmeester 2005-2010*. Brussel, 2006.

De dienst Emancipatiezaken maakt ook deel uit van dit departement (www.vlaanderen.be/emancipatiezaken). Hij staat in voor de bevordering van het gelijke kansenbeleid tussen mannen en vrouwen, migranten en gehandicapten in de Vlaamse administratie en houdt zich meer bepaald bezig met de positieve actieplannen dienaangaande. In dit kader bestaan er volgende publicaties:

Algemeen voortgangsrapport inzake emancipatie (...). Brussel, 1992-1995.

Het positieve actieplan voor het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap 1992/1993-2005. Brussel, 1993-2004.

Ombudsdienst voor gelijke kansen. Jaarrapport 1991-1995. Brussel, 1992-1996.

Gelijke kansen en diversiteit – plan 2006-. Brussel, 2005-.

Jaarrapport gelijke kansen en diversiteit. Samenvatting actieplan 2008. Brussel, 2007.

IVA's

*Het *Agentschap voor Binnenlands Bestuur* (ABB) (www.vlaanderen.be/binnenland) is belast met het toezicht op de ondergeschikte besturen, de voorbereiding van de regelgeving voor die besturen, de verdeling van de financiële middelen die voor hen bestemd zijn en is verantwoordelijk voor het stedenbeleid, enz. Dit agentschap en zijn administratieve voorloper, de Administratie Binnenlandse Aangelegenheden gaven/gaven daarover onder meer volgende publicaties uit:

Binnenband. Een band tussen binnenlandse aangelegenheden en de lokale besturen: informatieblad. Brussel, 1996-.

De gemeentefinanciën: rapport m.b.t. de financiële toestand van de gemeenten van het Vlaams gewest. Brussel, 1996.

De gemeentefinanciën 2002-. Brussel, 2003-. Voortgezet door:

De gemeente- en provinciefinanciën 2004-. Brussel, 2004-.

Het Agentschap Binnenlands Bestuur: een Vlaams agentschap van de lokale besturen en de provincies. Brussel, 2007 (editie 2004 door de administratieve voorloper).

Jaarbeeld 2006-. Lokaal bestuur in Vlaanderen. Lokale besturen en provincies in cijfers uitgedrukt. Brussel 2007-.

Jaarbeeld Administratie Binnenlandse aangelegenheden 2003-2005. Brussel, 2004-2006.

Jaarboek van het Agentschap Binnenlands Bestuur 2006-. Brussel, 2007-.

Jaarboek 2006 – bestuurlijk en begeleidend toezicht. Brussel, 2007-.

Daarnaast bestaan er jaarrapporten over het lokale bestuur in verschillende delen van Vlaanderen (Vlaams-Brabant, Limburg, enz.), alsook tal van gespecialiseerde brochures en boeken betreffende het lokale bestuur, onder meer de reeks *Stadsmonografie* (2004), met daarin per stad telkens een cartografische en sociografische weergave van de situatie van de desbetreffende entiteit.

*Het *Agentschap voor Overheidspersoneel* (www.vlaanderen.be/personeelsbeleid/ago) is belast met de ondersteuning van de Vlaamse administratie op het vlak van personeel en organisatie. Naast een *Jaarverslag 2007-* (Brussel, 2008-) staat het in voor de publicatie van het *Jaarverslag Sociale dienst vzw 2005-*. Brussel, 2006-. Van het *Agentschap voor Facilitair Management* (AFM), dat instaat voor logistiek, catering en schoonmaak, vonden we geen betekenisvolle publicaties terug.

EVA's

**Jobpunt Vlaanderen*, het vroegere Vlaams Agentschap voor Rekrutering en Selectie (www.jobpunt.be) zorgt in hoofdzaak voor de aanwerving van het Vlaamse overheidspersoneel. Het publiceert een *Jaarverslag Jobpunt Vlaanderen 2006-*. Brussel, 2007-.

STRATEGISCHE ADVIESRADEN

Aan dit departement zijn twee strategische adviesraden gehecht. Enerzijds is er de *Vlaamse Adviesraad voor Bestuurszaken* (www.vlaanderen.be/vlabest). Hij werd opgericht door het decreet van 26 april 2006 en formuleert adviezen in

verband met alle aspecten van het bestuur van de Vlaamse administratie (*Vlaamse Adviesraad voor Bestuurszaken. Jaarverslag 2007-*. Brussel, 2008-). Deze raad is de opvolger van de Hoge Raad voor Binnenlands Bestuur, die een *Jaarverslag* publiceerde (2000-2005). Anderzijds bestaat er het *College van gouverneurs*, een overlegorgaan tussen de minister, de administratie en de gouverneurs.

4.1.4.3. Beleidsdomein Financiën en begroting

AFDELINGEN VAN HET MINISTERIE

De bevoegdheden van dit ministerie liggen voor de hand: begroting en financieel management (www.vlaanderen.be/financien). Die activiteiten zijn toevertrouwd aan twee afzonderlijke afdelingen van dit departement. Zie volgende publicatie:

De Vlaamse begroting 2007-. Brussel, 2006- (eigenlijk een publicatie van de minister).

Van het departement hangt ook af het Financieringsfonds voor Schuldafbouw en Eenmalige Investeringsuitgaven (FFEU), opgericht door het decreet van 22 december 2000 om de budgettaire boni van de Vlaamse overheid te beheren en te besteden. Het publiceert een *Jaarverslag 2001-2002-*. Brussel, 2002-. Min of meer in dezelfde optiek werd het Vlaamse Toekomstfonds opgericht als IVA door een besluit van de Vlaamse Regering van 14 december 2007 om onverwachte inkomsten voor de toekomst te beleggen.

IVA's

Bij dit departement horen enkele agentschappen: *Centrale Accounting* en de *Vlaamse Belastingdienst* (www.vlaanderen.be/belastingen). Deze laatste publiceert:

Agentschap Vlaamse belastingdienst. Onroerende voorheffing. Jaarverslag 2005-. Brussel, 2006-.

SPECIFIEKE OVERHEIDSORGANEN

De Inspectie van financiën geeft advies aan de Vlaamse Regering bij de opmaak, de uitvoering en de evaluatie van de begrotingen.

4.1.4.4. Beleidsdomein Internationaal Vlaanderen

AFDELINGEN VAN HET MINISTERIE

De buitenlandse relaties van Vlaanderen werden vanaf 2006 toevertrouwd aan een apart ministerie (www.vlaanderen.be/internationaal en www.flanders.be). Vroeger ressorteerde die materie onder de administratieve voorloper van de Diensten Algemeen Regeringsbeleid (DAR) (zie hoger). In de vroegere fasen van de staatshervorming bestond er een Commissariaat generaal voor de internationale culturele samenwerking van de Nederlandse Cultuurgemeenschap (1980-1985), opgevolgd door het Commissariaat generaal voor de internationale samenwerking van de Vlaamse Gemeenschap (1985-1990). Het huidige ministerie

telt voornamelijk twee afdelingen: Beleid en Buitenlandse zaken. Volgende publicaties kunnen in dit domein aangehaald worden:

Internationaal Vlaanderen. De vernieuwde Vlaamse overheid en haar internationale opdracht. Brussel, 2006.

Strategienota. Brussel, 2006-2008.

Verschillende uitgaven (Frankrijk, Duitsland, Noord-Frankrijk), met de beleidsprioriteiten inzake het buitenlandse optreden van Vlaanderen in die gebieden.

Jaarbeeld 2007- Internationaal Vlaanderen. Brussel, 2008- (ook in Engelse uitgave: *Annual Review Flemish Foreign Affairs*).

IVA's

*Het *Vlaams Agentschap voor Internationale Samenwerking* staat in voor de realisatie van de ontwikkelingsamenwerking (www.vlaanderen.be/ontwikkelingssamenwerking). Naast brochures over afzonderlijke ontwikkelingsprojecten van de Vlaamse overheid publiceert het volgende reeksen:

Het Vlaamse ODA rapport 2007-. Brussel, 2008- (ook in het Engels).

De Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. Activiteitenverslag 2005-. Brussel, 2006- (ook in het Engels).

**Toerisme Vlaanderen* (IVA-rp) (www.toerismevlaanderen.be) kan terugblikken op een wat langere geschiedenis. Het *Vlaams Commissariaat-generaal voor Toerisme* (VCGT), opgericht door het decreet van 29 mei 1984, werd door het decreet van 22 december 1995 omgedoopt tot *Toerisme Vlaanderen*. Het verkreeg zijn huidige vorm door het decreet van 19 maart 2004. Dit agentschap staat uiteraard in voor de promotie van het toerisme in Vlaanderen en verleent ook subsidies aan de toeristische sector. Naast de voor de hand liggende brochures zijn er volgende reeksen:

Toerisme 1990-: jaarverslag VCGT, later (...) Jaarverslag Toerisme Vlaanderen. Brussel, 1991-.

Informatieblad van het Vlaams Commissariaat-generaal voor Toerisme, 1992-, later Informatieblad Toerisme Vlaanderen, tot en met 2005. Vervolgd door: Seizoen. Brussel, 2006-.

Vanaf datzelfde jaar lanceerde Toerisme Vlaanderen ook een bedrijfswebsite met allerlei informatie.

Toerismecahiers. Brussel, 2007-.

Verschillende brochures met praktische informatie over de toerismesector die, naar eigen zeggen, ook “wetenschappelijk onderbouwd en verantwoord” zijn.

EVA's

*Het *Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen* (FIT – *Flanders Investment & Trade*) werd opgericht door het decreet van 7 mei 2004 en ging van start in 2005 (www.fitagency.be). Hij werd voorafgegaan door de *Vlaamse Dienst voor Buitenlandse Handel* (VDBH), opgericht bij decreet van 23 januari 1991 en omgevormd tot *Export Vlaanderen* door het decreet van 24 juli 1996. Die dien-

sten stonden en staan in voor de bevordering van de export door de Vlaamse bedrijven (informatie over afzetmogelijkheden, organisatie van handelsmissies, coördinatie van economische initiatieven van de Vlaamse overheid gericht op het buitenland, beheer van een netwerk van handelsattachés over de hele wereld). Tot 2001 bleef daarnaast ook een *Belgische* DBH bestaan. Belangrijkste publicaties:

Jaarverslag, 1992-2005. Vervolgd door:

FIT Jaarverslag 2005-. Brussel, 2006-.

Actieprogramma 1994-, 1995-. Vervolgd door dezelfde publicatie onder de hoofding van FIT.

Nieuwsbrief VDBH, 1993- (later *Nieuwsbrief Export Vlaanderen*; vanaf 1998: *Exportbrief*) (maandelijks). Vervolgd door:

Nieuwsbrief voor internationaal ondernemen. Brussel, 2006-.

Vlaanderen, knooppunt in de wereldhandel. Wegwijzer voor zakendoen in het buitenland. Brussel, 1993.

STRATEGISCHE ADVIESRAAD

De *Strategische Adviesraad Internationaal Vlaanderen* (voordien SAR Buitenlands beleid en Internationale samenwerking), opgericht door het decreet van 18 juli 2003 en het besluit van de Vlaamse regering van 19 oktober 2007, adviseert de Vlaamse Regering over alle internationale aangelegenheden.

SPECIFIEKE OVERHEIDSORGANEN

Het *Vlaams Europees Verbindingsagentschap* (www.vleva.be) verzorgt de verdediging van de Vlaamse belangen op Europees niveau en sensibiliseert het Vlaamse publiek voor Europa.

4.1.4.5. Beleidsdomein Economie, wetenschap en innovatie

AFDELINGEN VAN HET MINISTERIE

De institutionele voorgeschiedenis van dit ministerie is vrij ingewikkeld (www.vlaanderen.be/ewi). Het vroegere Departement economie, werkgelegenheid, binnenlandse aangelegenheden en landbouw van het (toen nog unieke) Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap beheerde hoofdzakelijk de “territoriaal gebonden” materies, namelijk zij die, volgens de logica van de staatshervorming, werden toegekend aan de gewesten: de meeste aspecten van het economische beleid (meer bepaald de economische steun, het energiebeleid, enz.) en van de arbeidsmarktpolitiek (meer bepaald de bevordering van de werkgelegenheid). Door de hervorming van 2006 werden verschillende van die bevoegdheden afgesplitst en toevertrouwd aan afzonderlijke ministeries. Anderzijds werden aan dit nieuwe ministerie ook materies aangehecht die voordien ressorteerden onder een ander departement, namelijk het Departement wetenschap, innovatie en media. Dit laatste werd opgericht in 1996, na de zes andere departementen van het toenmalige (unieke) ministerie. Het was belast met enkele algemene ondersteunende taken ten behoeve van de overige departementen (informatica, multimedia), en met het beleid inzake film en media, wetenschappelijk onderzoek, technologie en innovatie. Enkel die drie laatste domeinen kwamen naar het nieuwe Ministerie economie, wetenschap en innovatie (EWI).

De actiedomeinen van het huidige ministerie worden goed weerspiegeld door de opsomming van de verschillende afdelingen die het vandaag telt, namelijk Beleidsondersteuning en academisch beleid; Valorisatie en industrieel beleid; Ondernemerschap, wetenschapspopularisering en internationale samenwerking; Statistieken en indicatoren; Studiedienst en prospectief beleid. Enkele publicaties:

EWT-Review. Magazine van het departement Economie, Wetenschap en Innovatie. Brussel, 2007- (ook in het Engels).

EWT-Speurgids 2007-. Brussel, 2007- (ook in het Engels onder de titel *EWT-Budget Browser*).

Subsidiewegwijzer voor ondernemingen 2005-. Brussel, 2005- (voorafgegaan door *Overheidsstimulansen voor ondernemingen*. Brussel, 1993, met volgende uitgaven).

Vlaams indicatorenboek wetenschap, technologie en innovatie. Brussel, 1999, 2003 en 2005.

Speurgids wetenschap, technologie en innovatie 1999-2006. Brussel, 1999-2006.

IVA's

*Het *Agentschap Economie* (www.agentschapeconomie) heeft tot opdracht de versterking van de concurrentiepositie van de Vlaamse ondernemingen door de toekenning van subsidies en andere maatregelen. Het fuseerde met VLAO (zie hieronder) met ingang van 2 januari 2009. Het Fonds voor Flankerend Economisch Beleid, beter bekend onder de benaming "Hermesfonds", omvat bijna alle middelen waarover dit agentschap beschikt (*Hermesfonds. Jaarverslag 2006-*. Brussel, 2007-). Het werd opgericht door het decreet van 21 december 2001 en zette de activiteiten voort van twee Fondsen voor de economische expansie en de regionale reconversie, één voor de KMO's en één voor de grote ondernemingen (opgericht door het decreet van 15 november 1995).

*Het *Instituut voor Innovatie in Wetenschap en Technologie* (www.iwt.be) (IVA-rp) werd opgericht door het decreet van 7 mei 2004, maar gaat eigenlijk terug op het *Vlaams Instituut voor de Bevordering van het Wetenschappelijk Technologisch Onderzoek in de Industrie*, opgericht door het decreet van 23 januari 1991. Die voorganger werd door het decreet van 18 mei 1999 (met ingang van 2001) zelf omgevormd tot *Instituut voor de Aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie in Vlaanderen*. Zoals zijn voorgangers geeft het huidige instituut financiële steun aan bedrijven die aan technologisch onderzoek doen; het verleent diensten aan ondernemingen op het gebied van technologisch advies, en dergelijke meer. Men kan het *Activiteitenverslag 1991-1992*- raadplegen, evenals *IWT-EG-informatief. Informatieblad van het IWT over de opportuniteiten van de EU inzake wetenschappelijk en technologisch onderzoek*. Brussel, 1992-, voortgezet onder de titel *IWT-info. Informatieblad van het IWT over de opportuniteiten inzake wetenschappelijk en technologisch onderzoek*. Brussel, 1996-, zelf ook voortgezet als *De Innovatiekrant*. Brussel, 2002-.

*De *Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek* (www.vito.be) (IVA-rp), opgericht door het decreet van 23 januari 1991, ontwikkelt nieuwe technologieën, verricht onderzoek ter ondersteuning van het beleid terzake en formuleert dien-

aangaande ook adviezen. Het verleent ook gespecialiseerde diensten aan overheid en bedrijfswereld op het gebied van nieuwe technologieën. De activiteitsdomeinen van VITO betreffen meer bepaald de energie, het leefmilieu, de biotechnologie, de nieuwe materialen. Talrijke *VITO-rapporten* zijn een van de wetenschappelijk-documentaire uitingen van die activiteit. Deze instelling publiceert een *Jaarverslag*, 1991-, evenals een *Scientific Report*, 1992- en een *Nieuwsbrief*, 1997-.

*Het *Vlaams Agentschap Ondernemen* (www.vlaio.be) (IVA-rp) adviseert alle soorten ondernemers (ook zelfstandigen) bij het opstarten en het runnen van hun bedrijf en verschaft hen informatie inzake reglementeringen, milieuzorg, energiegebruik, export, innovatie, enz.

VLAO Nieuwsbrief. Brussel, 2006-.

VLAO Jaarverslag 2007-. Brussel, 2008-.

Met ingang van 2 januari 2009 fuseerde dit agentschap met het hoger vermelde Agentschap Economie om één enkel Agentschap Economie te vormen.

EVA's

Enkele agentschappen ageren in het domein van het economische overheidsinitiatief. Ook zij hebben een complexe voorgeschiedenis, die teruggaat tot de *Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Vlaanderen* (GIMV) die werd opgericht door het KB van 16 november 1979 (in het kader van de wet van 2 april 1962 tot oprichting van een Nationale Investeringsmaatschappij en van Gewestelijke Investeringsmaatschappijen). Ze fungeerde als overheidsholding en stond dus in voor de oprichting en de ondersteuning van bedrijven in Vlaanderen. Ze publiceerde een *Jaarverslag* (Antwerpen, 1980-), evenals een *GIMV nieuwsbrief* (Antwerpen, 1989-) (er bestaat ook een gedenkboek: *Retrospectief 15 jaar GIMV*. Antwerpen, 1995).

Door het decreet van 13 juli 1994 werd het Vlaamse economisch overheidsinitiatief geherstructureerd. Voordien was de GIMV de moedermaatschappij van enkele dochterondernemingen, zoals *Gimvindus*, opgericht in 1989 (*Gimvindus. Jaarverslag 1996-*) en de *Vlaamse Milieuholding*, gericht op participaties in milieubedrijven (zie lager). Na dit decreet werd de Vlaamse overheid de rechtstreekse hoofdaandeelhouder van die maatschappijen. De GIMV legde zich toe op kapitaalverstrekking aan ondernemingen in toekomstgerichte projecten met een hoge risicograad en op strategische participaties in nutsbedrijven en hoogtechnologische ondernemingen, terwijl *Gimvindus* als opdracht had te participeren in ondernemingen in de vroegere "nationale sectoren" en die mee te beheren. Op 31 juli 1995 werd een gespecialiseerde dochtermaatschappij van de GIMV opgericht, namelijk de *Participatiemaatschappij Vlaanderen* (PMV) (www.pmvlaanderen.be), om bepaalde participaties van de GIMV te groeperen. In 1997 werd de GIMV een beursgenoteerde portefeuillemaatschappij; met het oog op die beursintroduktie werd op 4 november 1997 de *Vlaamse Participatiemaatschappij* (VPM) opgericht (ten gevolge van het decreet van 20 december 1996). Deze laatste had tot doel de overheidsparticipatie in het kapitaal van de GIMV (eerst 70 % van de aandelen, later minder; 27 % vandaag) te beheren. De PMV werd toen tevens een filiaal van de VPM, net zoals de GIMV. Door het decreet van 6 juli 2001 werd de eerstgenoemde, de PMV, echter een volwaardige en zelfstandige NV van open-

baar recht. Ze fungeert nu als holdingmaatschappij van de Vlaamse overheid; ze investeert in sectoren waar het private initiatief het laat afweten, maar werkt ook mee met publiek/private samenwerkingsprojecten. De VPM heeft als enige opdracht het beheer van de overblijvende participatie van de Vlaamse overheid in de GIMV. Daarnaast is er verder nog de *Limburgse Reconvertiemaatschappij* NV (LRM), opgericht door het decreet van 13 juli 1994 (www.lrm.be). Ze participeert in ondernemingen die bijdragen tot de ontwikkeling van Limburg en beheert de voormalige mijnzetsels. Al die agentschappen publiceren een *Jaarverslag*. Ten slotte is er de *Herculesstichting*, die instaat voor de financiering van infrastructuur voor het wetenschappelijk onderzoek (www.herculesstichting.be).

In het onderdeel over de economisch georiënteerde Vlaamse openbare instellingen moet ook melding gemaakt worden van de ondertussen verdwenen *Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappijen* (kaderwet van 15 juli 1970, KB van 2 augustus 1972, statuten goedgekeurd door KB's van 1 maart en 1 augustus 1975). In Vlaanderen werd één GOM per provincie opgericht, terwijl in Wallonië één enkele maatschappij werd opgericht, de *Société de Développement Régional de Wallonie* (zie hieronder). Door de economische regionalisering kwamen ze onder de voogdij van de gewesten. In Vlaanderen werden ze gereorganiseerd door het decreet van 12 juli 1990. De GOM's moesten de economische expansie van hun provincie stimuleren door studie en projectontwikkeling, maar ook door steun en advies aan de bedrijven inzake investering, technologie, export, enz. Van participaties in ondernemingen werd al afgezien in een vroeg stadium: vanaf 1981 gingen hun deelnemingen over naar de GIMV. Iedere GOM had zijn eigen publicaties: naast een *Activiteitenverslag* ook periodieken zoals *GOM-Info*, *GOM-Varia* of *GOM-Telex*. De belangrijkste titels werden opgesomd in de vorige editie van dit werk; we zullen ze hier dus niet hernemen. Onder die talrijke publicaties vindt men ook gedenkbouken, punctuele brochures betreffende de steun- en investeringsmogelijkheden, repertoria van bedrijven, algemene overzichten van de betrokken streek op economisch gebied, enz. Door het decreet van 7 mei 2004 werden ze ontbonden; hun taken werden overgeheveld naar andere instellingen, meer bepaald naar de nieuw opgerichte Provinciale Ontwikkelingsmaatschappijen en naar het hierboven vermelde Vlaams Agentschap Ondernemen (VLAO).

STRATEGISCHE ADVIESRAAD

*De *Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid* (www.vrwb.be) (vroeger Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie) adviseert de Vlaamse overheid op het gebied van wetenschap en innovatie. Hij publiceert een *Activiteitenverslag 1986-*, en *Nota bene. Nieuwsbrief uitgegeven door de VRWB*. Brussel, 2000-.

*De *Sociaaleconomische Raad voor Vlaanderen* (www.serv.be) werd opgericht door het decreet van 27 juni 1985, gewijzigd door het decreet van 4 april 1990. Deze instelling zet de activiteiten voort van de Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen, opgericht door de wet van 15 juli 1970 (met als publicaties *GERV-berichten*, 1972-1985 en *GERV-informatief*, 1979-1985). De SERV produceert studies en adviezen inzake de sociaaleconomische materies waarvoor de Vlaamse overheid bevoegd is. Hij is samengesteld uit vertegenwoordigers van de grote Vlaamse sociaaleconomische belangengroepen (vakbonden, middenstands- en werkgeversorganisaties). Hij bereidt ook het overleg tussen deze organisaties

voor in het kader van het Vlaams Economisch en Sociaal Overleg (VESOC). De gepubliceerde neerslag van de SERV-activiteit vindt men onder meer in zijn talrijke *Adviezen of Aanbevelingen of Standpunten*. Daarnaast verschijnen er nog heel wat thematische rapporten (reeks *Studies* en *Informatiedossiers*) over de meest diverse aspecten van het Vlaamse sociaaleconomische leven (lijst in de reeds vernoemde *Publicaties van de Vlaamse overheid*, jaarlijkse uitgaven; een bijzondere vermelding waard is *Sociaal-economische atlas van Vlaanderen*. Brussel, 1988 en latere uitgaven en de gedenkpublicatie *10 jaar SERV op zoek naar nieuwe wegen*. Brussel, 1995). De belangrijkste lopende SERV-publicaties zijn de volgende:

Activiteitenverslag, 1985- (vanaf 1989- voortgezet als: *Jaarverslag SERV*).

Sociaal-Economisch rapport Vlaanderen 2007-. Brussel, 2008- (tweejaarlijkse publicatie).

SERV-bericht. Brussel, 1986- (verschijnt tien maal per jaar).

De SERV bestaat uit verschillende gespecialiseerde advies- en studieorganen, waarvan sommige eigen publicaties voortbrengen (bijvoorbeeld *Jaarverslagen Vlaamse Havencommissie*, 1991-, vervolgd door *Jaaroverzicht Vlaamse havens 2006-*; *Jaarlijks rapport over de perspectieven inzake de havenontwikkeling*, 1994- en *Jaarverslagen Vlaamse Overlegcommissie Vrouwen*, 1991-). Ook de *Stichting Technologie Vlaanderen (STV)*, opgericht in 1984, maakt deel uit van deze koepel. Ze is belast met de studie van de maatschappelijke effecten van de technologische veranderingsprocessen en formuleert dienaangaande adviezen naar de Vlaamse overheid toe. Tal van gespecialiseerde brochures zien het licht in dit kader, naast volgende publicaties:

STV. Jaarverslag, 1989-.

STV-berichten, 1995-.

SPECIFIEKE OVERHEIDSORGANEN

*Het *Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen* (www.fwo.be) financiert het wetenschappelijk onderzoek aan de Vlaamse universiteiten. Het gaat terug tot het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek gesticht in 1928. Door de communautarisering van onderwijs en onderzoek in 1988 onderging die instelling belangrijke wijzigingen. In 1992 kwamen er afzonderlijke raden van beheer per gemeenschap; vanaf 1996 treedt het Vlaamse orgaan naar buiten onder bovenvermelde benaming. Het publiceert een *Jaarverslag* en een *Jaarboek*.

4.1.4.6. Beleidsdomein Onderwijs en vorming

AFDELINGEN VAN HET MINISTERIE

De communautarisering van het onderwijs vormde één van de belangrijkste dossiers van de staatshervorming. In 1988 werd deze materie bijna integraal aan de gemeenschappen overgedragen. Enkel de bepaling van het begin en het einde van de leerplicht, de minimumvoorwaarden voor het uitreiken van de diploma's en de pensioenregelingen bleven federale bevoegdheden. Alle onderwijsniveaus en -taken werden vanaf die datum dus beheerd door administratieve organen van de gemeenschappen (basis-, secundair en hoger onderwijs, permanente vorming, psychologische, medische en sociale begeleiding van de leerlingen, leerlingen-

vervoer). Belangrijke aspecten van dit beleid werden echter toevertrouwd aan aparte Vlaamse overheidsinstellingen (zie lager). Het huidige ministerie bestaat uit de afdelingen Strategische beleidsondersteuning; Arbeidsvoorwaardenbeleid; Instellingen en leerlingen Basisonderwijs en deeltijds kunstonderwijs; Instellingen en leerlingen Secundair onderwijs en volwassenenonderwijs; Hoger onderwijs; Ondersteuningsbeleid, Curriculum; Project Strategisch onderwijs- en vormingsbeleid; Internationale projecten onderwijs en vorming.

Naast talrijke publicaties die betrekking hebben op de algemene voorlichting, de pedagogie en de administratie van de onderwijsinstellingen (adressenlijsten van onderwijsinstellingen, reglementen, leerprogramma's, pedagogische richtlijnen en dito hulpmiddelen, enz.), kan men volgende publicaties van dit ministerie en zijn voorloper vermelden:

Avantura. Brussel, 1986-1989.

Betreft voorlichting aangaande beroepskeuze en -oriëntatie.

Verslag over de toestand van het onderwijs: inspectie basisonderwijs. Brussel, 1996-.

Verslag over de toestand van het onderwijs: inspectie secundair onderwijs. Brussel, 1996-.

Verslag over de toestand van het onderwijs: inspectie hoger onderwijs. Brussel, 1996-.

Statinfo. Statistische informatiebrochure van het Vlaams onderwijs: schooljaar 1991-1992-. Brussel, 1992-.

Statinfo Brussel. Het Nederlandstalig onderwijs in de 19 gemeenten van de Brusselse agglomeratie. [Schooljaar] 1991-92. Brussel, 1993- (vanaf de uitgave 1992-93: (...) van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

BST. Beperkte statistische telling. Schooljaar 1992-93. Brussel, 1992 (voortgezet als: *BST. Beperkte statistische telling van de leerlingen- en studentenaantallen in september-oktober 1994-*. Brussel, 1994-).

BST. Beperkte statistische telling van de studenten in het hoger onderwijs op Brussel, 1997-.

Statistisch jaarboek van het onderwijs. Schooljaar 1990-1991-. Brussel, 1992- (voortzetting van een reeks die al gepubliceerd werd vanaf 1976-77; vanaf 1992-93 bevat de titel expliciet de aanduiding (...) *Vlaams onderwijs*).

Het Vlaams onderwijs in cijfers, 1995-1996-. Brussel, 1997-.

Het Vlaams onderwijs in beeld 2003-2004-. Brussel, 2004-.

Onderwijs in Vlaanderen. Het Vlaamse onderwijslandschap in een notendop. Brussel, 2008².

Onderwijsontwikkelingen in Vlaanderen 1994-1996: de Vlaamse Gemeenschap – rapport aan de Unesco. Brussel, 1996 (ook in het Engels).

Vlaamse onderwijsindicatoren in internationaal perspectief. Editie 2002-2005. Brussel, 2003-2006.

Vlaams Eurydice rapport 2003. Overzicht van het onderwijsbeleid en de onderwijsorganisatie in Vlaanderen. Brussel, 2003 (ook editie 2007).

Een volledige lijst van alle publicaties van het departement onderwijs vindt men in: *Catalogus publicaties departement onderwijs*. Brussel, 1997 en voorgaande edities (recentste uitgave: januari 2008).

IVA's

*Het *Agentschap voor Onderwijsdiensten* (www.agodi.be) staat in voor realisatie van het basis- en secundair onderwijs, het deeltijds kunstonderwijs, de centra voor leerlingenbegeleiding, de inspectie en de pedagogische begeleiding. Het zorgt voor de uitbetaling van de wedden van het onderwijzend personeel en van de werkmiddelen van de scholen.

*Het *Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs [en Studietoelagen]* (AHOVO[s]) staat in voor de dienstverlening in het hoger en volwassenenonderwijs en verzorgt de uitbetaling van de studietoelagen.

Activiteitenverslag Afdeling Hoger Onderwijs 1 april 2006-31 maart 2007-. Brussel, 2007-.

Hoger onderwijs in cijfers. Academiejaar 2007-2008-. Brussel, 2008-.

*Het *Agentschap voor Onderwijscommunicatie* (AOC) staat in voor de communicatie over het onderwijs naar het publiek en de professionele onderwijswereld toe. Uiteraard zijn hier dus vele publicaties te vermelden (www.ond.vlaanderen.be/publicaties). Naast enkele reeksen die al geciteerd werden in bovenstaande algemene lijst, zie ook:

Klasse. Brussel, 1990-, is een maandelijks tijdschrift voor het onderwijs in Vlaanderen (voortzetting van de vroegere publicatie *Informatieblad van het Ministerie van Onderwijs*). *Klasse voor jongeren* en *Klasse voor ouders* worden verspreid onder de doelgroepen die aangeduid zijn in de titel van die publicaties. *Maks* (2000-) en *Yeti* (2002-) zijn andere publicaties van dit departement bestemd voor specifieke leeftijdscategorieën jongeren.

Onderwijs in Vlaanderen. Een brede kijk op het Vlaamse onderwijslandschap / 2008. Brussel, 2008 (ook in het Engels onder de titel *Education in Flanders*).

*Het *Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs* (www.agion.be) (IVA-rp) zorgt voor de subsidiëring en de financiering van de schoolgebouwen. Het is de rechtsopvolger (decreet van 7 mei 2004) van de *Dienst voor Infrastructuurwerken van het Gesubsidieerd Onderwijs* (DIGO), opgericht door het decreet van 5 juli 1989 en die een *Jaarverslag 2002-2005* (Brussel, 2006) publiceerde.

STRATEGISCHE ADVIESRAAD

*De *Vlaamse Onderwijsraad* (www.vlor.be) is het studie-, overleg- en adviesorgaan betreffende de onderwijsmateries voor de Vlaamse Gemeenschap. Door het decreet van 18 juli 2003 is hij omgevormd tot strategische adviesraad. Naast zijn *Jaarverslag* (1991-) en het tijdschrift *Nieuwsbrief*, 1992-1994 (oorspronkelijk alleen voor de leden van de VLOR), dat vanaf 1994 ook naar alle scholen wordt gestuurd, met als titel *In beraad*. Brussel, 1993-, publiceert deze Raad regelmatig ook thematische dossiers betreffende de onderwijsproblematiek in de reeks *Cahiers* of *Studies* of *Werkschriften*, en daarnaast nog tal van andere rapporten en informatieve brochures over onderwerpen als intercultureel onderwijs, studiebegeleiding, studiekeuze in het technisch en beroepsonderwijs, enz.

SPECIFIEKE OVERHEIDSORGANEN

Verschillende overheidsorganen vallen buiten de eigenlijke structuur van het ministerie. De Onderwijsinspectie (www.onderwijsinspectie.be) waakt uiteraard over kwaliteitsbewaking in het onderwijs en publiceert *Onderwijsspiegel. Verslag over de toestand van het onderwijs. Schooljaar 2004-2005-*. Brussel, 2006-. De Dienst Informatie, Vorming en Afstemming werd in 2003 opgericht in de schoot van het toenmalige departement Onderwijs van het voormalige Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en werd in 2006 omgevormd tot de vzw DIVA die belast is met volwassenenvorming (www.diva-vlaanderen.be). Die dienst publiceert een *Jaarverslag 2007-*. De vzw EPOS staat voor “Europese Programma’s voor Onderwijs, Opleiding en Samenwerking”. Verder is er het Universitaire Ziekenhuis Gent (UZ Gent) dat volgende tijdschriften publiceert: *UZ letters. Tweemaandelijks tijdschrift van de Medische Faculteit en het UZ Gent*, 1989- (tweemaandelijks), *UZ-magazine. Driemaandelijks tijdschrift van en voor het personeel*, 1981-.

Vooraf *GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap* speelt een cruciale rol in het Vlaamse onderwijslandschap. Ook aan die instelling gaat een hele geschiedenis vooraf. Het bijzonder decreet van 19 december 1988 richtte de *Autonome Raad voor het Gemeenschapsonderwijs* (ARGO) op. De ARGO was de inrichtende macht voor het gemeenschapsonderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (met uitzondering van, hoofdzakelijk, het universitair onderwijs). Hij bestond uit een Centrale Raad die een reeks Lokale Raden (bevoegd voor kleuter-, lager- en secundair onderwijs en voor onderwijs voor sociale promotie) en Lokale Raden van Bestuur (voor het niet-universitair hoger onderwijs) overkoepelde. Ten aanzien van de minister kwam de ARGO op een gelijk niveau te staan als de andere netten. Hij stelde de leerplannen op, stond in voor de benoemingen en de bevorderingen van het personeel, beheerde de gebouwen, enz. Hij publiceerde een *Jaarverslag*, 1991-, evenals *Argo-Kaderblad*, 1991-, met omzendbrieven en informatie voor de scholen en de lokale raden van het gemeenschapsonderwijs. Het bijzonder decreet van 14 juli 1998 voerde een reorganisatie in van het gemeenschapsonderwijs. De ARGO werd vervangen door het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (www.g-o.be), een openbare instelling met rechtspersoonlijkheid aan wie de organisatie van officieel onderwijs in Vlaanderen werd toevertrouwd. GO! beheert een 700-tal scholen met een 300.000 leerlingen. Het GO! publiceert onder meer een *Jaarverslag* (1999-), een reeks *Beleidscahiers* (2007-), een brochure *Feiten en cijfers 2006-*, en een tijdschrift *GO!&co* (2007-), de voortzetting van *Wijzer* (2005-).

De *Vlaamse Interuniversitaire Raad* (www.vlir.be) fungeert als adviesorgaan voor het universitair onderwijs en heeft tot doel de samenwerking tussen de Vlaamse universiteiten te bevorderen (opgericht door het decreet van 21 december 1976). Naast een *Verslag der werkzaamheden 1980-*. Brussel, 1980-, publiceert deze instantie tal van werken en brochures, maar ook nog een periodiek, *Universiteit en beleid*. Brussel, 1987-, evenals statistische reeksen: *Statistische gegevens betreffende de studentenbevolking aan de Vlaamse universitaire instellingen*. Brussel, 1980- en *Statistische gegevens betreffende het personeel van de Vlaamse universitaire instellingen*. Brussel, 1980-. De VLIR geeft ook de reeks *Visitatierapporten* (1994-) uit die opgesteld worden door de academische Visitatiecommissies

die de verschillende studierichtingen aan de Vlaamse universiteiten doorlichten. Het equivalente orgaan voor het niet-universitair hoger onderwijs is de *Vlaamse Hogescholenraad* (www.vlohra.be), opgericht in 1996 en voorzien van een nieuw statuut in 1998. Hij publiceert ook een *Jaarverslag*, 1998- en (samen met de VLIR) het tijdschrift *Delta*, 2004-.

4.1.4.7. Beleidsdomein Welzijn, volksgezondheid en gezin

AFDELINGEN VAN HET MINISTERIE

Het Departement welzijn, volksgezondheid en cultuur van het vroegere (unieke) Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap stond voornamelijk in voor de zogenaamde “persoonsgebonden” aangelegenheden, die tijdens het staatshervormingsproces werden toegewezen aan de gemeenschappen: het beleid aangaande het gezin, de bejaarden, de jeugd, de gehandicapten, de volksgezondheid en het ziekenhuiswezen. Ook de culturele materies werden door deze administratie beheerd (sociaalculturele vorming buiten het onderwijs, kunst en cultuur, enz.). Een algemeen overzicht van de werkzaamheden van dit departement vindt men in zijn *Jaarverslag*, 1996-2005. Door de administratieve hervorming van 2006 werden de sociale materies afgesplitst van de culturele. Ze werden ondergebracht in twee verschillende ministeries (www.vlaanderen.be/welzijnegezondheid).

Tal van publicaties in de sector “welzijn” zijn gericht op de informatieverstrekking naar het publiek toe. Verschillende onder hen, vroeger gepubliceerd door het departement, werden na de administratieve hervorming verzorgd door het specifieke agentschap dat instaat voor dat domein.

60 plus. Gids voor wie het pensioen nadert of bereikt heeft. Brussel, 1993 (verschillende daaropvolgende uitgaven).

Gids voor het jonge gezin. Brussel, 1996.

Vlaamse handigids. Brussel, 1995.

Repertorium van de ouderenvoorzieningen. Brussel, 2006 (per provincie).

Welis Waar. Welzijnsmagazine voor Vlaanderen. Brussel, 1995- (tweemaandelijks).

Andere publicaties zijn dan weer bedoeld als overzichten van het gepresteerde werk of als bundeling van basisgegevens:

Vooruitgangsrapport armoedebeleid 1993-1994-1 Vlaamse Intersectorale Commissie voor de Armoedebestrijding. Brussel, 1995-.

Diensten gezins- en bejaardenhulp. Statistische gegevens 1988-1995. Brussel, 1996.

Gezondheidsindicatoren 1993-. Brussel, 1994-.

De Rusthuis info-foon. Jaarverslag 1994-. Brussel, 1995-.

Informatiseringsgegevens van het medisch schooltoezicht: schooljaar 1992-1993. Brussel, 1995.

Vlaamse Adviescommissie voor Ziekenhuizen en andere vormen van medische verzorging en begeleiding (VAZA). Jaarverslag 1991-. Brussel, 1992-.

Statistiek doodsoorzaken 1995. Brussel, 1997.

Meldingen besmettelijke ziekten 1996. Brussel, 1996.

Jaarverslag Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2006-. Brussel, 2007-.

IVA's

*Het *Agentschap Inspectie Welzijn, Volksgezondheid en Gezin* waakt over de toepassing van de wetgeving en de reglementering in de vermelde gebieden.

*Het *Agentschap Jongerenwelzijn* (www.jongerenwelzijn.be) houdt zich met de jeugdhulpverlening (beleidsvoorbereidend werk, controle op instellingen, subsidiëring, enz.). Het publiceert *Jongerenwelzijn. Jaarverslag 2007-*. Brussel, 2008-.

*Het *Fonds Jongerenwelzijn* (iva-rp) is belast met de financiering van de hulp- en bijstandsverlening inzake jongerenwelzijn.

*Het *Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid* (www.zorg-en-gezondheid.be) houdt zich bezig met de voorzieningen inzake ouderenzorg, thuiszorg, algemene en geestelijke gezondheidszorg (opzetten programma's, coördinatie, erkenning, subsidiëring, enz.). Het staat ook in voor het beheer van volgende instelling. Zie de *e-Nieuwsbrief Zorg en Gezondheid* (2006-).

*Het *Vlaams Zorgfonds* (iva-rp) (www.vlaamsezorgverzekering.be) staat in voor de subsidiëring van de kassen opgericht in het kader van de verplichte Vlaamse zorgverzekering, een regeling met financiële tegemoetkomingen in kosten voor niet-medische zorg die voortkwam uit het decreet van 30 maart 1999. Het Fonds zelf werd georganiseerd door het besluit van de Vlaamse regering van 8 juni 2000 (*Vlaams Zorgfonds. Jaarverslag 2001-*. Brussel, 2004-; *Statistisch overzicht van de Vlaamse zorgverzekering 2002-*. Brussel, 2003-).

**Kind en Gezin* (iva-rp) (www.kindengezin.be) werd opgericht door het decreet van 19 mei 1984 en omgevormd tot de huidige instelling door het decreet van 30 april 2004. k&G gaat terug op het Nationale Werk voor Kinderwelzijn, een instelling die dateert uit 1919. Deze instelling staat in voor de bevordering van het welzijn van de jonge kinderen en ondersteunt hun ouders. Uiteraard zijn de meeste van de publicaties van deze instelling gericht op de informatie van jonge ouders en op preventie of remediëring.

Het Kind, 1947-1997 (tweemaandelijks).

Het kind in Vlaanderen 1998-. Brussel, 1999-.

Jaarverslag, 1987-.

Statistisch jaarverslag, 1990-. Er zijn ook aparte jaarverslagen over adoptie (2006-) en kinderopvang (2000-), net zoals over diversiteit en de kinderrechten (2002-).

Kindermishandeling in Vlaanderen, registratie bij de centra voor hulpverlening inzake kindermishandeling. Rapport 1991-. Brussel, 1992-.

Kansarmoede-atlas van gezinnen met jonge kinderen. Brussel, 1993 (en latere uitgaven, laatste in 1999), alsook een jaarlijks rapport *Kinderen geboren in een kansarm gezin* (2000-). De adviezen en beslissingen van k&G staan op de website. Deze instelling heeft een archiefdienst opgericht, die na afspraak toegankelijk is voor de onderzoekers (documenten van 1919 tot nu).

*Het *Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap* (www.vaph.be) (iva-rp), opgericht door het decreet van 7 mei 2004 en in werking getreden in 2006, gaat terug op het *Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap* (VFSIPH) dat werd opgericht door het decreet van 27 juni 1990, en dat zelf de actie van het Rijksfonds voor Sociale Reclassering van de Minder-

validen voortzette. Het verstrekt advies, informatie, opleiding, hulp en vorming aan personen met een handicap, met het oog op een betere inschakeling in de samenleving. Het publiceert een *Jaarverslag*, 1991- en *Handblad. Driemaandelijks servicetijdschrift van het VFSIPH [later VAPH]*. Brussel, 2000-.

*Het *Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden* (www.vipa.be) (IVA-rp), opgericht door het decreet van 23 februari 1994 ter vervanging van het Vlaams Fonds voor de Bouw van Ziekenhuizen en Medisch-Sociale Instellingen (decreet van 1 juni 1983). Het verleent financiële steun aan welzijns- en gezondheidsinstellingen voor de uitbouw van hun infrastructuur (*VIPA Jaarverslag 1999-*. Brussel, 2000-).

EVA's

Volledigheidshalve vermelden we ook het Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum Geel (OPZ Geel) en het Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum Rekem (OPZ Rekem), die telkens eigen *Jaarverslagen* publiceren.

STRATEGISCHE ADVIESRAAD

Strategische Adviesraad Welzijn, Volksgezondheid en Gezin staat de Vlaamse overheid bij het formuleren van haar beleid in die domeinen; zijn voorganger publiceerde *Vlaamse Gezondheidsraad. Jaarverslag 2001-*. Brussel, 2002-.

4.1.4.8. Beleidsdomein Cultuur, jeugd, sport en media

AFDELINGEN VAN HET MINISTERIE

Zoals hoger werd uitgelegd, hoorde de cultuur vroeger thuis in een ministerieel departement dat ook bevoegd was voor sociale materies. Media ressorteerden dan weer onder het departement dat ook wetenschap en innovatie beheerde. Door de hervorming van 2006 werden die domeinen, samen met sport en jeugd, ondergebracht in een apart ministerie (telkens op internet te vinden met woorden cultuur, sport, jeugd, media na www.vlaanderen.be/). Naast een Afdeling Beleid en beheer bestaat dat laatste ook uit de Intergemeenschapscommissie voor de Filmkeuring, het Fonds Culturele Infrastructuur en het Team Medisch verantwoord sporten. De vroegere administratieve eenheden die zich bezighielden met de specifieke culturele domeinen werden toevertrouwd aan de agentschappen die we hieronder behandelen. Voor de talrijke publicaties die voordien het licht zagen verwijzen we naar de vorige editie van dit werk (onder meer *Nieuwsbrief letteren*. Brussel, 1992-1999; *Nieuwsbrief muziek- letteren- podiumkunsten*. Brussel, 1996-2003; *Nieuwsbrief school en museum*. Brussel, 1991-1999; *Nieuwsbrief beeldende kunsten*. Brussel, 1992-2007).

IVA's

*Het *Agentschap Kunsten en erfgoed* (www.kunstenenerfgoed) is de voortzetting van de vroegere afdelingen Beeldende kunst en Musea en Muziek, Letteren en Podiumkunsten. Het zorgt voor de stimulering, erkenning en subsidiëring van professionele kunstcreatie en neemt initiatieven om het (roerend en onroerend) erfgoed te beschermen en te valoriseren. Enkele publicaties hierover:

Kunsten en erfgoed. Jaarverslag 2006/2007. Brussel, 2008-.
Informatiebrochure cultureel erfgoed. Brussel, 2001-.

*Het *Agentschap Sociaal-cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen* staat in voor de erkenning en subsidiëring sociaalculturele activiteiten en bevordert de participatie van de deelname aan dergelijke activiteiten. Het publiceert onder meer een *Jaarboek 2004/2005-*. Brussel, 2006-, een *Jaarverslag ASCWJV 2006-*. Brussel, 2008-. Vroeger bestond er al de *Kroniek afdeling jeugd [en sport] 2005-*. Brussel, 2006- (= 26^e editie). Zie ook *Cultuurcentra in cijfers: werkingsgegevens 2005.* Brussel, 2007.

*Het *Agentschap voor de Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de Openlucht recreatie* (www.bloso.be) (IVA-rp), opgericht door het decreet van 7 mei 2004, is de opvolger van het *Commissariaat-generaal voor de Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de Openlucht recreatie*, een instantie die werd opgericht door het decreet van 12 december 1990 en zelf voortkwam uit het unitaire Nationaal Instituut voor de Lichamelijke Opvoeding en de Sport. BLOSO gaf het tweemaandelijks tijdschrift *Sport* uit (1953-2004) evenals *Sportwijs. Tijdschrift voor gemeentelijk sportbeleid* (1990-1991, voortzetting van *Sport+ De gangmaker*, 1976-1989), *Sportinformatie* (1974-1981) en een *Jaarverslag* (1987-), naast tal van informatieve brochures en wetenschappelijke rapporten over de organisatie en de beleving van sportactiviteiten.

EVA's

*De *Vlaamse Regulator voor de Media* (VRM) (www.vlaamseregulatormedia.be) waakt over de goede werking van de omroepsector (naleving van de wetgeving, toekenning, schorsing of intrekking van de omroeperkenningen, enz.). Hij brengt ook de mediaconcentratie in kaart. Hij publiceert onder meer een *Jaarverslag 2006-*, de nieuwsbrief *VRM-Nieuws* (2007-) en *Mediaconcentratie in Vlaanderen. Rapport 2008.* Brussel, 2008. Voordien waren er verschillende raden werkzaam in dat gebied: de Vlaamse Mediaraad, de Raad voor Lokale Radio's (oorspronkelijk: van Niet-openbare Radio's) en de Vlaamse Raad voor Reclame en Sponsoring op Radio en Televisie, telkens met een eigen *Jaarverslag*. De VRM, opgericht door het decreet van 16 december 2005, had als voorloper het Vlaams Commissariaat voor de Media (opgericht door het decreet van 17 december 1997) (*Werkingsverslag*, 1998-2005).

STRATEGISCHE ADVIESRAAD

De *Raad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media* (www.vlaanderen.be/raadcsjm), opgericht door het decreet van 30 november 2007, adviseert de minister over het gevoerde beleid in die domeinen. Voordien bestonden er aparte raden: voor cultuur, voor kunsten, de Sportraad, de Mediaraad en de Raad voor Volksontwikkeling en Cultuurverspreiding die ook allemaal eigen jaarverslagen publiceerden (bijvoorbeeld *Jaarverslag Raad voor Cultuur 2004-* en *Jaarverslag Raad van de Kunsten 2004-*). Zie ook *Tien jaar Raad voor Cultuur. Een decennium cultuuradvisering.* Brussel, 2008.

SPECIFIEKE OVERHEIDSORGANEN

Verder ressorteren tal van wetenschappelijke en culturele instellingen onder dit ministerie. De Academies worden behandeld in een apart onderdeel van dit werk en de Vlaamse Radio en Televisieomroep (VRT) komt ter sprake in het hoofdstuk over de audiovisuele media. Het Fonds Film in Vlaanderen was actief tussen 1993 en 2002 om de audiovisuele producties financieel te stimuleren (*Jaarverslag*, 1993-2002).

4.1.4.9. Beleidsdomein Werk en sociale economie

AFDELINGEN VAN HET MINISTERIE

In dit ministerie staat de werking van de arbeidsmarkt centraal (www.vlaanderen.be/werk). Het bestaat uit de twee afdelingen, Werkgelegenheidsbeleid en Inspectie.

Het departement Werk en Sociale economie stelt zich voor. Brussel, 2007.

Aanmoedigingspremies bij loopbaanonderbreking en tijdskrediet. *Jaarverslag 2003-*

Brussel, 2004 - (enkel online).

IVA's

*Het *Vlaams Subsidieagentschap voor Werk en Sociale economie* heeft als opdracht de werkgelegenheid te bevorderen door middel van subsidies en tewerkstellingsprogramma's (*Jaarverslag 2006-*. Brussel, 2007-).

EVA's

*Het *Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming – SYNTRA Vlaanderen* (www.syntravlaanderen.be), opgericht door het decreet van 7 mei 2004 en in werking getreden in 2006, kwam in de plaats van het *Vlaams Instituut voor het Zelfstandig Ondernemen* (VIZO) dat was opgericht door het decreet van 23 januari 1991 en zelf de actie verder zette van de afgeschafte nationale instellingen voor middenstandsvorming (zie het hoofdstuk over de federale parastatalen). In 2002 werden de centra voor middenstandsopleiding in Vlaanderen gefuseerd in vijf regionale koepels. Die instanties willen de zelfstandigen bijstaan bij het opzetten en leiden van een onderneming (vorming, opleiding, advies, promotie, enz.), taken die voordien op federaal niveau verzorgd werden, onder meer door het Ministerie van Middenstand. VIZO publiceerde een tijdschrift, *Vizie. Tweemaandelijks magazine van het VIZO*, 1997-2006, evenals een *Activiteitenverslag 1992-2005*, 1993-2006. Syntra zelf publiceert een *Activiteitenverslag 2006-*. Brussel, 2007-.

*De *Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding* (VDAB) (www.vdab.be) werd opgericht door het decreet van 20 maart 1984 (huidige statuut door het decreet van 7 mei 2004) en continueert bepaalde aspecten van de actie van de (nu nog bestaande) federale instelling Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA). De werkloosheidsverzekering bleef immers een federale materie, terwijl de arbeidsbemiddeling en de beroepsopleiding werden toevertrouwd aan de gewesten. Beide laatstgenoemde activiteiten vormen dus de hoofdopdracht van de VDAB. Naast talrijke infobrochures, een elektronische nieuwsbrief en

enkele meer gedetailleerde thematische rapporten, brengt de dienst ook volgende publicaties uit:

VDAB ontcijfert, 2007-.

VDAB onderzoekt, 2007-.

VDAB Papers, 2008-.

Jaarverslag VDAB, 1990-.

Analyse vacatures 1990-, 1991-.

Jaarverslag arbeidsmarkt Vlaanderen, 1990- (bundeling van de *Maandverslagen*).

Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen, 1990-.

T-magazine. T-interim-magazine, 1998-.

*Het *ESF-Agentschap Vlaanderen* vzw (www.esf-agentschap.be) beheert het Europees Sociaal Fonds in Vlaanderen. Via die middelen draagt het bij tot de werkgelegenheid (*Nieuwsbrief*. Brussel, 2004-).

STRATEGISCHE ADVIESRAAD

*De Sociaaleconomische Raad van Vlaanderen (SERV) treedt ook op als adviesraad voor dit beleidsdomein (uitleg hoger, bij economie).

4.1.4.10. Beleidsdomein Landbouw en visserij

AFDELINGEN VAN HET MINISTERIE

Ten gevolge van de staatshervorming van 1993 en 2001 werden nieuwe bevoegdheden inzake landbouw overgeheveld naar de gewesten. Vóór de administratieve hervorming van 2006 behoorde dit domein, binnen het vroegere (één gemaakte) Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, tot het nogal heterogene departement “Economie, werkgelegenheid, binnenlandse aangelegenheden en landbouw”. De agrarische materies werden toen beheerd door twee administraties: de Administratie Land- en Tuinbouw (ALT) en de Administratie Beheer en Kwaliteit Landbouwproductie (ABKL). Vanaf 2006 bestaat het nieuwe ministerie (www.vlaanderen.be/landbouw) uit drie afdelingen: Landbouw- en visserijbeleid, Duurzame landbouwontwikkeling en Monitoring en studie. Volgende publicaties kunnen vermeld worden (met inbegrip van de reeksen voortgebracht door de administratieve voorlopers):

Jaarverslag van de Administratie Land- en Tuinbouw 2002-2004. Brussel, 2003-2005.

Landbouwbeleidsrapport 2003. Brussel, 2006 (ook *Idem*, 2005, 2006).

Jaarverslag 2005 – Beleidsdomein Landbouw en Visserij. Brussel, 2006-.

Landbouw in zakformaat. Land- en tuinbouw in Vlaanderen in 2005-. Brussel, 2005-.

Agrohandelsrapport 2007. Brussel, 2008.

Productierekening van de Vlaamse land- en tuinbouw 2006-2007. Brussel, 2008.

Programma voor plattelandsontwikkeling in Vlaanderen 2007-2013. Jaarverslag 2007. Brussel, 2008.

Rentabiliteitsrapport land- en tuinbouw 2005-. Brussel, 2008-.

IVA's

*Het *Agentschap voor Landbouw en Visserij* staat onder meer in voor uitvoering van de Europese maatregelen inzake landbouw, voor het beheer en de uitbetaling van de Europese landbouwfondsen en voor het beheer van alle landbouwbeleidsmaatregelen van de Vlaamse overheid. Dit agentschap staat ook in voor het beheer van het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF). Het werd opgericht door het decreet van 22 december 1993 als opvolger van het nationale Landbouwinvesteringsfonds (opgericht 15 februari 1961). Het verstrekt financiële steun aan agrarische ondernemingen. Het VLIF publiceert een *Activiteitenverslag 1993-1994 – Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF)*. Brussel, 1995-. Zie ook de brochure *Vlaams Landbouwinvesteringsfonds: steun voor vestiging en investeringen in land- en tuinbouw*. Brussel, 2004. Het Financieringsinstrument voor de Oriëntatie van de Visserij en het Financieringsinstrument voor de Vlaamse Visserij- en Aquicultuursector (FIVA), opgericht door het decreet van 13 mei 1997, doen hetzelfde voor de visserij (*Activiteitenverslag 2001-*).

*Het *Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek* (ILVO) (www.ilvo.vlaanderen.be) zorgt voor de uitvoering en de coördinatie van beleidsondersteunend wetenschappelijk onderzoek inzake landbouw en aanverwante sectoren. Het vroegere Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek (CLO) en het wetenschappelijk deel van het Centrum voor Landbouweconomie (CLE) werden hier ondergebracht door het decreet van 7 mei 2004 en 23 december 2005 (zie de hoofdstukken over de parastatalen van het voormalige federale Ministerie van Landbouw). Het ILVO publiceert een *Activiteitenverslag 2006-*. Brussel, 2007- en een nieuwsbrief, *Nieuwsgolf ILVO*, 2008-.

EVA's

*Het *Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing* (www.vlam.be) (waaronder het Vlaams Informatiecentrum over Land- en Tuinbouw – VILT) komt voort uit de vroegere Nationale Dienst voor de Afzet van Land- en Tuinbouwproducten, die werd afgeschaft en vervangen door het Vlaams Fonds voor de Promotie van de Producten van de Landbouw, Tuinbouw en Zeevisserij (opgericht op 22 december 1993) en dat door het decreet van 22 december 1995 werd hervormd tot *Vlaamse Dienst voor Agro- [en Visserij]marketing* (VLAM), de directe voorganger van het huidige Centrum. Deze dienst bekwam zijn huidige statuut door het decreet van 7 mei 2004 en publiceert een *Jaarverslag 1995-* en een *Jaarprogramma 1996-*.

STRATEGISCHE ADVIESRAAD

*De *Vlaamse Land- en Tuinbouwraad*, opgericht door het besluit van de Vlaamse regering van 8 november 1995 en het decreet van 18 mei 1999 en bestaande uit vertegenwoordigers van de agrarische sector, adviseert de Vlaamse overheid over het beleid in die materie. Hij zal eerlang vervangen worden door de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij (decreet van 7 juli 2007).

4.1.4.11. Beleidsdomein Leefmilieu, natuur en energie

AFDELINGEN VAN HET MINISTERIE

De groeiende milieubewustwording greep plaats tijdens de periode waarin de bevoegdheden inzake milieubeheer werden toegekend aan de gewesten. Daarom breidde het actieterrein van de Vlaamse Gemeenschap zich in die materie steeds verder uit, werd de administratie steeds complexer en werden er nieuwe instellingen opgericht. Voor 2006 ressorteerde deze materie onder het departement Leefmilieu en infrastructuur. Die overkoepelende structuur publiceerde een *Jaarboek 1994-2005 Departement Leefmilieu en infrastructuur*. Brussel, 1995-2006 en *Nieuws Departement Leefmilieu en infrastructuur*. Brussel, 1995-2005. De afdeling Algemene administratieve diensten (AAD) verzorgde een eigen *Jaarboek AAD van het Departement Leefmilieu en infrastructuur 2001*. Brussel, 2002. De administratieve geleiding die zich specifiek toelegde op de milieumaterialen, de Administratie milieu, natuur en landinrichting (AMINAL) (later omgedoopt tot Administratie milieu, natuur-, land- en waterbeheer) stond ook in voor specifieke publicaties: naast een *Activiteitenverslag 1991-1992-*, ook tal van wetenschappelijke rapporten, kaarten, repertoria en informatieve brochures betreffende de ecologische rijkdommen van Vlaanderen en algemene rapporten over de staat van het leefmilieu in Vlaanderen. Voor die oudere publicaties verwijzen we naar de vorige editie van dit werk.

De structuur van het nieuwe ministerie, in voege vanaf 2006 (www.lne.be), toont goed de diversiteit van zijn opdrachten, want het telt niet minder dan zeven afdelingen (naast de klassieke algemene diensten), namelijk Milieu-, natuur- en energiebeleid, Milieu-integratie en -subsiëringen, Internationaal milieubeleid, Land- en bodembescherming, ondergrond, natuurlijke rijkdommen, Milieuvergunningen, Milieu-inspectie, Lucht, hinder, risicobeheer, milieu en gezondheid. In die sector opnieuw veel publicaties, zoals de volgende (met inbegrip van enkele titels die dateren van voor de start van het nieuwe ministerie):

Het Mina-plan. Instrument voor een milieuvriendelijke toekomst voor Vlaanderen. Brussel, 1996.

Milieubeleidsplan 1997-2001. Brussel, 2004 (en de edities voor de daaropvolgende vierjarige periodes).

Minaplan 3+ 2008-2011. Doelstellingen van het milieubeleid. Brussel, 2008.

Vlaams klimaatbegeleidingsplan 2002-2005. Brussel, 2003.

Milieujaarprogramma 2001-. Brussel, 2002-.

Jaarverslag 2001-2006 afdeling Milieuvergunningen. Brussel, 2006.

Milieuhandlingsrapport 2004-. Brussel, 2005- (voortzetting van *Bestuur Milieu-inspectie. Jaarverslag 1994-*).

Activiteitsverslag Milieuzorg in Vlaamse overheid januari 2003-juni 2004. Brussel, 2004.

IVA's

*Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) (www.natuurenbos.be) zorgt voor het goede beheer van bossen en groene zones.

Jaarverslag 2007-. Het jaar Nul. Brussel, 2008.

Spoorzoeker. Driemaandelijks nieuwsmagazine van het ANB. Brussel, 2007-.

ANB-Studiereeks. Brussel, 1999-.

Natuur daar zorgen wij voor. Brussel, 2000-.

*Het *Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek* (www.inbo.be), opgericht door het decreet van 23 december 2005, is het onderzoeks- en kenniscentrum over natuur en milieubehoud. Het verricht wetenschappelijk onderzoek in dat domein. Het zet de actie voort van het *Instituut voor Natuurbehoud* (met een *Jaarverslag*, 1990-) en van het *Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer*, opgericht in 1990 (ook met *Activiteitsverslagen*, 1991/1992- en *Mededelingen*, 1994-).

10 jaar Instituut voor Natuurbehoud 1986-1996. Brussel, 1996.

INBO Nieuwsbrief. Brussel, 1998- (begonnen als *Nieuwsbrief IBW – Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer*).

Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud [vanaf 2006: *van het INBO*].

Brussel, 1999- (met daarin het *Natuurrapport 1999*-).

Activiteitenverslag 2001-. Brussel, 2002-, voortgezet als *INBO Jaarboek 2006*-.

Brussel, 2007-.

Bosvitaliteitsinventaris 2003-. Brussel, 2004-.

*Het *Vlaams Energieagentschap* (www.energiesparen.be) ondersteunt het energiebeleid in Vlaanderen, voert het mee uit en stimuleert energievriendelijke praktijken (o.m. aflevering attesten).

*De *Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij* (IVA-rp) opgericht als *Openbare Afvalstoffenmaatschappij voor het Vlaams Gewest* (www.ovam.be) door het decreet van 2 juli 1981 (taken omschreven door het decreet van 20 april 1994) staat in voor de realisatie van het afvalstoffenbeheer (stimulering van preventie, recyclage, sanering, inning van milieuheffing op verwijdering van afvalstoffen, enz.). OVAM publiceert hierover dus talrijke voorlichtingsbrochures, evenals rapporten die de bestaande problemen en geboekte resultaten weergeven, zoals:

Opgeruimd. Driemaandelijkse berichtgeving van de OVAM. Mechelen, 1992-.

OVAM-jaarverslag, 1982-.

OVAM-jaarrekening, 1982-.

Afvalstoffenplan 1986-1990. Mechelen, 1987 (en daaropvolgende edities).

Inventarisatie van huishoudelijke afvalstoffen: periode 1981-1988. Mechelen, 1989

(gevolgd door de jaarlijkse *Inventarisatie (...): gegevens 1990*-. Mechelen, 1992-).

*De *Vlaamse Milieumaatschappij* (VMM) (IVA-rp) (www.vmm.be), opgericht door het decreet van 12 december 1990, is belast met de meting en de inventarisatie van de lucht- en waterverontreiniging, de opstelling van waterzuiveringprogramma's, de stimulering van milieusparend gedrag, enz. In 1993 werd een deel van het federale *Instituut voor Hygiëne en Epidemiologie* in deze maatschappij geïntegreerd (zie het hoofdstuk over de federale parastatale instellingen). Naast talrijke wetenschappelijke verslagen en inventarisatierapporten en een *Jaarverslag* (later *Activiteitenverslag*), 1991-, publiceert de VMM een aantal thematisch specifieke jaarrapporten alsook enkele periodieke publicaties, zo bijvoorbeeld:

Milieurapport Vlaanderen. MIRA-T 2005. Focusrapport. Leuven, 2006-.

MIRA-BE Milieurapport Vlaanderen 2003. Beleidsevaluatierapport. Brussel, 2003.
Jaarrapport water 2004-. Aalst, 2005-.
Lozingen in de lucht 1990-2006. Brussel, 2007-.
Luchtkwaliteit in het Vlaams Gewest 2004-: jaarverslag immissiemeetnetten. Brussel, 2005-.
VMM nieuwslijn. Personeelsblad (later Personeelskrant). Aalst, 1991-.
De Verrekijker, Oostende, 2000-.
VEESTRAETEN (J.). *Omkijken naar morgen: 25 jaar milieu-engagement van de VMM en haar voorgangers.* Erembodegem, z.j.

*De *Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening* (www.vmw.be) opgericht door het decreet van 28 juni 1983 en operationeel eind 1985, heeft als doel de studie, oprichting en exploitatie van watervoorzieningsinstallaties. Ze is het belangrijkste drinkwaterbedrijf in Vlaanderen. Ze publiceert een *Jaarverslag 1987- en Jaarrekening 1988-*. De statuten van deze instelling werden gewijzigd in 2006. In de sector van de waterzuivering bestond er vroeger de *Vlaamse Waterzuiveringsmaatschappij* (opgericht door het decreet van 17 april 1981), die in 1988 werd omgevormd tot de *Vlaamse Maatschappij voor Waterzuivering* (decreet van 13 juli 1988). Omwille van slechte resultaten inzake waterzuivering werd ze opgeheven en nam de VMM begin 1991 haar taken over. In 1994 nam de NV *Aquafin*, (opgericht in 1991 als dochtermaatschappij van de Vlaamse Milieuholding samen met privé-kapitaal), de exploitatieactiviteiten van de VMM over. Deze NV publiceerde eveneens een *Jaarverslag 1993- en Aqua. Informatieblad van Aquafin. Drie-maandelijks*, 1997-. *Aquafin* is belast met de financiering, de bouw en het onderhoud van waterzuiveringsinstallaties.

*De *Vlaamse Milieuholding* (VMH), opgericht in 1990, was oorspronkelijk een dochteronderneming van de GIMV. In 1994 nam de Vlaamse overheid het aandeelhouderschap van de VMH over van de GIMV; eerstgenoemde werd een volwaardige publieke investeringsmaatschappij. De VMH heeft tot taak investeringen te verrichten in milieuprojecten en participaties te nemen in bedrijven in de milieusector (*Jaarverslag 1993-*). Ze werd gereorganiseerd door het decreet van 16 januari 2004.

EVA's

*De *Vlaamse Landmaatschappij* (VLM) (www.vlm.be), opgericht door het decreet van 21 december 1988, gewijzigd door decreten van 12 december 1990 en 25 januari 1991, continueert de actie van de voormalige *Nationale Landmaatschappij* en van haar voorloper de *Nationale Maatschappij voor de Kleine Landeigendom* (zie het hoofdstuk over de federale parastatalen) Ze houdt zich bezig met het beheer van de landinrichting in Vlaanderen (inrichting en uitbating van agrarische bedrijven, ruilverkaveling, zorg voor een optimale woon-, werk- en recreatiemogelijkheden op het platteland), werkt ook mee aan de bescherming van het leefmilieu tegen meststoffenverontreiniging en is belast met de uitbouw en het beheer van een grondatabank. Ook daar weer een *Jaarverslag* (1991-) (later *VLM Jaaroverzicht*, 2006-). De VLM publiceert een aantal specifieke periodieken, zoals *Mestbank Info*. Brussel, 1998-2006; *De Mestgazet*, 2007-; *Infokrant*. Brussel, 2006-. Over de geschiedenis van de VLM raadplege men:

DEJONGH (G.), VAN WINDEKENS (P.). *Van Kleine Landeigendom tot VLM: 65 jaar werking op het Vlaamse platteland 1935-2001*. Brussel, 2002.

De VLM heeft een archiefdienst opgericht die voor de onderzoekers toegankelijk is (documenten van 1935 tot nu).

*De *Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt* (www.vreg.be) ging van start in 2001 en moet ervoor zorgen dat de energiemarkt in Vlaanderen goed functioneert (controle en regulering van die markt, zorgen voor transparantie, klachtenbehandeling en geschillenbeslechting, enz.). Zie het *Jaarverslag VREG 2001-*. Brussel, 2002-.

STRATEGISCHE ADVIESRAAD

De *Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen* (www.minaraad), geïnstalleerd op 8 november 1991, als opvolger van de Vlaamse Raad voor het Leefmilieu (zie diens *Jaarverslag*, 1988-1991) geeft een afzonderlijk *Jaarverslag*, 1992- uit, evenals talrijke *Adviezen*. (www.mina.be). Dit adviesorgaan van de Vlaamse overheid houdt zich bezig met onderwerpen als energie, duurzame ontwikkeling, milieu, enz.

4.1.4.12 Beleidsdomein Mobiliteit en openbare werken

AFDELINGEN VAN HET MINISTERIE

Toen het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap nog een één gemaakt geheel was, maakte het domein verkeer en transportinfrastructuur deel uit van het departement Leefmilieu en infrastructuur (zie hierboven). Sinds zijn oprichting in 2006 telt het nieuwe ministerie (www.mobielvlaanderen.be) tal van afdelingen (naast de klassieke staf- en ondersteunende diensten): Algemeen beleid, Mobiliteit en verkeersveiligheid, Haven- en waterbeleid, Maritieme toegang, Technisch ondersteunende diensten, Betonstructuren, Metaalstructuren, Geotechniek, Waterbouwkundig laboratorium, Verkeerscentrum. Die diensten of hun voorgangers geven (of gaven) onder meer volgende publicaties uit:

MOW MAG. Nieuws uit het ministerie MOW. Brussel, 2007-.

Infrastructuur in het leefmilieu. Brussel, 1992-1999 (voortzetting van het vroegere *Tijdschrift der openbare werken*, stopgezet in 1990).

Verkeerstellingen in Vlaanderen 1994-. Brussel, 1995-.

Het voertuigenpark 1994-. Brussel, 1995-.

Taxidiensten in Vlaanderen: statistieken 1994-. Brussel, 1995.

De wegenwerkenkrant. Brussel, 1994-.

Vlaanderen in beweging, voortgezet door *Uitweg. Het blad voor een betere mobiliteit* [later: *Gratis tijdschrift voor mobiliteit en verkeer*]. Brussel, 1997-.

Mobiliteitsbrief. Brussel, 1999-.

Jaarverslag 1993-2002. Vlaamse regionale luchthavens. Brussel, 1994-2003. Voortgezet door (beiden ook in het Engels):

Jaarverslag [internationale] luchthaven Antwerpen 2003-. Brussel, 2004-.

Jaarverslag [internationale] luchthaven Oostende-Brugge 2003-. Brussel, 2004-.

Statistisch jaarboek 1994-. [*Internationale] luchthaven Antwerpen*. Brussel, 1995- (idem, *Oostende[-Brugge]*) (ook in het Engels).

Hydrologisch jaarboek DIHO (Dienst voor Hydrologisch Onderzoek). Brussel, 1991- (later voortgezet door het Waterbouwkundig Laboratorium).
Jaarverslag AWZ 1996-2002. Brussel, 1997-2003 (AWZ staat voor Administratie waterwegen en zeewegen; vanaf 1999-: *Jaarboek*).
Jaaroverzicht Vlaamse havens 2006-. Brussel, 2007-.
Statistieken van het goederenverkeer over de waterwegen 2001-2004. Brussel, 2002-2005.

IVA's

*Het *Agentschap Wegen en Verkeer / Agentschap Infrastructuur* (www.wegen.vlaanderen.be) zorgt voor de vlotte mobiliteit van alle Vlaamse weggebruikers en voor het onderhoud en beheer van het wegenpatrimonium.

Jaarboek administratie Wegen en Verkeer 2001-2005. Brussel, 2002-2007 (er bestaan ook aparte jaarverslagen per provincie). Voortgezet door:
Jaarverslag 2005-. Brussel, 2006-.

*Het *Agentschap voor Maritieme Dienstverlening en Kust* (www.agent-schapmdk.be) staat in voor het goede verloop van het scheepvaartverkeer, voor de beveiliging van de kust, het beheer van stranden en duinen, jacht- en vissers-havens, enz.

MDK Jaarboek 2006-. Brussel, 2007-.

Daaronder ressorteren ook de Dienst met Afzonderlijk Beheer (DAB) Vloot en de DAB Loodswezen (DAB Loodswezen), opgericht in 2000 en operationeel vanaf 2001. Deze laatste dienst staat in voor de beloodsing van en naar de Vlaamse havens. Zie de terugblik geschetst in:

Vijf jaar DAB Loodswezen 2001-2005. Antwerpen, 2006.

EVA's

*De *Scheepvaart NV* (www.descheepvaart.be) staat in voor het onderhoud en de exploitatie van enkele belangrijke Vlaamse kanalen (bouw, bediening en onderhoud van de infrastructuur, sluizen, enz.) en promoot de binnenscheepvaart. Zie het *Jaarverslag*. Hasselt, 2008-.

*De *Vlaamse Vervoermaatschappij – De Lijn* is actief in de sector van het openbaar vervoer (bussen en trams) (www.delijn.be) en werd opgericht door het decreet van 31 juli 1990. In Vlaanderen zet ze de actie voort van de vroegere Nationale Maatschappij voor Buurtspoorwegen (die dateerde van 1885). Deze nieuwe maatschappij nam meteen ook de intercommunale transportmaatschappijen van Antwerpen en Gent over. De Lijn publiceert een promotiekrant, *Op een Lijn* (1992-), evenals een personeelsblad, *Tussen de lijnen* (1991-) en een *Jaarverslag*, 1991-.

**Waterwegen en Zeekanaal NV (w&z)* (www.wenz.be) werd opgericht in 2005 om de waterwegen te beheren in West- en Oost-Vlaanderen, in Vlaams-Brabant en Antwerpen. Het publiceert een *Jaarboek 2005-*. Willebroek, 2006-. Zie ook *Van wal met Waterwegen en Zeekanaal NV*. Willebroek, 2008.

STRATEGISCHE ADVIESRAAD

De *Mobiliteitsraad voor Vlaanderen* (MORA) (via www.serv.be, onder wiens vleugels hij zich bevindt) verleent advies aan de Vlaamse overheid over de mobiliteit (opgericht door het decreet van 20 april 2001).

SPECIFIEKE OVERHEIDORGANEN

*De *Vlaamse Stichting Verkeerskunde*, in zijn huidige vorm opgericht door het decreet van 21 maart 1990, gaat eigenlijk terug op een vzw die gesticht was in 1988, die zelf ook de voortzetting inhield van een dienst die was opgestart in 1977. De vsv moet studies en opleiding stimuleren inzake verkeerskunde en moet op dat gebied ook advies verstrekken aan het Vlaams Parlement. Naast verschillende publicaties, brochures over de mobiliteits- en transportproblematiek, publiceert de vsv ook een *Jaarverslag*, 1992- en een *Jaarboek verkeersveiligheid*, 2003-.

4.1.4.13. Beleidsdomein Ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed

AFDELINGEN VAN HET MINISTERIE

Voor 2006 maakte de Administratie Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Monumenten en landschappen (AROHM) deel uit van het departement Leefmilieu en infrastructuur. Vanaf dat jaar werd die administratie omgevormd tot een afzonderlijk en volwaardig ministerie (www.bouwenenwonen.be, www.ruimtelijkeordering.be, www.onroerenderfgoed.be). Naast de klassieke algemene functionele diensten bestaat het uit de afdelingen Ruimtelijke planning, Stedenbouwkundig beleid en onroerend erfgoedbeleid en Woonbeleid. Voor de publicaties van de administratieve voorlopers van deze diensten tijdens de jaren 1990 verwijzen we naar vorige uitgave van dit werk. We houden het bij enkele recente titels:

Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen. Brussel, 2004.

Visie en praktijk: de krachtlijnen van de ruimtelijke ordening in Vlaanderen. Brussel, 2000.

Wonen onderzocht 1995-1999. Brussel, 1999 (ook uitgave 2000-2004).

Wonen in Vlaanderen: de resultaten van de woonsurvey 2005. Brussel, 2007.

Historische tuinen en parken in Vlaanderen. Inventaris. Brussel, 2002-.

M&L: monumenten en landschappen. Brussel, 1981-.

IVA's

*Het *Agentschap Ruimtelijke Ordening – Onroerend Erfgoed Vlaanderen* (R-O Vlaanderen) zorgt voor de uitvoering van het Vlaamse beleid inzake ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed; het levert ook advies bij verkavelings- en stedenbouwkundige aanvragen, met betrekking tot beschermde monumenten, archeologische sites, landschappen, enz. Het verzorgt ook het secretariaat van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van het Vlaamse Gewest.

*Het *Agentschap Wonen - Vlaanderen* staat in voor de realisatie van het Vlaamse woonbeleid, verleent subsidies aan particulieren of gespecialiseerde

instanties betreffende huisvesting (bijvoorbeeld voor renovaties), waakt op de uitvoering van de kwaliteitsregelgeving voor woningen (leegstand, onbewoonbaarheid, ...), enz.

*Het *Agentschap Inspectie Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed* zorgt voor de controle op de naleving van de wetgeving en reglementering inzake wonen, ruimtelijke ordening, monumenten en landschappen, enz.

*Het *Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed* (www.vioe.be) doet aan wetenschappelijk onderzoek inzake monumenten, landschappen, archeologische sites, enz. (opgravingen, restauratie, studie) en zorgt voor de verspreiding van die kennis (decreten van 5 maart 2004 en 14 mei 2004). Het vervolgt de actie van het *Instituut voor het Archeologisch Patrimonium* (dat was opgericht door het decreet van 5 mei 1991) en staat (net zoals die voorganger) in voor talrijke wetenschappelijke publicaties, onder meer *Archeologie in Vlaanderen* (een jaarlijks volume vanaf 1990).

EVA's

*De *Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen* (www.vmsw.be) is de rechtsopvolger van de *Vlaamse Huisvestingsmaatschappij* (VHM), opgericht door het decreet van 21 december 1988. Die continueerde in Vlaanderen de werkzaamheid van de opgeheven Nationale Maatschappij voor de Huisvesting, evenals de huisvestingsactiviteiten van de voormalige Nationale Landmaatschappij. Op 15 juli 1997 kreeg de VHM nieuwe statuten. Via erkende bouwmaatschappijen bouwde ze woningen die verhuurd of verkocht worden aan weinig bemiddelde personen. Ze kende ook leningen toe om woningen te (her)bouwen of te saneren. Ze publiceerde een *Jaarverslag* (1990-2005), evenals een driemaandelijks *Informatieblad van de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij* (1991-2006) en het maandelijks tijdschrift *Landeigendom* (1948-), opgevolgd door *Random wonen* (1994-2005). Een blik in het verleden biedt *Bouwstenen van sociaal woonbeleid. De VHM bekijkt 50 jaar volkshuisvesting in Vlaanderen (1945-1995)*. Brussel, 1997, 2 dln. De nieuwe instelling VMSW zet die taken verder: ze realiseert en financiert het Vlaamse beleid inzake sociale woonprojecten. Ze publiceert onder meer:

Random wonen. Brussel, 1994-2005. Voortgezet door:

Woonwoord. Vakblad voor sociaal wonen. Brussel, 2007-.

Jaarverslag 2005-. Brussel, 2006-.

Jaarrekeningen 2005-. Brussel, 2008-.

De VMSW en sociaal wonen. Brussel, 2008.

STRATEGISCHE ADVIESRAAD

Dit ministerie beschikt over twee *Strategische Adviesraden: Wonen (Vlaamse Woonraad)* en *Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed* (decreten van 24 maart en 10 maart 2006). De Vlaamse Commissie voor Ruimtelijke Ordening (VLACORO) werd opgericht door het decreet van 18 mei 1999 om advies te verlenen inzake dat domein (*Jaarverslag 2002-2006*). De adviezen staan op www.vlacoro.be.

4.2. *Het Waalse Gewest*

4.2.1. *Bibliografie*

- BRASSINNE (J.). *Le Conseil Régional Wallon 1974-1979. Histoire d'une institution oubliée*. Charleroi, 2008.
- COLLINGE (M.). Le Parlement Wallon, in *CH CRISP*, 1996, nr. 1520.
- La composition des gouvernements wallons et des gouvernements de la Communauté française (depuis 1981), in *Res Publica*, 2001, nrs. 2-3, p. 397-402.
- COUNE (F.). *Les projets fédéralistes wallons et la Réforme de l'Etat*. Luik, 1996.
- DANGOISSE (A.), VAGMAN (V.). La Société Régionale d'Investissement de Wallonie, in *CH CRISP*, 1997, nr. 1571.
- DELFORGE (P.). *Un siècle de projets fédéralistes pour la Wallonie 1905-2005*. Charleroi, 2005.
- DESTATTE (P.), ed. *L'idée fédéraliste dans les Etats-nations. Regards croisés entre la Wallonie et le monde*. Brussel, 1999.
- JORIS (F.). *Les Wallons et la réforme de l'Etat. De l'Etat unitaire à l'Etat "communautaire et régional" (1890-1970)*. Charleroi, 1998.
- VANCOPPENOLLE (D.), LEGRAIN (A.). Le New Public Management en Belgique, art. cit.
- VRANCKEN (D.). *Les métamorphoses de l'administration*. Brussel, 2006.
- Handelt meer specifiek over de hervorming van de Waalse administratie.

4.2.2. *Historisch overzicht*

Zoals we hoger hebben uitgelegd, hebben de Franstalige Belgen geopteerd voor het behoud van afzonderlijke gewest- en gemeenschapsinstellingen. Daarom kwamen er, naast de instellingen van de Franse Gemeenschap (zie lager), ook de instellingen van het Waalse Gewest tot stand. De bevoegdheden van dit laatste hadden dus betrekking op de zogenaamde territoriaal gebonden materies: economische politiek, tewerkstelling, transport en infrastructuur, beheer van milieu, natuurlijke rijkdommen en monumentenpatrimonium, voogdij over de lokale besturen. Vanaf 1 januari 1994 kwamen daar echter een reeks materies bij, die oorspronkelijk waren toevertrouwd aan de Franse Gemeenschap. De financiële problemen waarmee deze laatste te kampen had, hebben geleid tot deze herschikking van bevoegdheden, die voortvloeit uit de staatshervormingfase van 1993. Meer bepaald werden materies als hulp aan personen, toerisme en beheer van schoolgebouwen van het officiële net toevertrouwd aan het Waalse Gewest (en aan de Brusselse Commission Communautaire Française) (zie lager).

Op het internet is het Waalse Gewest in al zijn geledingen (parlement, regering, ministeries en openbare instellingen) aanwezig via de portaalsite www.wallonie.be. Hij bevat een catalogus van de gewestelijke publicaties. Vroeger bestond die catalogus ook in gedrukte vorm:

Le catalogue des productions de la Région wallonne. Jambes, 1996-2004.

4.2.3. *Het Waals Parlement en zijn voorlopers*

Over de wording van het Waals Parlement en over de betekenis van zijn voorloper, de adviserende Conseil Régional Wallon die bestond tussen 1974 en 1977,

hadden we het reeds hoger (zie de uitleg aangaande de wording van het Vlaams Parlement). De Conseil Régional Wallon, opgericht in 1980, en die in 1995 de benaming “Parlement Wallon” aannam, bestaat uit 75 rechtstreeks gekozen leden. In 1995 werden die voor het eerst rechtstreeks verkozen. Dit Parlement keurt decreten goed, die kracht van wet hebben eens ze bekrachtigd zijn door de Waalse Executieve (later Waalse Regering) en gepubliceerd worden in het *Belgisch Staatsblad*.

CONSEIL REGIONAL WALLON

Comptes rendus. Namen, 1974-1977.

Documents. Namen, 1974-1977.

CONSEIL REGIONAL WALLON (1980-1995) / PARLEMENT WALLON (1995-)

Comptes rendus intégraux. Namen, 1980-.

Comptes rendus analytiques. Namen, 1986-.

Bulletin des questions et réponses. Namen, 1980-.

Documents. Namen, 1980-.

Réunion des commissions. Namen, 1983-.

Tables. Namen, 1980-.

Alle documenten vanaf 1999 en de teksten van de goedgekeurde decreten vanaf 1980 kunnen online geraadpleegd worden op <http://parlement.wallonie.be>.
Rapport d'activité 2005-2006-. Namen, 2006- (online).

De databank Wallex bevat de tekst van alle decreten en overheidsreglementeringen van het Waalse Gewest. Ze is online te raadplegen op <http://wallex.wallonie.be>. Men vindt daar bijvoorbeeld de verschillende *Codes* die van kracht zijn in het gewest, zoals de *Code forestier*, de *Code du logement*, enz. Niet alleen de vigerende code is beschikbaar, maar ook de vorige versies.

De Waalse ombudsman wordt benoemd door het Waalse parlement. Hij moet zich buigen over alle klachten betreffende de werking van de Waalse administratie. Hij publiceert een *Rapport annuel [du Médiateur] au Parlement wallon 1995/96*- en een *Lettre du Médiateur de la Région wallonne*, 2008- alsook een elektronische *Newsletter*, die allemaal geraadpleegd kunnen worden op <http://mediateur.wallonie.be>.

4.2.4. De Waalse Regering

De Executieve van het Waalse Gewest, in 1993 omgedoopt tot “Gouvernement Wallon”, bestond tot medio 1999 uit zeven en nadien uit 9 ministers. Het Waals Parlement mag dit aantal eventueel wijzigen. De leden van de Waalse Regering worden verkozen door het Waals Parlement (vanaf 1993 niet noodzakelijk in zijn midden). In haar midden duidt de regering een voorzitter aan. Deze Minister-president legt de eed af in de handen van de Koning. Tot 1985 was de Executieve samengesteld op basis van evenredige vertegenwoordiging; vanaf 1985 gebeurde dit op basis van het meerderheidsbeginsel. Zoals voor de Vlaamse Regering, steunt ook dit orgaan op het principe van de legislatuurregering (zie hoger).

De besluiten van de Waalse Regering worden gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad*. De gegevensbank “NOTIFRW”, beheerd door een dienst van het secretariaat-generaal van het Ministerie van het Waalse Gewest, bevat alle beslissingen getroffen door de Waalse Regering vanaf haar eerste vergadering in april 1979. Deze gegevensbank is bestemd voor intern gebruik, maar kan op aanvraag eventueel worden opengesteld voor onderzoekers.

De samenstelling, bevoegdheidsverdelingen en opbouw van de kabinetten van de Waalse Regering vond men vroeger terug in de jaarlijkse gedrukte *Guide du Ministère de la Région wallonne* (zie hieronder), maar later via de website van de Waalse regering <http://gov.wallonie.be>. Bovendien beschikken de verschillende ministers uiteraard over hun eigen webstek.

Enkele oudere, gedrukte publicaties van de Waalse Executieve / Regering, niet opgenomen op deze site, bieden momentopnames van de actie van dit orgaan voor een breder publiek:

Région wallonne. Premier bilan. Brussel, 1981.

Dix-huit mois d'actions de l'Exécutif Régional Wallon. Namen, 1989.

Trois ans de gouvernement wallon. Bilan de l'Exécutif Régional Wallon. Namen, 1991.

Gouvernement Wallon. Bilan. Janvier 1992-décembre 1993. Namen, 1994.

Anderzijds. Nieuwsbrief van de Waalse Regering. Namen, 1990-1994.

Contrat d'avenir pour la Wallonie. Bilan de l'action du gouvernement 2000-2001. Z.p., z.j. (losbladig).

Contrat d'avenir pour la Wallonie. 1er rapport d'évaluation 2002. Z.p., z.j.

Contrat d'avenir pour la Wallonie. 2e rapport d'évaluation 2003. Z.p., z.j.

Tal van brochures, beleidsnota's en het *Rapport d'activités 2004-* van de Waalse regering kunnen online geraadpleegd worden op de vermelde website. Daar treft men ook de dagordes van de regeringsvergaderingen aan.

4.2.5. De administratie van het Waalse Gewest

De wording van de gemeenschaps- en gewestadministraties in het algemeen kwam hoger al aan bod, bij de inleiding tot het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Oorspronkelijk was de administratie van het Waalse Gewest opgesplitst in twee afzonderlijke entiteiten, enerzijds het *Ministère de la Région wallonne* (MRW), anderzijds het *Ministère wallon de l'Équipement et des Transports* (MET). Vanaf de tweede helft van de jaren 1990 begonnen de principes van het *new public management* ook in het Waalse Gewest door te dringen. Het *Contrat d'avenir pour la Wallonie*, aanvaard door de Waalse regering in februari 2000, voorzag ook een luik over de modernisering van de administratie. Zo werd in januari 2004 bijvoorbeeld het personeelsstatuut hervormd. In 2006 werd een diepgaande hervormingsoperatie gelanceerd. In augustus 2008 fuseerden de twee vroegere ministeries in één enkele *Service public de Wallonie* (spw). Het Secretariaat-generaal zorgt voor enkele ondersteunende diensten (kanselarij, communicatie, audit, enz.). Vervolgens bestaat de spw uit twee “transversale” algemene directies (*Directions générales transversales* – DGT). Ze staan in voor juridische materies, personeelszaken, begroting, logistiek, ICT, enz., anders gezegd voor alle

taken die gemeenschappelijk zijn voor de zes “operationele” algemene directies (*Directions générales opérationnelles* – DGO), die elk een specifiek inhoudelijk actiedomein hebben. Volgende DGO’s zagen het licht:

- Wegen en gebouwen;
- Mobiliteit en waterwegen;
- Landbouw, natuurlijke rijkdommen en milieu;
- Ruimtelijke ordening, huisvesting, patrimonium en energie;
- Lokale machten, sociale actie en gezondheid;
- Economie, werkgelegenheid, vorming en onderzoek.

Een zevende DG, fiscaliteit, zal binnenkort wellicht worden opgericht.

Omdat die grondige wijziging werd opgestart op het ogenblik dat dit manuscript werd afgesloten, zullen we de publicaties hieronder groeperen volgens activiteitsdomein en niet volgens de administratieve geleiding die ze publiceerde. In de vorige uitgave van dit boek (1999) gingen we nog van laatstgenoemde ordeningswijze uit. Daar kan de geïnteresseerde lezer dus de administratieve structuur van de Waalse administratie van vóór 2008 (met de desbetreffende publicaties) terugvinden. Het is uiteraard niet te voorzien welke van de hieronder nog als lopend vermelde publicaties binnenkort zullen afgesloten worden. De websites van de vroegere afzonderlijke ministeries werden gearchiveerd en zijn eind 2008 nog te zien op de portaalsite van het Waalse Gewest: <http://archivesweb.wallonie.be/archives/>.

PUBLICATIES VAN ALGEMENE AARD

Enkele gedrukte werken geven een momentopname van de structuur en de werking van de Waalse administratie in haar geheel:

Vade-mecum de la Région Wallonne. Brussel, 1988 (1990²,1991³).

Guide du Ministère de la Région Wallonne 1992-1998. Namen, 1993-1998.

Guide de la Région Wallonne 2000. Namen, 1999.

Vandaag is het organogram van de Waalse overheidsdiensten te vinden op:
<http://guide.wallonie.be>.

Een overzicht van de belangrijkste publicaties van de Waalse administraties vindt men in volgende brochure:

Le catalogue des productions de la Région Wallonne. Jambes, 1996-2005 (jaarlijks).

Deze publicatie werd stopgezet en vervangen door een online databank die de beschikbare officiële Waalse publicaties bevat (maar helaas oudere publicaties niet opneemt):

www.wallonie.be/fr/informations-generales/documentation/publications/index.html.

Naast verschillende boeken en brochures die een algemene voorstelling van het Waalse Gewest beogen (bijvoorbeeld *Wallonie: atouts et références d'une région*. Namen, 1995, met bijdragen van wetenschappers uit diverse disciplines;

Wallonie: le dynamisme d'une région. Brussel, 1989 en heruitgaven, in verschillende talen; *La Wallonie, + de talents au km²*. Namen, 2006), kan de onderzoeker enkele algemene informatieve periodieken raadplegen:

Dialogue. Bulletin d'information [later: *La revue du Ministère de la région Wallonne*]. Namen, 1989-2002. Voortgezet door:

Dialogue Wallonie. La revue de la Région wallonne. Namen, 2003-2006.

En bref. Echos mensuels du Ministère de la Région Wallonne. Namen, 1995-?.

Rapport d'activités 1998. Namen, 1999 (enige jaarverslag van het Ministerie van het Waals Gewest).

Walcome. Service social des Services du Gouvernement wallon. Namen, 1995-.

w+B. Wallonie Bruxelles. Revue bimestrielle internationale éditée par la Communauté Française et la Région Wallonne. Brussel, 1983-.

Dit tijdschrift, bestemd voor een breed publiek, werd pas vanaf 1986 gepubliceerd samen met het Waalse Gewest. Oorspronkelijk was het enkel het orgaan van het Commissariat Général aux Relations Internationales (CGRI) van het Ministerie van de Franse Gemeenschap.

WAW. Namen, 2008-.

Deze publicatie wil Wallonië voorstellen aan het Vlaamse publiek.

Vivre la Wallonie. Namen, 2008-.

Online te raadplegen op de website van de nieuwe spw (<http://spw.wallonie.be>), waar men ook een elektronische nieuwsbrief kan lezen.

STATISTIEKEN

In de schoot van het vroegere Secretariaat-generaal van het Ministerie van het Waalse Gewest werd in 1991 een Service des Etudes et de la Statistique (SES) opgericht. Hij was belast met de centralisatie en de analyse van alle statistische gegevens betreffende het Waalse Gewest, meer bepaald betreffende de economie en de sociale materies. Hij werd afgeschaft door het decreet van 4 december 2003 en vervangen door het nieuw opgerichte IWEPS (Institut Wallon de l'Évaluation, de la Prospection et de la Statistique), een instelling van openbaar nut (die dus eigenlijk thuishoort in de volgende afdeling van dit hoofdstuk). Einde 2008 werd de nakende creatie van een nieuwe portaalsite voor Waalse statistieken aangekondigd. Toen kon men al heel wat cijfergegevens raadplegen via <http://statistiques.wallonie.be>. De belangrijkste publicaties van de SES en zijn opvolger IWEPS waren of zijn:

Annuaire statistique de la Wallonie. Namen, 1997-2004 (voortzetting van *Tableau de bord de l'économie wallonne: mise à jour au 31 mai 1988*- Brussel, 1988-1996).

Les chiffres-clés de la Wallonie. Namen, 2003- (zowel jaarlijks als semestrieel).

Tendances économiques. Analyses et prévisions conjoncturelles. Namen, 1991-.

Bevat algemene conjuncturele analyses, alsook diepgaander studies van een of ander specifiek sociaaleconomisch onderwerp.

Le marché du travail en Wallonie. Séries statistiques mensuelles du chômage.

Namen, 1992-1997 (voortzetting van *Le chômage en Wallonie. Communiqué trimestriel*. Namen, 1988-1991, uitgegeven door de Direction générale de

l'économie et de l'emploi van het toenmalige ministerie; verder gezet door de FOREM, zie lager).

Discussion papers – Documents de travail. Namen, 1993-2002.

Publiceert wetenschappelijke economische studies.

Les comptes régionaux wallons. Méthodologie et évaluation par secteur institutionnel. Namen, 1996.

Annuaire statistique. Grande région Saar / Lor / Lux / Trèves Palatinat occidental / Wallonie. Namen, 1996-2004.

Deze publicatie gebeurt samen met enkele buitenlandse overheidsinstellingen.

BEDRIJVEN EN ECONOMISCHE POLITIEK

Rapport au Conseil Régional Wallon sur l'application de la législation d'expansion économique en 1993. Namen, 1993.

Vade mecum du créateur d'entreprise. Brussel, 1983 (1985²).

Interventions financières étrangères dans le capital des sociétés sises en Région Wallonne. Liste nominative des sociétés. Namen, 1983-1997.

[Les] Aides [publiques] à l'emploi. Namen, 1987 (en daaropvolgende bijwerkingen).

Midas. Banque de données sur les aides publiques en Région Wallonne. Namen, 1997-.

Dit is een regelmatig herwerkte cd-rom die alle informatie over economische steunmogelijkheden bevat.

Industrie. Vol. 1. Entreprises et sièges de production. Vol. 2. Produits. Namen, 1993.

Repertorium van de industriële bedrijven gelegen in Wallonië en van de door hen geproduceerde goederen. Voortgezet door de cd-rom getiteld *Entreprises*. Oudere publicaties over de Waalse bedrijfs wereld worden opgesomd in de vorige editie van dit boek.

LANDBOUW

De eerste grote regionalisering van landbouwbevoegdheden in 1993 leidde tot de oprichting van een nieuwe afdeling aan het *Ministère de la Région Wallonne* (MRW): de *Direction générale de l'Agriculture* (DGA). Twee jaar later werd de *Office Wallon de Développement Rural* geïntegreerd in de DGA. Na de volledige overdracht van het beleidsdomein landbouw aan de gewesten werd de DGA in de loop van 2002 grondig hervormd. (<http://agriculture.wallonie.be>).

Rapport d'activités de la Direction générale de l'Agriculture 1997-2001. Namen, 1998-2002.

Volgende reeksen bevatten dossiers betreffende een of ander aspect van de landbouw in Wallonië:

Memento de l'agriculture wallonne. Brussel, 1987.

Les Cahiers de l'agriculture. Namen, 1996-.

Les Livrets de l'agriculture. Namen, 1996-.

Les Nouvelles de l'agriculture. Namen, 1996- (dit is de globale reeksnaam van vier afzonderlijke reeksen, namelijk *Les Nouvelles du printemps / de l'été / de l'automne / de l'hiver*).

Wallonie nouvelle. Bulletin d'informations de l'Office des Produits Wallons. Namen, 1978-.

TECHNOLOGIE, ONDERZOEK EN ENERGIE

Het Waalse Gewest heeft ook tot taak (door middel van subsidies en voorlichting) het onderzoek en de technologische vernieuwing te stimuleren, de verspreiding daarvan in de bedrijfs wereld te bevorderen, alsook het rationele gebruik van energie te verbreiden.

Athena. Mensuel de développement technologique. Brussel-Namen, 1984- (online op <http://recherche-technologie.wallonie.be>).

Cap technologies. Brussel, 1993.

Grand prix de l'innovation technologique en Wallonie: 10 ans. Brussel, 1994.

L'innovation pour l'emploi. Livre blanc pour une politique des technologies nouvelles. Brussel, 1981.

Horizon 92: les entreprises wallonnes, la recherche, l'Europe. Brussel, 1990.

Atlas énergétique de Wallonie. Namen, 1992, 2002².

Le guide des énergies renouvelables. Namen, 1994.

Energie 4. Namen, 2007- (reeks publicaties).

Le REactif. Namen, 1997-.

MILIEU EN NATUURLIJKE RIJKDOMMEN

Tal van publicaties inventariseren het natuurlijke erfgoed van het gewest (bijvoorbeeld "Cartes géologiques de Wallonie" of de reeks "Fichier écologique des essences") of stellen deze rijkdommen voor aan een breed publiek. Andere zijn dan weer technisch georiënteerd of stellen de actie van de betrokken diensten voor.

Rapport d'activités. Division de la Nature et des Forêts 2003-2004. Namen, 2004-2005.

Rapport d'activité de la Direction générale des Ressources naturelles et de l'Environnement 1996-2003. Namen, 1997-2004.

Rapport d'activité de l'Office Wallon des Déchets 1999-2004. Namen, 2001-2005.

Notes techniques. Brussel, 1983-1985 (?).

L'eau en Région Wallonne. Namen, 1994.

La pisciculture en Wallonie. Namen, 1992.

Travaux. Série D. Série E. Gembloers, 1992-.

Wetenschappelijke studies geproduceerd door de Station de Recherches Forestières.

Bilan du plan wallon des déchets 1991-1995. Namen, 1995, 10 dln.

Horizon 2010: projet de plan wallon des déchets. Namen, 1997.

Annuaire de l'environnement en Région Wallonne. Brussel, 1992 (1996²).

Etat de l'environnement wallon. Brussel-Namen, 1982-2000.

Monografieën over een of ander aspect van het Waals milieu.
Paysages. Les carnets de l'environnement. Namen, 1996-2001.
Tableau de bord de l'environnement wallon 2003-2004. Namen, 2004-2005.
Annuaire forestier de Wallonie. Namen, 1996-.
Nature future. Feuille de contact de la direction de la conservation de la nature et des espaces verts du Ministère de la Région Wallonne. Namen, 1997-.
Rapport analytique sur l'état de l'environnement wallon 2006-2007. Namen, 2007 (ook cd-rom).

RUIMTELIJKE ORDENING, HUISVESTING, PATRIMONIUM

In verband met urbanisme en huisvesting kunnen volgende publicaties vermeld worden :

Les Cahiers de l'urbanisme. Revue de l'administration wallonne de l'aménagement du territoire, du logement et du patrimoine. Luik, 1987- (voortzetting van *Les Cahiers de l'aménagement du territoire wallon*, 1980-1986, gepubliceerd door de Société de Développement Régional de la Wallonie, zie lager).
Les Echos de l'aménagement et de l'urbanisme. Namen, 1992-2000.
Mémoire de l'habitat. Namen, 1993-. Verscheen nog als apart volume in 1999.
Bulletin d'information. Namen, 1985-1991 (geproduceerd door de Inspection générale du logement en voortgezet door: *Les Echos du logement*. Namen, 1992-).
Etudes et documents. Urbanisme. Namen, 1996-.
Etudes et documents. Logement. Namen, 1996-.
Atlas de la Wallonie: commentaires. Namen, 1979-1985, 16 dln.; 2e uitgave in 2003 (dln. 1 tot en met 10 werden gepubliceerd door de Société de Développement Régional de la Wallonie, cf. lager).
Dix ans de rénovation urbaine en Wallonie. Namen, 1987.
Démographie, structure économique et équipements de la zone de Charleroi. Namen, 1985.
Démographie, structure économique et équipements de la zone de Mons. Namen, 1988.

Wetteksten en reglementen terzake vindt men in :

Guide de l'aménagement du territoire. Namen, ca. 1984.
Code wallon de l'aménagement du territoire, de l'urbanisme et du patrimoine (CWATUP). Namen, 1989 en daaropvolgende edities.
Notices. Namen, 1997-?.

Reeks brochures betreffende de hulpmodaliteiten van het Waalse Gewest en de procedures inzake bouwen en verbouwen.

Guide de l'urbanisme pour la Wallonie. Namen, 2004.
Parcs et jardins historiques de la Wallonie. Namen, 1993-2008, 10 dln.
Etudes et documents CPDT. Namen, 2002-.
Territoire(s) wallon(s). Namen, 2007-

Beide voorgaande publicaties worden voortgebracht door de Conférence Permanente du Développement Territorial (CPDT).

Heel wat publicaties zijn gericht op het patrimonium (waarover vanaf 1999 een aparte openbare instelling waakt, het Institut du Patrimoine Wallon, zie hieronder):

- Chronique de l'archéologie wallonne*. Namen, 1993-.
Etudes et documents. Fouilles [et archéologie]. Namen, 1994-.
Etudes et documents. Monuments et sites. Namen, 1996.
Les Echos du patrimoine. Namen, 1988-2005 (voortgezet door *La Lettre du patrimoine*. Namen, 2006-, een publicatie van het IPW).
Les Carnets du patrimoine. Namen, 1994-.

Enkele reeksen inventariseren of beschrijven het gebouwen- en archeologisch patrimonium van het gewest:

- Atlas du patrimoine architectural des centres anciens protégés*. Namen, 1978-.
Atlas du sous-sol archéologique des centres urbains anciens. Namen, 1987-.
Les fiches patrimoine. Namen, 1994-2004 (losbladig).

Beschrijving van het gebouwenpatrimonium.

- Itinéraires du patrimoine*. Namen, 2006- (reeks met afzonderlijke brochures).
Le Patrimoine de Wallonie. Namen, 1996- (reeks afzonderlijke werken en brochures).

Cd-rom, uitgegeven in vier talen.

- Journées du Patrimoine en Wallonie*. Namen, 1989- (jaarlijks).
Bulletin de la Commission royale des Monuments, Sites [et Fouilles]. Namen, 1970-2006.

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

De buitenlandse betrekkingen van het Waalse Gewest werden vroeger verzorgd door de Direction générale des relations extérieures (DARE). Zie hierover:

- DARE Newsletter*. Namen, 1987-1995 (voortgezet door *AWEX-info*, zie hieronder).
DARE '89-'91. Rapport d'activités. Namen, 1990-1992.
Programme d'action à l'étranger pour les exportateurs wallons. Namen, 1990-1995.
Participations subsidiées aux foires et salons spécialisés. Bulletin d'information édité par la Direction générale des relations extérieures du Ministère de la Région Wallonne. Namen, 1990-93.

De *Direction des Relations Internationales* (DRI) is met ingang van 1 januari 2009 samengesmolten met zijn evenknie van de Franse Gemeenschap, het *Commissariat Général aux Relations Extérieures* (CGRI). Ze vormen vanaf dan één enkele administratie, onder de benaming *Wallonie-Bruxelles International* (www.wbi.be) (zie hieronder, bij het deel over de Franse Gemeenschap).

LOKALE MACHTEN

In het kader van de voogdij over en de ondersteuning van de gemeenten, provincies en andere lokale overheden kan volgende reeks vermeld worden:

- Réponses*. Namen, 1999-.

SOCIALE ZORG

In 1995 werd een reeks bevoegdheden overgeheveld van de Franse Gemeenschap naar het Waalse Gewest (zie hoger). De Waalse administratie stond dan ook in voor activiteiten als de voogdij over de ocmw's, initiatieven inzake integratie van migranten, beleid inzake hulp aan de derde leeftijd en de families, de curatieve gezondheidsinfrastructuur. De voormalige Direction générale de l'action sociale et de la santé publiceerde:

Rapport d'activités. Namen, 2000-.

Dix ans d'Action sociale et de Santé en Région Wallonne. Bilan et prospective.
Namen, 2006.

[Le premier] rapport [annuel] sur la cohésion sociale en Région Wallonne 2000-.
Namen, 2001-.

TRANSPORT EN INFRASTRUCTUUR

Zoals gezegd hoorden deze domeinen voor medio 2008 thuis in een afzonderlijk ministerie, het Ministère wallon de l'équipement et des transports (MET). Het werd opgericht in 1989 en was belast met het beheer van de wegen en autostrades, de bevaarbare waterwegen en de havens, de regionale luchthavens en het luchtvervoer, het gemeenschappelijk vervoer in het gewest, de gebouwen die toebehoren aan de Waalse overheid, enz. Vanaf einde 2008 ressorteerden die bevoegdheden onder een van de algemene directies van de SPW. Het vroegere MET publiceerde volgende reeksen, met monografieën over de Waalse infrastructuur:

Les Cahiers du MET – Trafics. Namen, 1994-2002.

Les Cahiers du MET – Actualités. Namen, 1993-1994.

Les Cahiers du MET – Intermodalités. Namen, 1999-2007.

Les Cahiers du MET – Techniques. Namen, 1993-2007.

MET info. Namen, 1991-2006.

Tweemaandelijkse publicatie voor interne communicatie.

Le Cémaphore. Bulletin d'information sur la mobilité. Namen, 2001-.

La Cémathèque. Namen, 2001-.

Secrétariat général du MET. Rapport d'activités 2004. Namen, 2005.

Des investissements pour une Wallonie de pointe. Rapport 1989. Namen, 1990.

Les rouages du MET. Namen, 1995-2006.

Folder betreffende de organisatie van het ministerie.

Travaux publics. Les publications du Ministère Wallon de l'équipement et des transports. Namen, 1998.

Biedt een overzicht van alle publicaties van het MET.

Dat ministerie publiceerde ook boeken over de geschiedenis van de gebouwen en infrastructuren waarbij het betrokken was. Ze nam die op in enkele reeksen, zoals "Traces", "Profils" en "Ouvrages d'art". Zoals gezegd werd de vroegere website www.met.be gearchiveerd op www.wallonie.be.

Binnen dit ministerie werd in november 1994 een overheidsdienst met apart beheer opgericht, *Office de Promotion des Voies Navigables (OPVN)* (<http://voies-hydrauliques.wallonie.be>). In het kielzog van de administratieve reorganisatie van de Waalse administratie werd deze dienst op 1 augustus omgedoopt tot de

Direction de la Promotion des Voies Navigables et l'Intermodalité die dezelfde opdracht heeft: de bevordering en de efficiënte uitbating van de Waalse waterwegen. De OPVN publiceerde *Les Infos de l'OPVN* alsook een historiek getiteld *OPVN 1995-2005*. Namen, 2005.

4.2.6. De openbare instellingen van het Waalse Gewest

Voor algemene uitleg over de wording van de pararegionale openbare instellingen, verwijzen we naar de uitleg gegeven bij de Vlaamse gemeenschap. Zoals het geval was voor deze laatste, is het uiteraard ook voor hun Waalse tegenhangers onmogelijk hier een volledig overzicht te bieden. Wie daarover vollediger informatie wenst, kan zich wenden tot de reeds geciteerde *Guide du Ministère de la Région Wallonne* en tot de website <http://guide.wallonie.be>. Meer uitleg is ook te vinden in de *Gids van de instellingen van openbaar nut in België – Guide des organismes d'intérêt public en Belgique*. Brussel, 2008, 5 dln. (op die publicatie wordt uitvoeriger ingegaan in het inleidende gedeelte op de federale parastatale instellingen). We beperken ons dus tot een opsomming van de belangrijkste Waalse parastatalen (met een korte omschrijving van hun opdracht), in de mate dat ze een of andere publicatie verzorgen. We rangschikken ze naar activiteitsgebied.

ECONOMISCH BELEID

De *Conseil Economique et Social de la Région Wallonne* (www.cesrw.be) werd opgericht door het decreet van 25 mei 1983. Deze Raad is de Waalse tegenhanger van de SERV (zie hoger): in dit organisme zetelen vertegenwoordigers van de vakbonden en van de werkgeversorganisaties (met inbegrip van de landbouwers- en middenstandsgroeperingen). De CESRW moet het overleg organiseren tussen die drukkingsgroepen en de overheid; hij heeft een consultatieve functie ten aanzien van de Waalse overheid bij de bepaling van het beleid; hij moet tevens instaan voor het secretariaat van de talrijke consultatieve commissies die door de overheid werden ingesteld (waarvan we er hieronder enkele zullen vermelden). De CESRW is de opvolger van de *Conseil Economique Régional de la Wallonie*, opgericht bij wet van 15 juli 1970 (als tegenhanger van hoger vermelde Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen), en belast met de studie van regionale economische vraagstukken en het formuleren van adviezen hierover. Naast een *Rapport d'activités* (1997-, online vanaf 2007-) en een elektronische *Newsletter* (2005-) publiceert de CESRW tal van studies, brochures, rapporten en tijdschriften, bijvoorbeeld:

Tout savoir sur le CESRW. Luik, 2003.

BOVEROUX (P.) e.a. *50 ans d'histoire économique de la Wallonie*. Luik, 2004 (ook online).

Etudes des universités francophones sur les flux financiers interrégionaux. Luik, 1993-94, 6 dln.

Les instruments financiers de la politique économique en Région Wallonne. Namen, 1990.

La situation économique de la Région Wallonne au Namen, 1988-1999. Voortgezet door:

Rapport sur la situation économique et sociale de la Wallonie 2000-2004. Luik, 2001-2005. Voortgezet door:

Regards sur la Wallonie 2005-. Luik, 2005- (ook online).

Les Cahiers du CESRW. Luik, 1998- (reeks studies en brochures over sociaaleconomische thema's).

Wallonie. Revue du Conseil Economique et Social de la Région Wallonne. Luik, 1984-.

Deze tweemaandelijks publicatie is de voortzetting van de gelijknamige publicatie van zijn voorganger, de CERW. Die publiceerde ook een reeks *Documents*, alsook een *Rapport sur la situation économique de la Wallonie*. Namen, 1982-84.

Zoals gezegd verzorgt de CESRW het secretariaat van tal van commissies en adviesorganen, waaronder de *Conseil Supérieur Wallon de l'Agriculture, de l'Agro-alimentaire et de l'Alimentation*. Deze instantie geeft enkele publicaties uit:

Evolution de l'économie agricole et horticole de la Région Wallonne. Namen, 1988-1992, voortgezet door *L'Etat de l'agriculture en Wallonie*. Namen, 1993- (vanaf 1999- weer onder de oorspronkelijke titel).

Rapport annuel du CSWAAA 1998-. Namen, 1999-.

Rapport thématique du CSWAAA. Namen, 2001-.

De regionale economische ontwikkelingspolitiek zorgde voor het ontstaan van verschillende openbare instellingen. In het kader van de hoger vermelde kaderwet van 15 juli 1970 op de economische decentralisatie werden in België regionale ontwikkelingsmaatschappijen opgericht. Terwijl men in Vlaanderen opteerde voor vijf GOM's (zie hoger), hield men het in Wallonië bij één enkele regionale *Société de Développement Régional de Wallonie* (SDRW), formeel opgericht op 17 september 1973. Ze was belast met de stimulering van het bedrijfsleven en met het nemen van initiatieven op economisch gebied. Gaandeweg werd het beheer van participaties belangrijker (zie de *Rapports d'activités*, 1976-1983). Enkele andere publicaties van de SDRW vermeldden we hoger). Door de wet van 4 augustus 1978 werd de *Société Régionale d'Investissement de Wallonie* (www.sriw.be) opgericht (de Vlaamse tegenhanger was de GIMV). Die nieuwe Waalse instelling ging van start gegaan in 1979 en overschaduwde snel de SDRW. Deze laatste werd dan ook afgeschaft door het decreet van 8 juni 1983, terwijl de SRIW zelf een nieuw statuut kreeg door het decreet van 7 december 1989. Deze NV van openbaar nut is in handen van het Waalse Gewest en fungeert als ontwikkelingsbank, als openbare holding en als uitvoeringsorgaan van het industrieel beleid van de Waalse overheid. De SRIW publiceert een *Rapport d'activité*, 1979- (online vanaf 2002-). De SRIW kan filialen oprichten, die een gespecialiseerde opdracht uitvoeren op economisch en financieel gebied. Zo bijvoorbeeld de *Société pour la Gestion de Participations de la Région Wallonne dans les Sociétés Commerciales* (SOWAGEP) (die een *Rapport d'activité*, 1986-1998, publiceerde) of de *Société Wallonne pour la Sidérurgie* (SWS), gespecialiseerd in het beheer van de overheidsparticipaties in de siderurgie (*Rapport d'activité*, 1990-1998). Het decreet van 6 mei 1999 zorgde voor de opslorping van de eerste door de tweede, die omgevormd werd tot *Société Wallonne de Gestion et de Participation* (SOGEPA).

TECHNOLOGIE EN TELECOMMUNICATIE

Een heel recente creatie, de *Agence de Stimulation Technologique* (AST), is een NV van publiek recht opgericht door het decreet van 23 februari 2006 (<http://ast.wallonie.be>). Dit agentschap heeft tot doel het technologische innovatiepotentieel van de Waalse bedrijven sneller te doen groeien: ze bundelt en coördineert de verschillende actoren die zich bezig houden met wetenschappelijke en technologische intermediatie. Er werd ook een *Agence de Stimulation Economique* opgericht.

De *Agence Wallonne des Télécommunications* (AWT) (www.awt.be) werd opgericht door het decreet van 25 februari 1999 en heeft tot doel de informatie- en communicatietechnologieën te stimuleren in Wallonië, en de universele toegang tot dat medium te bevorderen. Het publiceert een *Lettre d'information de l'AWT* en een jaarverslag.

LANDBOUW EN MIDDENSTAND

Door de staats Hervorming werden de vroeger nationale instellingen voor middenstandsvorming (zie het hoofdstuk over de parastatalen van het voormalige Ministerie van Middenstand) overgeheveld naar de gefedereerde entiteiten. Terwijl aan Vlaamse kant het VIZO werd opgericht (zie aldaar), werd het *Institut de Formation Permanente pour les Classes Moyennes et les Petites et Moyennes Entreprises* (IFPME) opgericht door het decreet van de Franse Gemeenschap van 3 juli 1991. Door het institutionele akkoord tussen de Franstalige Gemeenschap en het Waalse Gewest van 1993, werd deze instelling gezamenlijk beheerd door het Waalse Gewest, de Franse Gemeenschap en de Brusselse COCOF (zie lager). Het beschikte over een netwerk van 13 regionale vormingscentra inzake ambachten, kleinhandel en dienstverlening. Het publiceerde een *Rapport d'activité*. Brussel, 1991-2002 en *La Lettre de l'IFPME*. Door het Waalse decreet van 17 juli 2003 werd deze instelling vervangen door het *Institut Wallon de Formation en Alternance et des Indépendants et PME* (IFAPME) (www.ifapme.be, waarop een elektronische *Newsletter* te vinden is, *In-Formation*). Een NV opgericht in 2002, de *Société Wallonne de Financement et de Garantie des PME* (SOWALFIN), ook gekend als de "Coupole des PME", legt zich toe op de kredietverlening voor de middenstanders en kleine ondernemingen. De volledige collectie van het *Rapport annuel d'activités* staat op www.sowalfin.be.

Op het gebied van de landbouw zorgde het decreet van 22 december 1994 voor de oprichting van het *Office Régional de Promotion de l'Agriculture et de l'Horticulture* (ORPAH). Het decreet van 19 december 2002 verving deze instelling door de *Agence Wallonne pour la Promotion d'une Agriculture de Qualité* (APAQW). Beide instellingen moesten uiteraard zorgen voor de promotie van de Waalse landbouw, o.a. door de instelling van het keurmerk EQWALIS. (www.apaqw.be). Het *Centre Wallon de Recherche Agronomique* (CRA-W) (<http://cra.wallonie.be>) werd opgericht door het decreet van 3 juli 2003. Het is eigenlijk de voortzetting van de vroeger nationale (federale) onderzoeksinstituut voor landbouwkunde, gevestigd te Gembloers. Naast een *Rapport d'activités pour la période 2003-2004* geeft deze instelling ook een algemeen informatief tijdschrift uit (*CRA-W Info*, 2004-), alsook uiteraard tal van wetenschappelijke publicaties.

TWERKSTELLING

Arbeidsbemiddeling en beroepsopleiding en -vorming werden door de speciale wet 8 augustus 1980 overgeheveld van het federale niveau naar dat van de gefedereerde entiteiten. In het Waalse gewest was het *Office Régional de l'Emploi* opgericht door het decreet van 16 december 1988 (als tegenhanger van de Vlaamse zusterinstelling VDAB, zie aldaar). Daar de Franse en Duitstalige Gemeenschap hun bevoegdheden inzake beroepsopleiding konden toevertrouwen aan het regionale organisme (wat effectief ook gebeurde) werd die instelling omgedoopt tot *Office Communautaire et Régional de la Formation Professionnelle et de l'Emploi* (FOREM) (www.leforem.be). Deze instelling oefent echter geen activiteit uit op het territorium van Brussel, waar een specifieke en vergelijkbare instelling actief is (zie hieronder, bij de instellingen van het BHG). In 1999 hevelt het Waalse Gewest echter ook een deel van zijn bevoegdheden inzake tewerkstelling en vorming over naar de Duitstalige Gemeenschap, die voor deze materies een specifieke instelling oprichtte (zie hieronder, bij de instellingen van die gemeenschap). Daarom wordt de FOREM in datzelfde jaar weer omgedoopt tot *Office Wallon de la Formation Professionnelle et de l'Emploi* (met behoud van het bestaande acroniem). FOREM publiceert:

Flash FOREM. Brussel, 1991-?.

Rapport annuel 1989-1990-. Brussel (vervolgens Charleroi), 1991-. Vanaf 1996 getiteld *Rapport d'activités* (2007- online).

Regards (2) sur la formation et l'emploi. Le magazine du FOREM. Charleroi, 2003- (online).

Situation du marché de l'emploi wallon. Statistiques mensuelles. 2007- (online).

L'actualité du marché de l'emploi et de la formation dans votre région. Charleroi, 2006- (afzonderlijke brochures per streek).

Etat des lieux socio-économiques de la région de Charleroi, 2006- (per streek, online).

Enkele oudere publicaties worden vermeld in de vorige editie van dit werk en tal van brochures in pdf zijn te vinden op de website.

SOCIALE ZORG

De *Agence Wallonne pour l'Intégration des Personnes Handicapées* (AWIPH) (www.awiph.be) werd opgericht door het decreet van 5 april 1995 tengevolge van de transfer van zekere bevoegdheden van de Franse Gemeenschap naar het Waalse Gewest en de Brusselse COCOF (zie hoger en lager). Het vervangt en zet de actie voort van het Fonds Communautaire pour l'Intégration Sociale et Professionnelle des Personnes Handicapées (opgericht door het decreet van 3 juli 1991): oriëntatie, beroepsvorming, tewerkstelling, sociale hulp voor gehandicapten. Deze instelling publiceert een *Rapport d'activité*, 1995- (online vanaf 2001-) en een tijdschrift, *Parlons-en. Le journal de liaison de l'AWIPH*, 1999- (online).

MILIEU EN ENERGIE

De *Société Publique d'Aide à la Qualité de l'Environnement* (SPAQUE) (www.spaque.be) is een filiaal van de SRIW en werd opgericht in 1991 om het afval te

voorkomen, te verwerken en te behandelen (*Rapport d'activité*, 1992-; online vanaf 1999- onder de titel *Rapport annuel*). Deze instelling beheert ook de databank "Walsols" betreffende bodemvervuiling (www.walsols.be).

De *Société Wallonne des Distributions d'Eau* (SWDE), opgericht door het Waalse decreet van 23 april 1986 en haar rechtsopvolger, de *Société Wallonne des Eaux* (een coöperatieve maatschappij met zelfde acroniem, opgericht door het decreet van 7 maart 2001), zetten de activiteit van de voormalige Nationale Maatschappij der Waterleidingen voort. De SWDE (www.swde.be) heeft dus tot doel de studie, de aanleg en de uitbating van de openbare waterproductie en -verdeling. Naast een tijdschrift, *Le Journal de la SWDE* voortgezet door *Journal aux clients* (2007-, online), publiceert ze een *Rapport d'activité*, 1987- (naast een *Rapport financier* online vanaf 2007-). Ze gaf ook een gedenkboek uit: *De la Société Nationale de Distribution d'Eau à la Société Wallonne des Distributions d'Eau: 1913-1991*. Verviers, 1991. Deze instelling is niet te verwarren met een NV van publiek recht, opgericht door het decreet van 15 april 1999, namelijk de *Société Publique de Gestion des Eaux* (SPGE) (www.spge.be). Deze laatste is belast met de coördinatie en de financiering van het Waalse waterbeleid. Ze moet zich ook bezig houden met de waterzuivering (*Rapport d'activités*, 2001-, online).

Het *Institut Scientifique de Service Public* (ISSEP), opgericht door decreet van 7 juni 1990 (voortzetting van het Institut National des Industries Extractives – INIEX), dient als onderzoekscentrum, controleorganisme en laboratorium betreffende minerale rijkdommen en minerale energiebronnen, milieuvervuiling en technische en industriële veiligheid. Dit instituut publiceert eveneens een *Rapport d'activité*, 1991- (2007- online, samen met andere financiële en technische gegevens).

De *Commission Wallonne pour l'Energie* (CWaPE) (www.cwape.be), opgericht door het decreet van 12 april 2001 en operationeel vanaf begin 2002, bewaakt de goede werking van de energiemarkt, de naleving van de wetgeving terzake, brengt adviezen uit in die materie, enz. Haar adviezen, rapporten en studies staan online, net zoals het *Rapport annuel 2002-*. Namen, 2003-.

BUITENLANDSE BETREKKINGEN EN TOERISME

De bevordering van het toerisme en de verbetering van de toeristische infrastructuur, vroeger een federale materie, werden eerst aan de gemeenschappen overgedragen (oprichting van het *Office de Promotion du Tourisme de la Communauté Française de Belgique* door het decreet van 19 juli 1991). Door het decreet van 19 juli 1993 werd dit domein overgedragen aan de gewesten. Bijgevolg ontstond er een specifieke Waalse instelling, het *Commissariat général au Tourisme* (CGT) naast de toeristische dienst van de Brusselse COCOF. Een gemeenschappelijk orgaan bleef echter bestaan, onder de vorm van de vzw *Office de Promotion du Tourisme de Wallonie et de Bruxelles* (met een eigen website, www.opt.be, een elektronische *Newsletter* en uiteraard vele brochures). Door het decreet van 1 juli 2008 werd het Waalse CGT een instelling van openbaar nut (<http://commissariat.tourisme.wallonie.be>). Naast het *Rapport d'activité 2003* (enige online), moet in deze sector volgende publicatie vermeld worden: *Les Echos du tourisme*. Namen, 1994-. Een gespecialiseerde cel van het CGT, het *Observatoire du Tourisme wallon*,

zorgt voor de aanmaak van gegevens over het toerisme in de regio (zie *La Lettre de l'Observatoire*, 2003- en *Les Dossiers de l'Observatoire*, 2006-, beide online op <http://observatoire.tourisme.wallonie.be>).

De *Agence Wallonne à l'Exportation* (AWEX) (<http://awex.wallonie.be> of www.awex.be) werd opgericht door het decreet van 22 februari 1990 als dienst met afzonderlijk beheer binnen de hoger vermelde *Direction générale des relations extérieures* (later *internationales*) van het Ministerie van het Waalse Gewest. Dit organisme werd omgevormd tot een openbare instelling met rechtspersoonlijkheid door het decreet van 2 april 1998. Een nieuwe reorganisatie volgde in 2004 (decreet van 1 april 2004): de instelling werd omgedoopt tot *Agence wallonne à l'Exportation et aux Investissements Etrangers*, na overname van de nv van publiek recht *Agence pour les Investisseurs Etrangers en Wallonie / Office for Foreign Investors in Wallonia*. AWEX heeft tot taak de bevordering van de Waalse export (door informatie, handelsmissies, coördinatie van acties, financiële en logistieke hulp, enz.), alsook van de buitenlandse investeringen in Wallonië.

AWEX-info. Brussel, 1996- (enkel nog online vanaf juni 2005).

AWEX. Rapport d'activités. Brussel, 1995- (online: 2007-).

Programme annuel d'actions à l'étranger pour les exportateurs wallons. Namen, 1990-.

Tal van brochures bestemd voor binnenlandse en buitenlandse actoren bevinden zich op de bovenvermelde website, die eveneens beschikt over een online statistische databank. Andere websites zijn www.wallonia-export.be en een database van Waalse producten, namelijk www.directory.wallonia-export.be.

HUISVESTING

De *Société [Régionale] Wallonne du Logement* (s[R]WL) (www.swl.be), opgericht door het decreet van 25 oktober 1984, zette de activiteiten voort van de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting en Nationale Landmaatschappij, beide opgeheven (parallel organisme voor Vlaanderen: Vlaamse Huisvestingsmaatschappij). De term "régionale" viel weg uit de benaming door het decreet van 29 oktober 1998, dat de *Code wallon du logement* instelde en het vorige decreet afschafte. Die instelling is het instrument van de huisvestingspolitiek van het Waalse Gewest: ze ondersteunt de bouwactiviteiten van de erkende plaatselijke huisvestingsmaatschappijen, bevordert de toegang tot het woningbezit, enz. Publicaties van de SWL en voorloper:

Bulletin de la Société Régionale Wallonne du Logement. Charleroi, 1984-2002.

Chantiers: le logement social wallon en action. Charleroi, 1997-?.

Wallonie logement. Des espaces à vivre. Charleroi, 2003-.

Rapport d'activités 1997-. Charleroi, 1998- (online vanaf 2000-).

Rapport annuel sur l'application de réglementation locative. Charleroi, 1997-.

Andere statistische, reglementaire en technische publicaties op de site van de instelling.

De *Société Wallonne du Crédit Social* (swcs) werd opgericht op 22 december 2000 als nv van privaat recht met als doel sociaal hypotheckair krediet te verlenen met de hulp van de Waalse overheid verlening. Het *Rapport d'activités*, 2003-

staat online (<http://swcs.wallonie.be>). Een ander organisme, het Fonds de Logement des Familles Nombreuses de Wallonie (coöperatieve vennootschap die teruggaat tot 1929, onder een andere, nationale vorm), werd opgericht door het decreet van 28 juni 1983 (vervangen door het decreet van 29 oktober 1998 en sindsdien gewijzigd) en ontplooit een gelijkaardige activiteit (www.flw.be).

PATRIMONIUM

Het decreet van 1 april 1999 richtte het *Institut du Patrimoine Wallon* op (IPW) (www.ipw.be). Deze parastatale instelling, direct afhankelijk van de minister die dit domein in zijn bevoegdheden heeft, is belast met de redding, de reffectatie en de valorisatie van het Waalse patrimonium. Het instituut publiceert *La Lettre du patrimoine*, 2006-, die de andere tijdschriften verving die voordien door de bevoegde ministeriële dienst werden gepubliceerd (zie hoger), alsook een reeks *Les dossiers de l'IPW*. Namen, 2006-. Andere hierboven vermelde reeksen lopen gewoon door.

TRANSPORT EN INFRASTRUCTUUR

De *Société Régionale Wallonne du Transport* (SRWT) (www.infotec.be), opgericht door decreet van 21 december 1989, is belast met de studie, bevordering en coördinatie van het openbaar vervoer binnen en tussen de stedelijke agglomeraties. Ze staat in voor de realisatie van de investeringsprogramma's van de Waalse overheid, is de moedermaatschappij van de vijf bestaande plaatselijke uitbatingmaatschappijen, die instaan voor de vervoersactiviteiten zelf (de Sociétés de Transport en Commun of TEC van Charleroi, Luik-Verviers, Henegouwen, Waals-Brabant, Namen-Luxemburg). Ze zorgt ook voor de coördinatie van hun activiteiten. De SRWT publiceert een *Rapport d'activité*, 1991- en een *Rapport financier* (beiden zijn online vanaf 2005-). De verschillende regionale TEC-maatschappijen publiceren ook elk een apart jaarverslag, waarvan de recente edities online staan. Er bestaat tevens een personeelsblad van de TEC's: *TEC-Echos. Journal d'entreprise du groupe TEC*, 1992-, alsook een algemeen publieksblad: *Terre en Commun*. Namen, 2008-.

De *Société Wallonne des Aéroports* (SOWAER) (www.sowaer.be), opgericht door beslissing van de Waalse regering van 8 februari 2001, is een NV waarvan het Waalse Gewest de enige aandeelhouder is. Ze is belast met het onderhoud en de ontwikkeling van de luchthaventerreinen en -infrastructuur; ze verhuurt die aan de exploitatiemaatschappijen van de luchthavens (waarin ze ook mag participeren). Zowel *Rapport de gestion 2006* als *Rapport annuel 2006* staat online.

De *Société Wallonne de Financement Complémentaire des Infrastructures* (SOFICO) (www.sofico.org) werd opgericht door decreet van 10 maart 1994 om de uitbouw van bepaalde belangrijke schakels in het transportnetwerk (autosnelwegen, kanalen) te financieren en te versnellen. SOFICO publiceert eveneens een *Rapport d'activité*, 1994-.

4.3. *Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*

Joost Vaesen

4.3.1. *Bibliografie*

- BLAISE (P.), SÄGESSER (C.). Le Conseil économique et social de la Région de Bruxelles-capitale, in *CH CRISP*, 1999, nrs. 1626-1627.
- DE BRUYCKER (P.). Bruxelles dans la réforme de l'Etat, in *CH CRISP*, 1989, nrs. 1230-1231.
- DELCAMP (A.). *Les institutions de Bruxelles: de la Commune à l'Agglomération, de la Région-capitale à l'Etat fédéré*. Brussel, 1993.
- GOVAERT (S.). Le Conseil Régional de Bruxelles-Capitale, in *CH CRISP*, 1992, nrs. 1351-1352.
- KUMPS (A.-M.) e.a. *L'avenir de Bruxelles. Aspects économiques et institutionnels. Actes du colloque organisé aux Facultés Universitaires Saint-Louis le 28 mai 1980*. Brussel, 1980.
- LAGASSE (N.). Gouverner Bruxelles. Règles en vigueur et débat, in *CH CRISP*, 1999, nrs. 1628-1629.
- LAGASSE (N.). Le statut de la Région de Bruxelles-capitale. La position des principaux acteurs politiques, in *CH CRISP*, 1999, nr. 1652.
- LOUMAYE (S.). Les nouvelles institutions bruxelloises, in *CH CRISP*, 1989, nrs. 1232-1233.
- LOUMAYE (S.). Les finances régionales bruxelloises, in *CH CRISP*, 1992, nrs. 1354-1355.
- NASSAUX (J.-P.). Les relations communautaires à l'Assemblée réunie de la Commission communautaire commune, in *CH CRISP*, 1999, nrs. 1633-1634.
- NASSAUX (J.-P.). Le groupe de travail sur le fonctionnement des institutions bruxelloises, in *CH CRISP*, 2000, nr. 1682 en 2001, nrs. 1716-1717.
- NASSAUX (J.-P.). Débats parlementaires bruxellois (1999-2004), in *CH CRISP*, 2004, nrs. 1837-1840.
- VAESEN (J.). *Osmose, dwang en tegenmacht? De verhoudingen tussen de openbare besturen in Brussel, 1970-2004*. Brussel, onuitgegeven doctoraatsverhandeling VUB, 2008.
- VANLEEMPUTTEN (P.). *Les institutions bruxelloises: leur position dans la structure de l'Etat, leur organisation, leur fonctionnement et leur financement*. Brussel, 2003.
- WITTE (E.) e.a. *Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de taalwetgeving*. Brussel, 1998.
- WITTE (E.) e.a., eds. *Het statuut van Brussel. Bruxelles et son statut*. Brussel, 1999.

4.3.2. *Historisch overzicht*

Brussel vormt een cruciaal onderdeel in het complexe politiek-institutionele raderwerk dat ontstond door het hertekenen van België na de Tweede Wereldoorlog. Deze aanpassing werd tot nog toe gerealiseerd in vijf fasen, namelijk in 1970, 1980, 1988-1989, 1993 en 2000-2001. Brussel stond steevast centraal in de debatten die omtrent deze reorganisatie gevoerd werden. De inzet van de discussie vormde de vraag of Brussel dezelfde en volwaardige instellingen en bevoegdheden

moest krijgen als Vlaanderen en Wallonië, dan wel ondergeschikt moest zijn ten opzichte van de Vlaamse en de Waalse instellingen. Het uiteindelijke compromis verzoende beide opties: de nieuwe institutionele architectuur voor Brussel betekende daardoor een combinatie van zelfbestuur (vanwege de Brusselse mandatarissen) en gedeeld bestuur (vanuit Vlaanderen en Wallonië of de Staat).

Voor het Brussels Gewest (in 1989 definitief beperkt tot het grondgebied van de Brusselse 19 gemeenten) kunnen twee verschillende periodes onderscheiden worden, waarbij de cesuur ligt in 1988-1989 (de periode van de derde staats-hervorming). Tijdens de periode met het hoogtepunt van de communautaire conflicten, de jaren 1970 en 1980, werd er geen compromis gevonden inzake de oprichting van definitieve instellingen in Brussel. Dat betekent echter niet dat er geen nieuwe entiteiten het licht zagen, wel integendeel. De debatten over de reorganisatie van de lokale bestuurslaag in de jaren 1960 hadden in 1970 aanleiding gegeven tot de totstandkoming van een Brusselse supragemeentelijke entiteit: de Brusselse Agglomeratie (door de wet op de federaties van gemeenten en agglomeraties van 26 juli 1971). Deze instelling, met een Raad en een College, kreeg grootstedelijke ("technische") taken toegewezen die het gemeentelijke niveau overstegen zoals brandweer, vuilnisomhaling, leefmilieu, watervoorziening, dringende geneeskundige hulpverlening, slachthuizen, markten, parkeerplaatsen, toerisme, economische expansie, coördinatie van de politiekorpsen en stedenbouw/urbanisatieplannen. De werking van deze instelling raakte echter van bij de eerste verkiezingsronde in 1971 gecompromitteerd en deels geblokkeerd door het ondergraven van de waarborgmechanismen die in het ontstaanscompromis waren ingebouwd. We zullen verder zien dat deze instelling op verschillende manieren gekoppeld was aan de subnationale entiteiten op het Brusselse territorium.

Door de Grondwetsherziening van 1970 werden onder meer Gemeenschappen opgericht, die in Brussel (het territorium van de 19 gemeenten) een verlengstuk kregen onder de noemer "cultuurcommissies". Binnen het werkingsgebied van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap zagen zo respectievelijk de Nederlandse Commissie voor de Cultuur (NCC) en de Commission française de la Culture (CFC) het licht. Samen vormden beide instellingen een "Verenigde Commissie". Deze commissies waren samengesteld uit resp. de Nederlandstalige en de Frans-talige leden van de Brusselse Agglomeratieraad. Hun bevoegdheden behoorden tot de gemeenschapsmateries: voornamelijk cultuur en onderwijs.

Anderzijds voorzag de staats-hervorming van 1970 in een gedeeltelijke regionalisering (wet van 1 augustus 1974). Dit uitte zich via de territorialisering van een aantal beleidsinstrumenten. Daarbij zagen ook enkele regionale parastatalen het licht, zoals de ontwikkelingsmaatschappij GOMB en de investeringsmaatschappij GIMB. Daarnaast werden in deze periode eveneens een aantal gewestelijke instellingen tot stand gebracht. Deze structuren kregen vaak het adjectief "embryonaal" of "voorlopig" opgeplakt, wijzend op het ontbreken van een definitief compromis. In 1974 werd zo een Brusselse Gewestraad opgericht, bevoegd voor ruimtelijke ordening en stedenbouw, gewestelijke economische expansie en werkgelegenheid, huisvesting, gezin en bevolking, hygiëne en openbare netheid, ontvangst, water, jacht en visvangst en bossen, industrieel beleid en energie en ten slotte de gemeentelijke organisatie (hoewel deze materies eveneens onder de nati-

onale overheid ressorteerden). De Brusselse Gewestraad was samengesteld uit de senatoren met woonplaats in het Brussels Gewest en door 42 leden van de Brusselse Agglomeratie. De macht van de Gewestraden was zeer beperkt: ze konden geen normerende bevoegdheden uitoefenen noch beslissingen met een dwingend karakter nemen. Daardoor bleef enkel een adviesfunctie over, zowel omtrent initiatieven die door de Gewestraad zelf waren genomen als na een vraag van de regering. Na de opheffing van deze assemblee in 1977 (wet van 19 juli 1977) bleven wel nog informele overlegcomités overeind. De zogenaamde ministeriële comités over (zie ook de wet van 20 juli 1979 houdende oprichting van voorlopige gemeenschaps- en gewestinstellingen) gingen wel door. Deze uitvoerende component werd aanvankelijk binnen de nationale regering geplaatst, onder de noemer Ministerieel Comité voor Brusselse Aangelegenheden / Brussels Gewestelijk Ministerieel Comité (één minister en twee staatssecretarissen, waarbij één van de zetels voorbehouden was voor een Nederlandstalige mandataris). Nadien kreeg ze de benaming Brusselse Gewestelijke Executieve, maar ze bleef ingekapseld binnen de nationale regering. De tweede staatshervorming (1980) versterkte verder de uitbouw van de subnationale entiteiten in Vlaanderen en Wallonië, maar voor Brussel werd geen definitief akkoord bereikt. Toch vonden in de loop van de jaren 1980 een aantal evoluties plaats (zoals de uitbouw van een Ministerie van het Brussels Gewest of de oprichting van andere gewestelijke parastatalen). Met de wet van 21 augustus 1987 werden een aantal bevoegdheden overgeheveld van de Brusselse Agglomeratie naar het Brussels Gewest (stedenbouw, ruimtelijke ordening, economische expansie en leefmilieu).

Hoewel de nationale regering zich na de staatshervorming van 1980 had voorgenomen een akkoord te bereiken over de oprichting van een Brussels Gewest vóór de gemeenteraadsverkiezingen van 1982, duurde het nog tot 1988-1989 vooraleer een doorbraak in dit dossier geforceerd kon worden (bijzondere wetten van 12 januari 1989 en 16 januari 1989). Deze cesuur kondigde het begin van de tweede periode aan, met definitieve structuren voor Brussel. De asymmetrische positie van de deelgroepen weerspiegelde zich in de nieuwe structuren die werden uitgedokterd, waarbij de institutionele fragmentatie kenmerkend is. Er zijn niet minder dan 6 subnationale entiteiten actief op het Brusselse territorium. De gewestelijke (grondgebonden) bevoegdheden, zoals economie, werkgelegenheid, ruimtelijke ordening, stedenbouw, huisvesting, openbare werken, transport, de lokale besturen, energie, leefmilieu en wetenschappelijk onderzoek werden overgemaakt aan het (tweetalige) Brussels Hoofdstedelijk Gewest / Région de Bruxelles Capitale (BHG/RBC). Artikel 3 van de Grondwet verwijst naar de term "Brussels Gewest". In de andere artikels van de Grondwet en in de bijzondere wetten wordt echter de term "Brussels Hoofdstedelijk Gewest" gebruikt. Het is deze laatste benoeming die als standaard gehanteerd wordt. Het BHG oefent in de praktijk eveneens de bevoegdheden van de Brusselse Agglomeratie (zie hoger) uit, hoewel *de jure* de laatstgenoemde instelling nog steeds bestaat. Met de latere staatshervormingen, in 1993 en 2000-2001, werden een aantal bijkomende bevoegdheden aan het Gewest overgemaakt. In het eerste geval ging het om buitenlandse betrekkingen en om een aantal bevoegdheden van de vroeger unitaire Provincie Brabant. In het tweede geval ging het om de regionalisering van de gemeentewet, de landbouw en buitenlandse handel terwijl ontwikke-

lingssamenwerking naar de gewesten en gemeenschappen werd overgeheveld. Ten slotte, maar niet in het minst, werden er aanpassingen op het vlak van de financiering van de instellingen doorgevoerd (wat voor het BHG onder meer een uitbreiding van de fiscale bevoegdheden betekende).

De assemblee van deze regionale structuur werd de Brusselse Hoofdstedelijke Raad / Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale genoemd, hoewel in de praktijk eveneens gebruik werd gemaakt van de term “parlement”. In 2005 werd de titulatuur ook officieel omgevormd tot Brussels Hoofdstedelijk Parlement / Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale wat de versterking van de subnationale entiteiten symbolisch moest onderstrepen. Na de verkiezingen van 18 juni 1989 werd de nieuwe Brusselse Hoofdstedelijke Raad voor een eerste maal direct samengesteld (de Vlaamse en de Waalse Raad werden nog tot 1995 indirect bevolkt vanuit de Kamer en de Senaat). De (aanvankelijk) 75 leden van deze assemblee worden verkozen op taalgesplitste lijsten (waarbij veranderingen van taalgroep bij latere verkiezingen niet mogelijk zijn) met een looptijd van vijf jaar (met uitzondering van 1999: toen vielen de gewestverkiezingen vier jaar na het begin van de voorgaande legislatuur). Met de akkoorden van Lambermont en Lombard werd onder meer overeengekomen om vanaf de eerstvolgende verkiezing (2004) een vast aantal zetels te reserveren voor de Nederlandstalige mandatarissen (17). Ter compensatie werd het aantal zetels in de assemblee opgetrokken van 75 tot 89. Een belangrijk kenmerk van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad (Parlement) is zijn werking als legislatuurassemblee. Dit stabiliteitsmechanisme moet ervoor zorgen dat het parlement in geval van een crisis niet zo gemakkelijk ontbonden kan worden. De ordonnanties die door de Brusselse Hoofdstedelijke Raad (Parlement) worden uitgevaardigd, kregen wel een statuut dat ondergeschikt is aan de decreten van de andere subnationale assemblees. Bovendien is er een controlefunctie vanwege het Arbitragehof, de rechtbanken en tribunalen en de federale overheid.

De uitvoerende component van de Brusselse Gewestelijke structuur werd in een eerste fase de Executieve genoemd. Om de Nederlandstalige eis tot pariteit te verzoenen met de Franstalige eis tot erkenning van hun numerieke meerderheid werd, naar analogie met de nationale regering, een systeem met ministers en staatssecretarissen ontwikkeld (hetgeen in Vlaanderen en Wallonië niet het geval is). Naast een Minister-president zijn er telkens twee Nederlandstalige en Franstalige Ministers, gekozen door de Raad. Op voorstel van de Brusselse Regering stelt de Raad vervolgens drie staatssecretarissen aan, waarvan er minstens één tot de Nederlandse taalgroep behoort. De beslissingen van de Brusselse regering worden met een collegiale consensus genomen. Vanaf de staatshervorming van 1993 werd de naam van deze uitvoerende macht omgevormd tot Brusselse Gewestelijke Regering, hetgeen de symbolische gelijkstelling van de subnationale entiteiten met het nationale echelon moest illustreren.

In Brussel zijn er bovendien 5 besturen actief op het vlak van de gemeenschapsmateries: telkens twee voor de Franse Gemeenschap enerzijds en de Vlaamse Gemeenschap anderzijds en één bicommunautaire actor. Binnen beide Gemeenschappen werd een Gemeenschapscommissie opgericht, bevoegd voor cultuur, onderwijs en persoonsgebonden materies. De Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) is een erfgenaam van de reeds genoemde NCC (waarbij de vroe-

gere bevoegdheden omtrent onderwijs en cultuur werden overgenomen en uitgebreid met persoonsgebonden aangelegenheden omtrent welzijn en gezondheid) en bestaat uit een Raad en een College. Hetzelfde geldt voor de Franse Gemeenschapscommissie COCOF en haar voorloper CFC. De Raden van beide Gemeenschapscommissies worden samengesteld uit resp. de Nederlandstalige en de Franstalige leden van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad (Parlement) (een variabel aantal in de periode vóór 2004, afhankelijk van de verkiezingsuitslag; nadien een vast aantal van 17 leden voor de vgc en 72 leden wat betreft de COCOF). De Colleges van beide instellingen worden gevormd door resp. de Nederlandstalige en de Franstalige leden van de Brusselse Hoofdstedelijke Executieve (Regering) (zowel de ministers als de staatssecretarissen). De Minister-president van de Brusselse Gewestelijke Executieve (Regering) maakt deel uit van het College van de taalgroep waartoe hij/zij behoort.

De bicommunautaire actor werd de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie / Commission communautaire commune (GGC-COCOM) genoemd (voorheen de “Verenigde Commissie”). Ze is bevoegd voor materies die het ééntalig karakter overschrijden of die niet aan één van beide Gemeenschappen toegeschreven kunnen worden: onder meer het gezondheidsbeleid en hulp aan personen, maar ook de tweetalige ocmw’s van de 19 gemeenten. De Verenigde Vergadering / Assemblée Réunie van de GGC-COCOM bestaat uit de leden van de vgc en de COCOF. Hetzelfde geldt voor het Verenigd College / Collège Réuni van de GGC-COCOM, dat dus bestaat uit de leden van de Colleges van de vgc en de COCOF. De ordonnanties van de GGC-COCOM (men spreekt van verordeningen indien de instelling fungeert als inrichtende macht) komen tot stand mits een goedkeuring in elk van beide taalgroepen.

Met het Sint-Michielsakkoord kregen de Gemeenschapscommissies eveneens een aantal bevoegdheden van de voormalige Provincie Brabant: de bicommunautaire materies werden aan de GGC overgedragen, terwijl de unicommunautaire bevoegdheden in het vlak van onderwijs en cultuur aan de vgc dan wel de COCOF werden overgemaakt. Op dat ogenblik (ingående vanaf 1 januari 1994) werden eveneens enkele materies van de Franse Gemeenschap overgemaakt aan de COCOF, waardoor deze laatste ook (ten dele) een decretale bevoegdheid kreeg. Dat is het geval voor bevoegdheden omtrent sportinfrastructuur, toerisme, sociale promotie, beroepsomscholing en -bijscholing, het leerlingenvervoer, bijstand aan personen, onderdelen van het gezondheidsbeleid en de oprichting, controle en financiering van instellingen die zich dienden bezig te houden met het beheer van de gebouwen voor het overheidsonderwijs (exclusief het universitair onderwijs). In 1997 en 2001 vond een bijkomende overdracht van bevoegdheden van de Franse Gemeenschap naar de COCOF plaats. De COCOF neemt ten opzichte van de Franse Gemeenschap alleszins een minder afhankelijke positie in dan het geval is voor de vgc ten opzichte van de Vlaamse Gemeenschap (hoewel deze autonomie tegelijk ook relatief is want beide Gemeenschapscommissies beschikken niet over een eigen fiscale bevoegdheid). Door deze asymmetrische positie van de Gemeenschapscommissies in Brussel werd de bestuurlijke fragmentatie nog meer verhoogd. Met de akkoorden van Lambermont en Lombard werd voorzien dat een Brussels lid van de Vlaamse Regering enerzijds en van de Regering van de Franse Gemeenschap anderzijds de zittingen van het College van resp. de vgc

en de COCOF met raadgevende stem mag bijwonen (alleszins voor de materies die onderworpen zijn aan een toezicht). De herfinanciering van de Gemeenschappen en – wat betreft Brussel – de Gemeenschapscommissies vormde een ander cruciaal element in deze vijfde staatshervorming.

De oprichting van parastatalen en allerhande parapublieke organismen (zie hieronder) vergrootte de net beschreven complexiteit van de Brusselse institutionele architectuur nog verder. Het is duidelijk dat het overgrote deel van de bevoegdheden in Brussel versnipperd is zowel tussen verschillende bestuurslagen als tussen overheden op eenzelfde echelon. Tegenover de net genoemde versplintering staat dat er verschillende samenwerkingsmechanismen geïnstalleerd werden of op zijn minst mogelijk werden gemaakt. Het gros van de bevoegdheden wordt zo door verschillende overheden gedeeld. Daardoor is in vele gevallen interactie noodzakelijk. Naast de reeds aangehaalde dubbelmandaten wat betreft de Brusselse Hoofdstedelijke Raad, de Gemeenschapscommissies en de Brusselse Agglomeratie werden eveneens koppelingen met andere instellingen uitgewerkt. Tot aan de uitvoering van de akkoorden van Lambermont en Lombard zetelden 6 Nederlandstalige leden van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad eveneens in het 124-koppige Vlaams Parlement, terwijl 19 Franstalige leden van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad nog steeds in het Parlement van de Franse Gemeenschap worden opgenomen. Nadien werden de Nederlandstalige leden uit Brussel in het Vlaams Parlement direct verkozen en werd dit specifiek dubbelmandaat voor hen dus afgeschaft. Met de omvorming van België tot een federale Staat (in 1993) werd in de Senaat eveneens de categorie van de Gemeenschapssenatoren ingevoerd. Deze vertegenwoordigers worden aangesteld vanuit het Vlaams Parlement, de Raad (Parlement) van de Franse Gemeenschap en de Raad (Parlement) van de Duitstalige Gemeenschap. Door de verschillende dubbelmandaten kunnen bepaalde politici uit Brussel dus tegelijk zitting hebben in maximaal 6 assemblees (indien ook de Agglomeratieraad hiertoe gerekend wordt).

4.3.3. *De parlementaire assemblees*

De wording, betekenis en werking van deze parlementaire instanties werden in bovenstaand historisch overzicht uitgelegd.

BRUSSELSE GEWESTRAAD / CONSEIL RÉGIONAL BRUXELLOIS

Verslagen. Comptes rendus. Brussel, 1974-1977.

Vragen en antwoorden. Questions et réponses. Brussel, 1974-1977.

Stukken. Documents. Brussel, 1974-1977.

BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE RAAD (PARLEMENT) / CONSEIL (PARLEMENT) DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE EN DE VERENIGDE VERGADERING VAN DE GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE / ASSEMBLÉE RÉUNIE DE LA COMMISSION COMMUNAUTAIRE COMMUNE

Volledig verslag / Compte rendu intégral. Brussel, 1989-

Beknopt verslag / Compte rendu analytique. Brussel, 1989-

Gedrukte stukken / Documents. Brussel, 1989-

Bulletin van vragen en antwoorden / Bulletin des questions et réponses. Brussel, 1989-.

Bulletin van de interpellaties en mondelinge en dringende vragen / Bulletin des interpellations et des questions orales et d'actualité. Brussel, 1989-.

Commissie van ... / Commission de Bulletin der werkzaamheden / Bulletin des travaux. Brussel, 1989-.

Tables cumulatives. Cumulatieve tabellen. Brussel, 1989-.

Deze stukken zijn digitaal consulteerbaar op:

www.parlbruparl.irisnet.be/content/view/39/55/lang,nl/ en www.parlbruparl.irisnet.be/content/view/40/56/lang,nl/.

Wat betreft de ontwerpen en voorstellen van ordonnanties van zowel de Brusselse Hoofdstedelijke Raad (Parlement) als de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie kunnen op deze internetpagina's opzoekingen gerealiseerd worden op basis van het referentienummer van het document, het type document, de zittingsperiode, specifieke rubrieken, de indieners en de data. De Brusselse Hoofdstedelijke Raad beschikt eveneens over een griffie en een bibliotheek, waar de stukken worden bijgehouden (inclusief gerelateerde documenten zoals de biografische notities van de mandatarissen). Zie ook: *Guide officiel. Officieel handboek.* Brussel, 1989-.

Enkele publicaties betreffen de budgettaire en wetgevende aspecten:

Le budget de la RBC pour l'année budgétaire 1992-; présentation et commentaires. De begroting van het BHG voor het begrotingsjaar 1992-: voorstelling en toelichting. Brussel, 1992-.

1989-1992. Drie jaar beslissingen in het BHG. Trois ans de décisions dans la RBC. Brussel, 1992. Zie ook: *Beslissingen in het BHG. Décisions dans la RBC. 2e volume (1992-1993).* Brussel, 1994. *Idem. 3e volume (1993-1994).* Brussel, 1995.

Voornaamste ordonnanties aangenomen door de Brusselse Hoofdstedelijke Raad en door de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie. Principales ordonnances adoptées par le Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale et par l'Assemblée Réunie de la Commission communautaire commune depuis 1989. Brussel, 1996.

Recueil des règlements arrêtés par le Conseil d'Agglomération de Bruxelles. Z.p., z.j.

Enkele publicaties van het Brusselse parlement zijn bestemd voor een breder publiek:

Un parlement pour les Bruxellois – Een parlement voor de Brusselaars. Brussel, 1991.

Het Brussels Parlement – Le Parlement bruxellois. Brussel, 1996.

Nieuwsbrief van het Brussels Parlement – Echos du Parlement bruxellois. Brussel, 1997-.

Tweetalig informatietijdschrift van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad.

RAAD VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE

Volledig verslag. Brussel, 1989-.

Beknopt verslag. Brussel, 1989-.

Gedrukte stukken. Brussel, 1989-.

Bulletin van vragen en antwoorden. Brussel, 1989-.

Deze stukken zijn eveneens digitaal consulteerbaar op www.raadvgc.be/. Daarbij is er een zoekfunctie voorzien op basis van termen, het nummer, het zittingsjaar en het type van document.

Registers. Brussel, 1989-.

Commissie van Bulletin der werkzaamheden. Brussel, 1989-.

De Raad van de vgc geeft verschillende publicaties uit:

Jaarverslag 2002-2003. Brussel, 2003 (verschillende edities nadien).

Het Parlement van de Vlamingen in Brussel. Brussel, 2008.

ASSEMBLÉE DE LA COMMISSION COMMUNAUTAIRE FRANÇAISE

Compte rendu intégral. Brussel, 1989-.

Compte rendu analytique. Brussel, 1989-.

Bulletin des questions et réponses. Brussel, 1989-.

Documents. Brussel, 1989-.

Commission de Bulletin des travaux. Brussel, 1989-.

Tables cumulatives. Brussel, 1989-.

De meest recente parlementaire documenten van de Raad van de COCOF zijn digitaal consulteerbaar op www.pfb.irisnet.be/docs. De oudere stukken (vóór 2002) kunnen eveneens op de griffie van de instelling geconsulteerd worden.

De assemblee van de COCOF publiceert verder een digitale nieuwsbrief en enkele brochures:

Assemblée de la Commission Communautaire Française. Bilan 1989-1994. Brussel, 1994.

La Commission Communautaire Française de la Région de Bruxelles-Capitale. Brussel, z.j.

Recueil des textes constitutionnels, légaux et réglementaires relatifs à la COCOF. Brussel, z.j.

Herneemt wetteksten en reglementen die aan de basis liggen van de organisatie en de werking van de COCOF, ook voor de periode van voor 1989. Met o.a. een synoptische tabel en een index met trefwoorden.

Assemblée de la COCOF: Bilan de la Législature 1995-1999 & 1999-2004. Brussel, 1999- (verschijnt op het einde van elke legislatuur).

Omvat de bevoegdheden en werking van de assemblee en het wetgevende werk per zittingsperiode.

4.3.4. *De Brusselse regering en het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Brusselse openbare instellingen*

De oorsprong, betekenis en werking van de Brusselse regering werden uitgelegd in bovenstaande historische inleiding. Van die instantie zijn weinig publicaties te vermelden. Enkele publicaties gericht op een breed publiek:

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering. Le Gouvernement de la RBC. Brussel, 1997.
Brussels Today. Brussel, 1988-.

Andere publicaties zetten de grote beleidslijnen uiteen:

Plan régional de développement – Gewestelijk Ontwikkelingsplan, (le) 3 mars / maart 1995. Brussel, 1996.

Heeft betrekking op de ontwikkeling van het stadsgewest inzake een uitgebreid aantal domeinen. Omvat verschillende onderdelen, zoals een synthesesnota, krachtlijnen voor de ontwikkeling van Brussel, allerhande bepalingen, besluiten, beleidsuitvoering, verschillende kaarten, enz. Krijgt een vervolg in 2000-2002:

Brussel: mijn stad, mijn toekomst – Bruxelles: ma ville, mon avenir. Brussel, verschillende publicaties (voorontwerp – definitief ontwerp), 2001 en 2002.

In onderstaand overzicht zullen we de publicaties van het Ministerie en van de verschillende openbare instellingen samen per beleidsdomein vermelden, zoals we deden voor de Vlaamse Gemeenschap.

De uitbouw van een administratieve structuur in de eerste, embryonale, periode van het Brussels Gewest bleek allesbehalve evident. Pas in 1983 werd een specifiek Ministerie van het Brussels Gewest opgericht, weliswaar onder de auspiciën van de nationale administratie zolang er geen akkoord was omtrent de definitieve oprichting van de Brusselse gewestelijke instellingen. Toen dit laatste het geval was, werd de dienst sterk uitgebouwd. Het nieuwe Ministerie van het BHG werd bevolkt door personeel van het oude Ministerie van het Brussels Gewest, zeven nationaal ministeriële departementen, parastatalen, de Provincie Brabant en de Brusselse Agglomeratie. Zie:

De diensten en instellingen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Vastlegging van de huidige situatie en structureringsvoorstellen. Brussel, 1990, 2 dln.

Momenteel is het Ministerie van het BHG opgedeeld in een secretariaat-generaal en vijf zogenaamde besturen. Elk bestuur is verder opgedeeld in directies of in specifieke diensten: Plaatselijke besturen, Financiën en begroting, Ruimtelijke ordening en huisvesting, Economie en werkgelegenheid, Uitrustingen en vervoer (nu Mobiel Brussel). Het secretariaat-generaal zorgt voor de omkadering en de ondersteuning van het beleid van de vijf besturen. Een eigen, specifieke website werd ontwikkeld voor bepaalde thema's. Algemene informatie, met doorverwijzingen, is te vinden op:

www.bruxelles.irisnet.be/nl/region/region_de_bruxelles_capitale/ministere_de_la_region_de_bruxelles_capitale.shtml

Zie ook:

Mémento régional. Regionaal memento. Brussel, verschillende uitgaven.

De gewestelijke administratie in dienst van de Brusselaars. L'administration régionale au service des Bruxellois. Brussel, 1997.

Iris info. Personeelsblad van het Ministerie van het BHG. Journal du personnel du Ministère de la RBC. Brussel, 1995-.

Een kenmerkend element van de meer recente bestuurlijke organisatie is de fragmentatie binnen eenzelfde bestuur en de oprichting van allerhande parapublieke en publiek-private organisaties. Voor het BHG gaat het momenteel om drie zogenaamde pararegionale instellingen: de GOMB, de GIMB en de in 1990 overgenomen regionale vervoersmaatschappij MIVB. Daarnaast zijn er eveneens tien instellingen van openbaar nut en vijf “vzw’s van regionaal belang” (zie hieronder voor de publicaties).

De administratie van de VGC zit in een fase van herstructurering en bestaat momenteel uit de diensten van de leidend ambtenaar (eigen diensten, ICT en communicatie, meet- en weetcel en stedelijk beleid) en vier zogenaamde “algemene directies”: cultuur, jeugd en sport; onderwijs en vorming; welzijn, gezondheid en gezin; ondersteuning en facility. Deze Algemene directies kunnen nog opgesplitst worden in entiteiten of specifieke directies. Zie: www.vgc.be. Zie ook: *Vlaamse Gemeenschapscommissie: Management & operationeel plan.* Brussel, 2007.

De portaalsite www.digitaalbrussel.be/ geeft meer informatie over de activiteiten van de VGC.

Andere brochures zijn:

De Vlaamse Gemeenschapscommissie en wat haar administratie voor u doet. Brussel, 2000.

De Vlaamse Gemeenschapscommissie VGC. Brussel, 2000.

Abstractie gemaakt van een overkoepelende dienst bestaat de administratie van de COCOF momenteel uit 6 diensten: sociale zaken en gezondheid; hulp aan mindervalide personen; culturele zaken en toerisme; onderwijs en beroepsopleiding; budget, financiën en patrimonium; algemene zaken en personeel. De administratie van de COCOF baat een website uit met algemene informatie: <http://www.cocof.irisnet.be/site/fr>. Zie ook:

La Commission communautaire française: une institution au service des francophones de la Région de Bruxelles-Capitale. Brussel, 2003.

Gids der Ministeries – Guides des Ministères. Brussel, 1945-.

Omvat zowel de federale overheid als de overheidsdiensten van de gewesten en de gemeenschappen.

De openbare besturen in Brussel hebben de laatste jaren onder meer geïnvesteerd in de verbetering van hun communicatie. Dat blijkt uit de uitbouw van hun websites, waarop gedigitaliseerde informatie geplaatst werd, en uit de publicatie van verschillende werken waarin de organisatie en de werking van (onderdelen van) het bestuur toegelicht worden. Een aantal cijfergegevens en oorspronkelijke documenten zijn downloadbaar op de website van het Brussels Informatie-, Onderzoeks- en Documentatiecentrum (BRIO): www.briobrussel.be.

Verschiedende publicaties worden opgesteld en verspreid door het Ministerie van het BHG, door de ministeriële kabinetten en door allerhande parapublieke

instellingen. Door aanpassingen in de structuren, de afsplitsing en samenvoeging van bevoegdheden en opdrachten, de oprichting van nieuwe entiteiten enzovoort werden sommige publicatieactiviteiten aangepast of onderbroken. Zie voor een overzicht van de Brusselse actoren, de bewaarde documenten en de publicaties:

PARÉE (D.), VAN CAMP (P.). *Les institutions bruxelloises: histoire, compétences, organisation et fonctionnement – De Brusselse instellingen: geschiedenis, bevoegdheden, organisatie en werking*. Brussel, 2005.

De onderstaande publicatielijst is niet exhaustief. We verwijzen eveneens naar de websites van de respectieve instellingen, waar doorgaans (zeker voor de meer recente periode) verschillende documenten downloadbaar zijn. We maakten een opsplitsing op basis van de thema's die in de publicaties aan bod komen.

SOCIAALECONOMISCHE STATISTIEKEN

Hierbij zijn de werken, die uitgegeven worden door het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (binnen het secretariaat-generaal van het Ministerie van het BHG) belangrijk. Deze dienst verzamelt en publiceert allerhande statistische reeksen (consulteerbaar via de hoger genoemde website van het Ministerie). Het uitgangspunt vormen de grondgebonden materies waarvoor het Gewest bevoegd is. Onder meer de volgende reeksen werden gepubliceerd:

Statistische indicatoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – Indicateurs statistiques de la Région de Bruxelles-Capitale, 1991-.

Statistisch overzicht van de 19 gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – Aperçu statistique des 19 communes de la Région de Bruxelles-Capitale, 2006- (driejaarlijks).

Minibru. Statistisch overzicht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – Aperçu statistique de la Région de Bruxelles-Capitale. Brussel, 1998- (jaarlijks).

Dossiers, 1991-.

De dossiers hebben te maken met rapporten en onderzoeksresultaten die door de eigen dienst dan wel door onderzoekers van andere instellingen werden opgesteld. Zie:

BRES-dossiers. Dossiers BRES. Brussel, 1991-.

Thematische dossiers met wetenschappelijke studies over sociaaleconomische aspecten van het Brussels Gewest.

Overzicht van de bevolking – Observatoire de la population. Brussel, 1997-.

Overzicht van het kantorenpark – Observatoire des bureaux. Brussel, 1993-.

Overzicht van de handel – Observatoire du commerce. Brussel, 2005-.

Brusselse economische barometer. Baromètre économique bruxellois. Brussel, 1992- (onregelmatig).

Via de website van het BHG (zie hoger) kan een synthese van dit document ook elektronisch bezichtigd worden.

Periodiek bericht BRES. Bulletin périodique BRES. Brussel, 1992-1994.

WERKGELEGENHEID, ECONOMIE EN FINANCIËN

Brussels export directory. Brussel, 1988.

Het Brussels Gewest in dienst van uw onderneming. Brussel, 1980.

Investeringsstoelagen van het BHG. Subsidies à l'investissement de la RBC. Brussel, 1995- (losbladig).

Het nieuwe financiële stelsel van het BHG. Le nouveau régime financier de la RBC. Brussel, 1992.

De arbeidsbemiddeling en de beroepsopleiding in het Brussels Gewest werden getransfereerd van de nationale RVA naar de Brusselse Gewestelijke Dienst voor Arbeidsbemiddeling (BGDA) / Office Régional Bruxellois de l'Emploi (ORBEM) (opgericht door het KB van 16 november 1988), die in 2007 werd omgedoopt tot Actiris: www.actiris.be.

Gekoppeld aan de BGDA werd in 1995 het Observatorium voor de werkgelegenheid opgericht. Naast een reeks afzonderlijke brochures (bijvoorbeeld: *Diensten tot uw dienst. Des services à votre service.* Brussel, 1990-), publiceert de BGDA/Actiris ook enkele periodieke publicaties: *Jaarverslag. Rapport annuel*, 1989- en *Maandverslag met betrekking tot de evolutie van de arbeidsmarkt.* Brussel, 1989-. Daarnaast werden verschillende specifieke rapporten afgeleverd (downloadbaar op de hoger genoemde website) zoals *De evolutie van de tewerkstelling in het BHG sinds 1980 – L'évolution de l'emploi en RBC depuis 1980.* Brussel, 1995; *Evolutie van de op de BGDA ontvangen werkaanbiedingen – Evolution des offres d'emploi reçues à l'ORBEM.* Brussel, 1996; *Evolutie van de werkgelegenheid in het BHG sedert de invoering van het Gewestelijk Ontwikkelingsplan – Evolution de l'emploi en RBC depuis la mise en œuvre du Plan régional de Développement.* Brussel, 1998; *De Brusselse arbeidsmarkt: tendensen en diagnose van de jaren 90 – Le marché de l'emploi bruxellois: tendances et diagnostic des années 90.* Brussel, 2001. Het Observatorium voor de werkgelegenheid geeft ook een reeks *Cahiers* uit.

De Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor Brussel / Société de Développement Régional de Bruxelles, opgericht in 1974 krachtens de wet van 15 juli 1970 en door het KB van 12 december 1988, wijzigend het statuut van de GOMB (zie ook de ordonnantie van 20 mei 1999), heeft tot doel de economische ontwikkeling van het Brussels Gewest te bevorderen, door de uitwerking van plannen en studies, door de aanleg van industrieterreinen, enz. Ze stelt ook woningen ter beschikking van gezinnen met een gemiddeld inkomen (opdracht van stadsvernieuwing). De GOMB publiceerde een tijdschrift getiteld *Brubriek-Brubrique*, 1995-2001 (recent opgevolgd door een digitale nieuwsbrief), naast enkele meer gespecialiseerde rapporten. Zie ook: www.sdrb.irisnet.be/fr/main.asp.

De Gewestelijke Investeringsmaatschappij Brussel / Société Régionale d'Investissement de Bruxelles, opgericht door het KB van 21 oktober 1980 krachtens de wet van 1962, helpt de bedrijven in het Brussels door het verlenen van risicokapitaal, technische bijstand en financieel advies. De GIMB heeft bovendien een aantal filialen. Zie ook: www.srib.be.

De Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest / Conseil Economique et Social de la Région de Bruxelles-Capitale, opgericht door de ordonnantie van 8 september 1994 (die voorzag in de afschaffing van de Brusselse Gewestelijke Economische en Sociale Raad, opgericht door het KB van 27 juli 1988), is samengesteld uit vertegenwoordigers van de vakbonden en werkgevers- en middenstandsorganisaties en vormt dus, zoals de vergelijkbare Vlaamse en Waalse instellingen, een forum voor overleg tussen die organisaties

en de gewestelijke overheid, alsook een adviesorgaan voor het sociaaleconomisch beleid van het gewest. Deze instelling publiceert eveneens allerhande specifieke nota's en rapporten (downloadbaar op: www.esr.irisnet.be).

Zowel de GOMB, de GIMB als de ESR publiceren een *Activiteitenverslag. Rapport d'activités* of een *Jaarverslag. Rapport annuel*.

Het Gewestelijk Vennootschap van de Haven van Brussel / Société Régionale du Port de Bruxelles bestond ook al lang voor de oprichting van de Brusselse Gewestelijke instellingen: de Maatschappij van het Kanaal en de Haveninstallaties van Brussel werd opgericht in 1896. De huidige gewestelijke instelling, opgericht door de ordonnantie van 3 december 1992, is belast met de uitbating en de ontwikkeling van de Brusselse haven. Ze publiceert een *Jaarverslag. Rapport annuel*, 1967- (1993- onder het nieuwe rechtsstatuut). Zie ook de website: www.havenvanbrussel.irisnet.be.

TRANSPORT EN INFRASTRUCTUUR

Jaarverslag 1993- Ministerie van het BHG. Bestuur van de uitrusting en van het vervoerbeleid. Infrastructuur openbaar vervoer. Rapport 1993- Ministère de la RBC. Administration de l'équipement et des déplacements. Infrastructure transports en commun. Brussel, 1994-.

IRIS-plan. Gewestelijk vervoerplan. Synthèse. Plan IRIS. Plan régional de déplacement. Synthèse. Brussel, 1998.

In 2008 aangevuld door een ontwerp van IRIS2 (plan voor 2015-2020).

De Maatschappij voor Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB) / Société des Transports Intercommunaux de Bruxelles (STIB) bestond reeds lang voor het BHG het licht zag, maar werd door de ordonnantie van 22 november 1990 onder zijn voogdij geplaatst. Over haar geschiedenis publiceerde de MIVB: *Geschiedenis van het openbaar vervoer te Brussel*. Brussel, 1976 en 1980, 2 dln. Vanaf de overname door het Gewest (sommige werken werden ook voorheen uitgegeven, zoals het jaarverslag) werden onder andere volgende publicaties uitgegeven: *Jaarverslag. Rapport annuel*, 1989-; *Verslagen van de Raad van Bestuur en het College van Commissarissen aan de Algemene Vergadering der Vennoten. Rapports du Conseil d'Administration et du Collège des Commissaires à l'Assemblée Générale des Associés*, 1989-; *Statistische gegevens. Dienstjaar Renseignements statistiques. Exercice ...*, 1989-. Andere periodieke publicaties van de MIVB zijn: *Activiteiten en vooruitzichten*. Brussel, 1992-1999. Voortgezet als *Activiteitenverslag*, 2000-.

Van lijn tot lijn. Tweemaandelijks personeelsblad van de MIVB. Brussel, 1990-.

Het Spitsuur. Tijdschrift uitgegeven door de MIVB. L'Heure de pointe. Périodique éditée par la STIB. Brussel, 1996-.

Info MIVB. Brussel, 1979-.

Zie ook: www.mivb.be/appl/NL/10000N.htm.

LOKALE BESTUREN

Etat des finances communales. Stand van de gemeentefinanciën. Brussel, 1993.

Het Brussels Gewest en zijn negentien gemeenten: een efficiënt partnerschap in dienst van de bevolking. Brussel, 1999.

RUIMTELIJKE ORDENING, HUISVESTING EN PATRIMONIUM

Inventaire des logements sociaux à Bruxelles. Brussel, 1985, 2 dln.

Huisvestingszakboekje Brussels Hoofdstedelijk Gewest – Mémento du logement Région de Bruxelles-Capitale. Brussel, 2005/2006-.

Overzicht van het woningpark – Observatoire de l'habitat. Brussel, 1993-.

Overzicht van de huurprijzen – Observatoire des loyers. Brussel, 1993-.

De Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM) / Société du Logement de la Région Bruxelloise (SLRB), opgericht door de wet van 28 december 1984 (hoewel pas operationeel vanaf 1990) publiceert een *Jaarverslag. Rapport annuel*, 1990- en een tijdschrift getiteld *BGHM info – SLRB info*, 1994-. Onder meer de volgende publicaties werden eveneens door de BGHM uitgegeven: *Sociale huisvesting in Brussel.* Brussel, 1993- (jaarlijks); *BGHM-wegwijzer.* Brussel, 1997; SLRB / BGHM: *10 ans de politique de logement social bruxellois – 10 jaar sociaal huisvestingsbeleid in Brussel.* Brussel, 2000; SLRB / BGHM: *Présentation – Presentatie.* Brussel, 2000.

Brussel, stad van kunst en geschiedenis. Bruxelles, ville d'art et d'histoire. Brussel, 1995-.

In deze reeks verschijnen monografieën betreffende het landschappelijke en monumentaal patrimonium van het gewest. Zie ook de website van de dienst Monumenten en landschappen voor verschillende (online) inventarissen: www.monument.irisnet.be.

A Bruxelles, près de chez nous: l'architecture dans les contrats de quartier. Brussel, 2007.

Indicatoren voor duurzame stadsontwikkeling – Indicateurs pour un développement durable urbain. Brussel, 2003-.

Omtrent stadsvernieuwing zijn er eveneens de activiteiten van het Gewestelijk Secretariaat voor Stedelijke Ontwikkeling / Secrétariat Régional au Développement Urbain (GSSO / SRDU), een gewestelijke vzw, en haar voorloper. Deze instelling geeft een reeks *Cahiers* uit. Recent werd deze dienst omgevormd tot ADT / ATO: Agence de Développement territorial / Agentschap voor Territoriale Ontwikkeling. Zie: www.adt-ato.be/.

LEEFMILIEU EN NETHEID

Het Gewestelijk Agentschap voor Netheid “Net Brussel” / Agence Régionale pour la Propreté “Bruxelles Propreté” is een Brusselse pararegionale instelling, opgericht door ordonnantie van 19 juli 1990, die belast is met het ophalen en verwerken van het afval en met de netheid van de stad. De instelling geeft rapporten en een magazine uit: *De dossiers van de properheid – Les dossiers de la propreté.* Brussel, 1995-; *Klaar en net. Het Brusselse netheidsmagazine. Clair et net. Le magazine bruxellois de la propreté.* Brussel, 1994-1996. Zie ook: www.netbrussel.be.

Het Brussels Instituut voor Milieubeheer / Institut Bruxellois pour la Gestion de l'Environnement, opgericht in 1989, publiceert onder meer een *Activiteitenrapport. Rapport d'activités*, 1989-; een tijdschrift getiteld *BIM-berichten. Tijdschrift voor milieuwetgeving en milieubeleid in het BHG. IBGE Echos. Revue d'information*

sur le droit et la politique de l'environnement dans la RBC. Brussel, 1991-; *Werkprogramma-programme de travail*. Brussel, 1994-; *Technisch rapport – Rapport technique*. Brussel, 1996-; *Onderneming en leefmilieu – Entreprise et environnement*. Brussel, 2000-; naast een reeks *BIM-rapporten*. *Les Cahiers de l'IBGE*. Brussel, 1989-. Zie ook: <http://www.ibgebim.be>.

Daarnaast is nog een andere Brusselse pararegionale instelling actief: de Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp (BHDBD) / Service d'Incendie et d'Aide Médicale Urgente (SIAMU), opgericht door de ordonnantie van 19 juli 1990. Naast een jaarverslag werden eveneens enkele brochures uitgegeven zoals *Algemene Presentatiebrochure – Brochure de présentation générale*. Brussel, 2005. Zie ook www.siamu.irisnet.be.

INFORMATICA EN WETENSCHAPSBELEID

Het Centrum voor Informatica voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (CIBG) / Centre d'Informatique pour la Région de Bruxelles-Capitale (CIRB), opgericht in 1987 met als doel de bevordering van de informatisering en de communicatietechnologieën in Brussel: zie www.cirb.irisnet.be. De instelling publiceert een *Jaarverslag. Rapport d'activités*. Brussel, 1991-, alsook een *Witboek van het CIBG over de ontwikkeling van de informaticatechnologieën binnen het BHG. Livre blanc du CIRB sur le développement des technologies de l'information en RBC*. Brussel, 1995 en 1999, en een reeks *Cahiers*.

De wetenschapsondersteunende activiteiten werden ondergebracht in het Instituut ter bevordering van de Wetenschap en de innovatie in Brussel / Institut d'Encouragement de la Recherche Scientifique et de l'Innovation de Bruxelles (IWOIB / IRSIB), opgericht door de ordonnantie van 26 juni 2003. Zie: www.iwoib.irisnet.be. De instelling produceert een *Activiteitenverslag – Rapport annuel* en verschillende andere rapporten.

Research in Brussels. Brussel, 1993 (meertalig).

Raad van het Wetenschapsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest / Conseil de la Politique scientifique de la Région de Bruxelles-Capitale: *Jaarverslag – Rapport annuel*. Brussel, 2001-.

GEMEENSCHAPSMATERIES

De Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie richtte in 1992 het Centrum voor Gezondheidsobservatie op. De structuur en de opdrachten werden uitgebreid, gekoppeld aan een naamsverandering in 2001: Observatorium voor de Gezondheid en Welzijn / Observatoire de la Santé et du Social de Bruxelles-Capitale. Deze dienst produceert jaarlijks een zogenaamd *Armoederapport in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – Rapport sur l'état de la pauvreté en Région de Bruxelles-Capitale*, 1999-. Voorts zijn er andere publicaties zoals *Atlas de la santé et du social de Bruxelles-Capitale*. Naast de verspreiding van externe rapporten verzorgt het observatorium ook zogenaamde *Dossiers, indicatoren – Tableaux de bord* en fiches per gemeente, zowel wat betreft armoede als gezondheid.

De verschillende welzijns- en gezondheidsdiensten (waarbij een uitbreiding van de thema's is voorzien in de loop van de komende jaren) die aangeboden

worden op het Brusselse territorium en de eraan verbonden organisaties worden ontsloten via de website van Sociaal Brussel online / Bruxelles social en ligne: www.sociaalbrussel.be/ en www.bruxellessocial.be

De COCOF en de VGC publiceerden verschillende rapporten, brochures en verslagen over de materies waarvoor ze bevoegd zijn:

L'enseignement de la COCOF. Brussel, 1996 (verschillende edities nadien).

Cahier pédagogique. Brussel, 1996-.

Reeks dossiers over onderwijs en opvoedkunde.

L'école et la ville: dossiers. Brussel, 2006- (van 1975 tot 2005 onder dezelfde hoofdoemer uitgegeven door de CFC en vervolgens de COCOF).

Une formation. L'atout pour votre avenir. Brussel, 1998 (verschillende edities nadien).

Verschillende statistieken en rapporten omtrent onderwijs werden uitgegeven samen met de Franse Gemeenschap. Zie daarvoor de website: www.enseignement.be.

Voor het Nederlandstalig onderwijs in Brussel verwijzen we naar de rapporten van de Vlaamse Overheid en naar de gezamenlijke publicaties van de Vlaamse Gemeenschap en de VGC, zoals *Het Nederlandstalig onderwijs in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in cijfers*. Brussel, 2004-.

Zie ook het Brussels onderwijspunt van de VGC: <http://bop.vgc.be/> met informatie over scholen, studieaanbod, adressen, enz. en allerhande cijfergegevens over het Nederlandstalig onderwijs in Brussel.

Gezondheidsbeleid in Brusselse scholen: CLB als schoolnabije partner – verslagboek. Brussel, 1999.

Brussels zakboekje. Geeft de Nederlandstalige dienstverlening omtrent opleiding, welzijn en gezondheid weer. Zie ook www.bwr.be, met een jaarverslag van de door de VGC ondersteunde Brusselse welzijns- en gezondheidsraad.

Répertoire du Réseau bruxellois de documentation et promotion de la santé.

Brussel, 2004 (verschillende edities nadien).

Les Cahiers de la santé de la Région de Bruxelles-Capitale. Brussel, 1997-.

Les Cahiers de l'observatoire de l'enfant de la COCOF. Brussel, 1995-; vanaf 2000

Rapport de l'observatoire de l'enfant.

Liste des maisons de repos au Brussel, 1992.

Seniors futés. Brussel, 1991 (verschillende edities nadien).

Santé mentale à Bruxelles. Brussel, 1991 (Cahiers du Forum de la Santé).

In het kader van de transfer van bepaalde bevoegdheden van de Franse Gemeenschap naar het Waalse Gewest en de Brusselse COCOF (zie hoger) richtte deze laatste door decreet van 17 maart 1994 een eigen openbare instelling op: het Fonds Bruxellois Francophone pour l'Intégration Sociale et Professionnelle des Personnes Handicapées (zie ook de openbare instellingen van de Franse Gemeenschap), bevoegd voor oriëntatie, beroepsvorming, tewerkstelling en sociale hulp aan gehandicapten. Het Fonds publiceerde een adressenrepertorium met adressen van instellingen begaan met die materies (beschutte werkplaatsen, centra voor functionele wederaanpassing, enz.): *Fonds Bruxellois Francophone*

pour l'Intégration Sociale et Professionnelle des Personnes Handicapées. Brussel, 1995.

Sportgids: sport en Brussel 1998-1999. Brussel, 1998-.

Guide des loisirs actifs. Brussel, 1991 (en latere uitgaven).

Le sport à Bruxelles. Inventaire des possibilités en matière d'éducation physique et de sport dans la RBC. Brussel, 1991 en verschillende daaropvolgende uitgaven.

Reeds uitgave in 1983 en daaropvolgende jaren door de CFC.

Verschillende diensten van de VGC publiceren specifieke nieuwsbrieven, zoals de jeugddienst (*Het Vertoog*, Brussel, 1999-) en de sportdienst (*Brussel weet ervan*, Brussel, 1999-2000). Het door de VGC ondersteunde lokaal-culturele en opleidingsaanbod in de gemeenschapscentra is ontsloten via de portaalsite www.gemeenschapscentra.be, alsook www.vgc.be/Cultuur/SociaalCultureel-Werk/Gemeenschapscentra. Deze omvat eveneens verschillende downloadbare brochures met diensten en activiteiten. Andere diensten van de VGC kunnen via de portaalsite www.digitaalbrussel.be gezocht worden.

4.4. De Franse Gemeenschap

4.4.1. Bibliografie

ARCQ (E.). *Le financement de la Communauté française*. Brussel, 2003.

ARCQ (E.). Gestion conjointe et délégation de compétences en Communauté Française, in *CH CRISP*, 1992, nrs. 1373-1374.

ARCQ (E.). Le transfert de l'exercice des compétences de la Communauté Française, in *CH CRISP*, 1993, nrs. 1410-1411.

BORN (R.). Bilan de l'exercice des compétences transférées par la Communauté française, in *CH CRISP*, 2002, nr. 1783-1784.

VAN COPPENOLLE (D.), LE GRAIN (A.). *Le New Public Management en Belgique*, *op. cit.*

Gedurende vele jaren bestond er geen overkoepelende lijst van de publicaties van de Franse Gemeenschap. Om de titels van vóór het einde van de 20e eeuw terug te vinden, moeten we ons behelpen met de federale gids *Overheidspublicaties*, het Wettelijk Depot en de catalogus van de bibliotheek van de Franse Gemeenschap. In 2007 verscheen een handig overzicht:

Catalogue des publications et recherches de la Communauté Française 2000-2006. Brussel, 2007 (ook online via de databank Cofraref op www.publications.cfwb.be). Men kan ook de OPAC van de bibliotheek van het ministerie raadplegen: www.bibli2709.cfwb.be.

Een handig zoekinstrument om de activiteiten van de Franse Gemeenschap cartografisch te situeren staat op <http://cartographie.cfwb.be/cfwb/viewer.htm>.

4.4.2. Het Parlement van de Franse Gemeenschap en zijn voorlopers

Hoger hebben we de wording van de gemeenschapsraden al behandeld. De Franse Gemeenschapsraad kreeg in 1995 de officiële benaming "Parlement de la Communauté Française de Belgique". Deze bestaat uit 94 leden: alle gekozenen

van de Waalse Gewestraad (75) en 19 raadsleden van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad die verkozen werden op een Franstalige lijst. Met andere woorden: de leden van het Parlement van de Franse Gemeenschap worden niet rechtstreeks verkozen.

CONSEIL CULTUREL DE LA COMMUNAUTE CULTURELLE FRANÇAISE

Compte rendu intégral. Brussel, 1971-1980.

Compte rendu analytique. Brussel, 1971-1980.

Bulletin des questions et réponses. Brussel, 1971-1980.

Documents. Brussel, 1971-1980.

Met registers op auteursnaam en op naam van sprekers alsook lijsten van gedrukte stukken.

Manuel du Conseil Culturel de la Communauté Culturelle Française. Brussel, 1973.

CONSEIL DE LA COMMUNAUTE FRANÇAISE (1980-1995) / PARLEMENT DE LA COMMUNAUTE FRANÇAISE (1995-)

Comptes rendus intégraux. Brussel, 1980-.

Comptes rendus analytiques. Brussel, 1980- (vanaf 1981/82: *Résumés des débats*).

Bulletin des questions et réponses. Brussel, 1980-.

Documents. Brussel, 1980-.

Verder publiceert het Parlement van de Franse Gemeenschap:

Les Cahiers du Conseil [du Parlement] de la Communauté Française de Belgique. Brussel, 1991-1997.

Reeks dossiers (bijvoorbeeld belangrijke decreten, studiedagen, ...).

Le Conseil [le Parlement] de la Communauté Française de Belgique, [1971 à 1991], le parlement des francophones de Wallonie et de Bruxelles. Brussel, 1991, 1994², 2003³.

Le xxe anniversaire du Conseil de la Communauté Française de Belgique: séance solennelle du 27 septembre 1991. Brussel, 1992.

Op de website van dit parlement (www.pcf.be) treft men de elektronische versie van bovengenoemde documenten aan (vanaf 2004 voor het integraal verslag en de commissieverslagen; vanaf 1973 voor de decreten; elektronische zoekmogelijkheid in de documenten; statistieken over de parlementaire activiteit sinds 1999). De wetgeving van de Franse Gemeenschap is opzoekbaar door de online databank *Gallilex* (via www.cdadoc.cfwb.be/gallilex.htm) (ook op cd-rom).

Aan het Parlement werd vanaf 2003 ook een ombudsdienst van de Franse Gemeenschap vastgehecht. Deze publiceert een jaarverslag:

Rapport annuel du Service du médiateur de la Communauté Française 2003-.

Brussel, 2004-. Het eerste jaarverslag verscheen in de reeks parlementaire documenten van het Parlement als doc. 59 (2004-2005), n° 1; nadien werd het een zelfstandige publicatie.

4.4.3. De Franse Gemeenschapsregering

Algemene uitleg over de wording van de gemeenschapsregeringen vindt men hoger, bij de inleiding op de Vlaamse Regering. De leden van de Regering van de Franse Gemeenschap worden benoemd door het Parlement van de Franse Gemeenschap. Sinds 1993 moeten die niet noodzakelijk meer deel uitmaken van laatstgenoemd orgaan. Doorheen de jaren schommelde het aantal ministers tussen drie en acht. De regering benoemt een voorzitter in haar midden. Op sommige momenten bekleedden bepaalde ministers ook een post in de Waalse gewestregering. Vanaf maart 2008 werd het voorzitterschap van de Waalse regering en van de regering van de Franse Gemeenschap bekleed door één en dezelfde persoon. Die “personele unie” tussen de beide executieven benadrukte de wil om de samenwerking tussen de het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschap te vergroten.

Naast de klassieke algemene informatie (voorstelling van de competenties, links naar de websites van de verschillende ministers, enz.), bevat de website (www.gcf.be) een verzameling perscommuniqués van de regering, alsook de dagordes van de regeringsvergaderingen (2007-). Volgende documenten (niet uitgegeven door de regering van de Franse Gemeenschap, maar geproduceerd door de diensten van het ministerie) geven een overzicht van samenstelling en bevoegdheidsverdeling van de opeenvolgende regeringen (te raadplegen op www.opc.cfwb.be/pdf/):

ZAJEGA (A.), DE BODT (R.). *Composition des exécutifs et gouvernements de la Communauté Française de Belgique de 1981 à 2004*. Brussel, 2007.

ZAJEGA (A.), DE BODT (R.). *Liste des arrêtés de répartition des compétences entre les Ministres du gouvernement de la Communauté Française de Belgique de 1981 à 2004*. Brussel, 2007.

ZAJEGA (A.), DE BODT (R.). *Liste des Ministres de la Culture en Belgique francophone de 1958 à 2004*. Brussel, 2007.

4.4.4. Het Ministerie van de Franse Gemeenschap

Het Ministerie van de Franse Gemeenschap kende een vrij bewogen institutionele geschiedenis. Het Besluit van de Executieve van 12 oktober 1983 richtte een enkel ministerie op, dat instond voor alle domeinen waarvoor de Franse Gemeenschap bevoegd was. Naast een Secretariaat-generaal en een algemene directie belast met het beheer van de infrastructuur en het patrimonium van de Franse Gemeenschap, telde het vijf andere *Directions générales*, namelijk sociale zaken; gezondheid; cultuur; onderwijs en vorming; sport en toerisme. Toen het onderwijs praktisch integraal aan de gemeenschappen werd overgedragen ten gevolge van de staatshervorming van 1988, werd dit ministerie in twee afzonderlijke departementen opgesplitst. Enerzijds een *Ministère de la Culture et des Affaires Sociales* (MCAS) (bestaande uit een Secretariaat-generaal en vijf algemene directies, namelijk infrastructuur; sociale zaken, gezondheid, cultuur en communicatie, sport en toerisme). Anderzijds een *Ministère de l'Éducation, de la Recherche et de la Formation* (MERF) (bestaande uit vijf algemene directies, namelijk voorschools en lager onderwijs; middelbaar onderwijs; hoger onder-

wijs en wetenschappelijk onderzoek; organisatie van de studies; vorming, sociale promotie, afstandsonderwijs en studiebeurzen – met daarnaast natuurlijk ook nog de algemene diensten zoals het Secretariaat-generaal en de algemene directies voor personeelszaken en begroting en financiën). Deze hervorming werd ingevoerd door het Besluit van de Executieve van 20 augustus 1990 en werd afgerond in de lente van 1991. Door de financiële problemen waarmee de Franse Gemeenschap van bij haar ontstaan te kampen had, werd echter een rationalisatie doorgevoerd in 1997. Beide ministeries werden toen weer samengevoegd in één enkel Ministère de la Communauté Française. Naast het Secretariaat-generaal bestond die nieuwe structuur (nog steeds van kracht einde 2008) uit vijf onderverdelingen:

- Administration générale de l'enseignement et de la recherche scientifique
- Administration générale des personnels de l'enseignement
- Administration générale de la culture [et de l'informatique – tot 2006]
- Administration générale de l'infrastructure
- Administration générale de l'aide à la jeunesse, de la santé et du sport

Vergeeten we bovendien niet dat door de staatshervorming van 1993 bepaalde bevoegdheden van de Franse Gemeenschap werden overgedragen aan het Waalse Gewest en aan de Commission Communautaire Française (COCOF) in Brussel (zie hoger). Vanaf 1 januari 1994 werd de uitoefening van bevoegdheden als (het grootste deel van) de hulp aan personen (uitgezonderd penitentiaire en postpenitentiaire hulp), medisch-sociale en toeristische infrastructuur, curatieve geneeskunde, subsidies van sportinfrastructuur, toerisme, beheer van schoolgebouwen van het openbare onderwijsnet waargenomen door beide laatst vernoemde instanties. Hierdoor werden de competenties van de Franse Gemeenschap dus vrij sterk beperkt: deze instantie behield als activiteitsdomeinen enkel het onderwijs, de cultuur, de media en bepaalde sociale materies (voornamelijk preventieve geneeskunde, jeugdzorg, enz.).

De administratieve ontwikkeling van de ministeries kan gevolgd worden aan de hand van volgende publicaties:

Guide de la Région Wallonne et des Communautés Française et Germanophone de Belgique. Brussel, 1987.

Communauté Française de Belgique accueil, transparence et information. Brussel, 1995.

Betreft de structuur van het MERF.

Guide [administratif] du Ministère de la culture et des affaires sociales et des institutions relevant de la Communauté Française de Belgique. Brussel, 1995 en 1996.

Les nouvelles structures du Ministère de la Communauté Française. Z.p., z.j. (1997).

Vanaf 2005 verscheen een jaarlijkse publicatie:

Guide du Ministère de la Communauté Française 2005-. Brussel, 2005-.

Voor onderstaande klassering van de publicaties die werden uitgegeven door het (de) Ministerie(s) van de Franse Gemeenschap, zullen we niet de verschillende administratieve diensten als leidraad nemen. Zoals we zagen, hebben de opeenvolgende hervormingen immers gezorgd voor een vrij complexe admini-

stratieve geschiedenis. De geselecteerde publicaties zullen dus geklasseerd worden per groot activiteitsdomein, en niet per producerende dienst. Omdat bepaalde bevoegdheden nu eens samengevoegd waren met, dan weer gescheiden waren van andere bevoegdheden, is het ook niet altijd gemakkelijk een bepaalde publicatie in een afgebakend domein onder te brengen. Bepaalde werken of tijdschriften strekken (of strekten) zich immers uit over meer dan één domein, omdat eenzelfde administratieve eenheid op een gegeven moment verschillende gebieden bestreek. Bovendien is het dikwijls zeer moeilijk, zelfs onmogelijk, te bepalen of en wanneer een bepaalde lopende publicatie ophield met verschijnen. Verschillende van de publicaties die hieronder als lopend worden vermeld, bestaan dus misschien niet meer op het ogenblik van verschijnen van dit werk.

Naast de wekelijks vernieuwde startpagina van de website van de Franse Gemeenschap (gearchiveerd onder de titel *L'Hebdo* op haar eigen site www.communication.cfwb.be) verzorgt de dienst communicatie van het ministerie verschillende publicaties van algemene informatieve aard:

Vu d'ici. Trimestriel de réflexions thématiques et de photographies. Brussel, 2000-.
Faits et Gestes. Brussel, 2000-.

Dossiers over de verschillende beleidsdomeinen waarvoor de Gemeenschap bevoegd is.

Ziehier enkele publicaties aangaande het interne administratieve leven van het ministerie:

SHELT-info. Brussel, 1995-.

Betreft de dienst veiligheid, hygiëne en verfraaiing der werkplaatsen van het ministerie (SHELT staat voor "Sécurité, hygiène et embellissement des lieux de travail").

La Plume du coq. Bulletin d'information trimestrielle. Brussel, 1990-.

Gepubliceerd door de dienst Audit en financiën (online vanaf 2003- op www.audit.cfwb.be).

Nota bene is een elektronische nieuwsbrief voor het personeel, te vinden op de zopas vermelde site van de communicatiedienst.

Verschillende andere publicaties, voortgebracht door de beleidscellen, raden en diensten die afhankelijk zijn van het Secretariaat-generaal van het ministerie, hebben betrekking op een specifiek beleidsdomein. Daarom zullen we die niet hier vermelden, maar wel onder dat laatste.

ONDERWIJS

Dit vormt de hoofdbrok van de bevoegdheden van de Franse Gemeenschap, zeker na de staatshervorming van 1988. Enkele publicaties waren de voortzetting van reeksen die al gestart waren onder de vroegere, nationale ministeriële structuur. Ze werden echter vervangen door nieuwe reeksen:

Etudes et documentation. Brussel, 1975-1992.

Recherche en éducation. Brussel, 1973-1992.

Revue de la Direction générale de l'organisation des études. Brussel, 1979-1991 (voortzetting van *Bulletin d'information de la Direction générale de l'organisation des études*, 1966-).

Guide de l'enseignement supérieur. Brussel, 1987-.

Pilotinfo. Brussel, 1995-1997.

Tijdschrift met informatie voor de beslissers in het onderwijs.

Administration générale de l'Enseignement et de la Recherche Scientifique. Services administratifs. Services d'inspection de l'Enseignement. Annuaire 2003-2004. Brussel, 2003 (tweede en voorlopig laatste uitgave van dit werk).

Op de website van deze algemene directie (www.enseignement.cfwb.be) kan men tevens tal van brochures en folders aantreffen.

Statistische gegevens over het onderwijs vindt men in volgende publicaties:

Education et formation. Annuaire statistique 1988/1989-1995/1996-. Brussel, 1992-1996. Vanaf de gegevens over het schooljaar 1996-1997 onder een gewijzigde titel:

Annuaire statistique 1996-1997-. Volume I. Statistique des établissements, des élèves et des diplômés de l'enseignement de plein exercice et budget 1997 – des dépenses de l'enseignement. Volume II. Statistiques des établissements d'enseignement, des élèves et des diplômés. Volume III. Statistiques des personnels de l'enseignement. Brussel, 2000- (met in de loop van de volgende jaren variërende titels voor volumes I en II).

Age du personnel de l'enseignement 1991/1992-. Brussel, 1993-.

Compléments aux annuaires statistiques 1988/1989 et 1989/1990. Brussel, 1995.

Statistiques rapides. Service général de l'informatique et des statistiques de la Communauté Française. Effectifs scolaires plein exercice 1994/1995-. Promotion sociale 1993/1994. Brussel, z.j.

L'Enseignement en chiffres 1990-1991-. Brussel, 1991-.

Les Indicateurs de l'enseignement. Brussel, 1995, 1997, 2001, 2005, 2007.

De volledige reeks van twee laatstgenoemde reeksen en de jongste afleveringen van de *Statistiques rapides* en van de *Annuaire statistique* staan online op de site van de parastatale ETNIC (zie hieronder).

Enkele specifieke raden en bestuursorganen, verbonden aan het Secretariaat-generaal, publiceren documenten aangaande onderwijs en cultuur. Zo is er het raadgevende orgaan *Conseil de l'Education et de la Formation*, opgericht in 1990. Die raad publiceert *Avis*. Brussel, 1990- (een reeks brochures over thema's betreffende die beleidsdomeinen) alsook een elektronische nieuwsbrief, *Les News du CEF* (2006-), online op www.cef.cfwb.be.

De *Cellule Culture-Enseignement* (www.culture-enseignement.cfwb.be) publiceert onder meer *Chemins de traverse*. Brussel, 1999- (over thema's die op het kruispunt staan van onderwijs en cultuur, vandaar de titel), alsook een *Circulaire d'infos générales* (2005-, online).

CULTUUR

Dit domein behelst meer bepaald de ondersteuning van de artistieke productie en het beheer van de culturele infrastructuur. Een algemeen overzicht van de budgettaire aspecten van de cultuurpolitiek vindt men in de publicaties van het *Observatoire des Politiques culturelles*, verbonden aan het Secretariaat-generaal en opgericht in 2001 (www.opc.cfwb.be). Die cel heeft als taak de culturele politiek van de Franse Gemeenschap te analyseren en publiceert onder meer:

Le Bilan de la culture 1995-. Budgets culturels en Belgique. Etude des flux financiers de la Direction générale de la Culture et de la Communication. Brussel, 1998-. De volgende afleveringen verschenen onder variante titels.

Rapport [biennal] d'activités 2001-2003-. Brussel, 2004-.

Portrait socioéconomique du secteur muséal en Communauté Française. Brussel, 2005.

Les pratiques et consommations culturelles en Communauté Française: un état des lieux. Brussel, 2006.

Vers un portrait socioéconomique du secteur de l'édition et de ses secteurs connexes. Brussel, 2006.

ZAJEGA (A.), MORO (R.). *Les politiques culturelles selon les accords et déclarations du Gouvernement présentés devant le Parlement de la Communauté Française 1979-2004.* Brussel, 2004.

Evolution des dépenses culturelles de la Communauté Française: 1981-2003. Brussel, 2005.

De publicaties van deze dienst staan ook online.

In dit beleidsdomein vinden we verschillende repertoria aangaande cinematografische productie, musea, culturele centra en animatie, literatuur en podiumkunsten:

Aide à la production cinématographique et audiovisuelle: bilan des travaux de l'année 1994. Brussel, 1994.

Le court en dit long: catalogue de courts métrages: 1987-1988-. Brussel, 1988-.

De long en large: les longs métrages de la Communauté Française de Belgique. Brussel, 1992-.

Catalogue des documentaires. Brussel, 2000-.

Les Feuilles du RACC 83/84- (Réseau Action Culturelle Cinéma). Brussel, 1984-.

In samenwerking met de Brusselse COCOF.

Bilan de la production, de la promotion et de la diffusion cinématographiques et audiovisuelles 2002-. Brussel, 2003-.

Bilan du Fonds d'Aide à la création radiophonique 2002-2003-. Brussel, 2004-.

Guide culture de la Communauté Française de Belgique Wallonie-Bruxelles. Edition 2002. Brussel, 2002.

Formation des cadres culturels. Programme de la Direction générale de la culture 2002-2003-. Brussel, 2002- (vanaf 2005-2006- onder de titel *Formations [aux enjeux,] métiers et ressources de la culture*).

Répertoire des centres d'expression et de créativité. Brussel, 1986-.

Guide de la danse de la Communauté Française de Belgique. Brussel, 1989-.

Guide de la musique de la Communauté Française de Belgique. Conseil de la Musique de la Communauté Française de Belgique. Brussel, 1986-.

Le Nomade. Guide des arts de la rue, arts du cirque et arts forains. Brussel, 2002 (volgende uitgave over 2006-2007, verschenen in 2005).

Musique, musiques. Bulletin d'information du Conseil de la Musique de la Communauté Française de Belgique. Brussel, 1982-.

Activités 80- du SOS Fouilles. Brussel, 1981-.

Guide des musées. Brussel, 1987-.

Guide des Lettres belges de langue française. Brussel, 1999.

Petit guide des Arts plastiques de la Communauté Française de Belgique 2003. Brussel, 2003.

Les Cahiers de la francité. Brussel, 1990-.

Reeks die bestaat uit publicaties die telkens gewijd zijn aan een of ander aspect van onderwijs, vorming, onderzoek of cultuur in Franstalig België.

Annuaire du spectacle de la Communauté Française de Belgique 1985-1986-. Brussel, 1986-.

Répertoire d'offres de formation à l'action socioculturelle 1988-1989-. Brussel, 1989-.

Répertoire des associations menant des actions en milieu multiculturel. Brussel, 1992-.

L'Abécédaire des organisations de jeunesse. Brussel, 2004.

Répertoire des organisations de jeunesse. Brussel, 2005.

Répertoire des Centres culturels en Communauté Française. Brussel, z.j.

Répertoire des organisations d'Education permanente. Brussel, 2004.

Bilan du Service d'Education permanente de 2001 à 2003. Brussel, 2005.

Bulletin du CSEP. Brussel, 2001-.

Annuaire des bibliothèques. Liège, 1980-.

Les bibliothèques publiques en Communauté Française de Belgique. Brussel, 1994-.

Français et Société. Brussel, 1991-2002.

Reeks brochures over diverse maatschappelijke aspecten van de Franse taal.

Volgende publicaties zijn specifiek toegespitst op de bevordering en de uitstraling van de Franstalige Belgische letteren en van de lectuur en het boekwezen in Franstalig België:

Le Carnet et les instants. Lettres belges de langue française. Bulletin d'information édité par l'Association Promotion des Lettres Belges de Langue Française. Bimestriel. Brussel, 1982-.

Lectures. Centre de Lecture Publique de la Communauté Française. Brussel, 1981-.

Les Cahiers du CLPCF. Brussel, 2002-.

Het Centre de Lecture Publique de la Communauté Française (CLPCF) realiseerde tevens een cd-rom, *Catalogue collectif des périodiques et guides des bibliothèques publiques* (1997), die 1700 titels van lopende periodieken in 20 publieke bibliotheken bevat, alsook de uitgave 1997, 1999 en 2000 van de *Guide des bibliothèques publiques en Communauté Française de Belgique*.

Espace synthèse. Brussel, 1988-.

Titel van een verzameling dossiers (in 1998: 20 in totaal) opgesteld door de bibliotheek van het ministerie, telkens betreffende één of ander thema waarvoor de Franse Gemeenschap bevoegd is (cultuur, onderwijs, sociale zorg, enz.), bestaande uit achtergrondartikels, persknipsels, boekbesprekingen, enz.

Pointillés. Brussel, 1977-1984.

Reeks dossiers over cultuurbeleid waarvan de publicatie startte nog voordat het zelfstandige Ministerie van de Franse Gemeenschap opgericht werd.

De algemene directie van de cultuur van het ministerie en zijn verschillende onderafdelingen beschikken over specifieke websites waarop uiteraard heel wat documenten online staan: www.culture.cfwb.be, www.artsscene.cfwb.be, www.artsplastiques.cfwb.be.

PERMANENTE VORMING, JEUGD EN JEUGDZORG

Eerstgenoemd domein heeft uiteraard veel banden met voornoemde gebieden (onderwijs en culturele animatie). Administratief werd deze sector ook verbonden met jeugd en jeugdzorg. Van die verbondenheid getuigen sommige van volgende publicaties:

Administration de la jeunesse et de l'éducation permanente. Bilan 1987-. Brussel, 1988- (verschijnt in de reeks *DAJEP*, zie hieronder).

Direction générale d'Aide à la Jeunesse. Rapport d'activités 2001-. Brussel, 2002-
Dossiers Animation, Jeunesse, Education Permanente (DAJEP). Brussel, 1987-.

Les Cahiers du DAJEP. Brussel, 1996-1997.

Les organisations générales d'éducation permanente de la Communauté Française de Belgique. Brussel, 1984-.

Les organisations locales d'éducation permanente de la Communauté Française de Belgique. Brussel, 1984-.

Les organisations régionales d'éducation permanente de la Communauté Française de Belgique. Brussel, 1984-.

Catalogue des productions et services offerts par les organisations d'éducation permanente, les centres d'expression et de créativité, les organisations de loisirs culturels. Brussel, 1997-.

Répertoire des organisations d'éducation permanente des adultes reconnues selon le décret du 8 avril 1976. Brussel, 1997.

Les centres de documentation des organisations d'éducation permanente. Luik, 1989.

Conseil Supérieur de l'Education Populaire. Documents d'information. Brussel, 1983-?.

Conseil Supérieur de l'Education Populaire. Rapport d'activités. Brussel, 1983-?.

Volgende publicaties zijn speciaal toegespitst op het jeugdbeleid en meer bepaald op de bescherming van de jeugd:

Liste des organisations de jeunesse reconnues par le Ministère de la Communauté Française de Belgique. Mars 1987-. Brussel, 1987-. Later: *Répertoire...*

Service Aide à la Jeunesse. Rapport annuel 1993-. Brussel, 1995- (verschijnt in *Horizons Jeunes*, zie hieronder).

Horizons Jeunes. Brussel, 1990-.

Reeks brochures en dossiers over jeugdhulp.

De relevante websites van deze algemene directie zijn: www.fcc.cfwb.be en www.educperm.cfwb.be.

Het Observatoire de l'Enfance, de la Jeunesse et de l'Aide à la Jeunesse (OEJAJ) (www.oejaj.cfwb.be), verbonden aan het Secretariaat-generaal publiceert:

Rapport de l'Observatoire de l'Enfance, de la Jeunesse et de l'Aide à la Jeunesse 1999-. Brussel, 2001- (online).

Memento 2002- de l'enfance et de la jeunesse en Communauté Française. Brussel, 2003- (online).

Daarnaast nog tal van afzonderlijke rapporten, statistieken en brochures over jeugdzorg, ook te bereiken via de website van deze instelling.

Het raadgevend organisme Conseil de la Jeunesse d'Expression Française (CJEF) publiceerde een tijdschrift: *Roulez jeunesse. Bulletin de liaison*, alsook tal van brochures en beleidsnota's, waarvan hieronder de belangrijkste: *CJEF. Rapport d'activités 74/77.* Brussel, 1977 (speciaal nummer van *Cahiers JEB*, 1977).

Pour une politique globale de la jeunesse. Livre vert (...). Brussel, 1985.

Où jeunesse se passe ... quelles politiques communales de jeunesse? Brussel, 1988.

Vers une politique globale et coordonnée de la jeunesse? Brussel, 1995.

Trois années et quatre priorités: 1993-1995. Brussel, 1996.

L'Envers du tableau. Document n° Brussel, 1991-.

Reeks dossiers over jeugdzaken.

AUDIOVISUELE MATERIES

Die behoren eveneens tot de bevoegdheden van de Franse Gemeenschap. Deze is onder meer de voogdijinstantie van de openbare omroepinstelling RTBF (zie het hoofdstuk over de audiovisuele media). Verder worden enkele publicaties uitgegeven aangaande dit gebied:

Vademecum des radios locales. Brussel, 1980-.

Annuaire de l'audiovisuel. Brussel, 1986-.

Zie hieronder ook de publicaties van de CSA.

SPORT EN TOERISME

Beide bevoegdheden waren lange tijd ondergebracht in eenzelfde administratieve structuur. Door de staatshervorming van 1993 werden de bevoegdheden betreffende het toerisme echter overgeheveld naar het Waalse Gewest en de Brusselsese COCOF. De *Direction d'administration de l'éducation physique, des sports et de la vie en plein air* (beter bekend onder de afkorting ADEPS, het equivalent van het Vlaamse BLOSO) (www.adeps.be) staat in voor de bevordering van sport en openluchtlevens. Die instantie publiceert een periodiek, *Sport*, dat in 1953 van start ging als nationale publicatie en liep tot 2001, alsook *Loisirama: sport pour tous: bulletin d'information*. Brussel, 1973-1988 en eveneens een *Rapport d'activité. Direction générale de l'éducation physique, des sports et de la vie en plein air et de l'infrastructure culturelle et sportive. Exercice 1975-*. Brussel, 1977-. Verder ook een elektronische nieuwsbrief *ADEPS-Info* (2007-) en *Clés pour la forme*, 2003-2007, een driemaandelijks tijdschrift bestemd voor het onderwijzend personeel (beiden online).

SOCIALE ZAKEN

Deze materie behelst de zorg aan personen, ouderen, gehandicapten, gezondheid, enz. Een deel van die bevoegdheden werd in 1993 echter overgedragen aan de gewesten.

Tableau de bord de la santé en Communauté Française de Belgique 2007. Brussel, 2007.

Liste des maisons de repos. Brussel, 1991.

Les maisons de repos et de soins en Communauté Française de Belgique. Brussel, 1989.

Santé en Communauté Française de Belgique. Institutions, services, compétences. Brussel, 1991.

Santé & communauté. Bulletin d'informations épidémiologiques de la Communauté Française de Belgique. Brussel, 1986- (driemaandelijks).

Statistiques de décès en Communauté Française de Belgique pour l'année 1987. Brussel, 1992.

Liste des institutions agréées pour accueillir des bénéficiaires du Fonds de Soins Médico-socio-pédagogiques (...). Brussel, 1993-.

Later overgegaan naar Région Wallonne, zelfde titel.

Le Fonds spécial d'assistance: fonctionnement, introduction des demandes et modalités d'intervention. Brussel, 1991.

La retraite... une nouvelle vie à préparer. Brussel, z.j.

De Direction de l'Égalité des Chances, verbonden aan het Secretariaat-generaal (www.egalite.cfwb.be), publiceert een *Rapport d'activités 2001-2002*. Brussel, 2003- (online), naast een elektronische nieuwsbrief en tal van gespecialiseerde brochures.

4.4.5. De openbare instellingen van de Franse Gemeenschap

Relatief weinig openbare instellingen ressorteren onder de Franse Gemeenschap. We sommen de belangrijkste ervan op, per activiteitsdomein.

MEDIA

De openbare omroep *Radio-Télévision Belge de la Communauté Française* (RTBF) komt aan bod in het hoofdstuk over de audiovisuele media. Verder bestaat er als openbare instelling in die sector nog de *Conseil Supérieur de l'Audiovisuel*, opgericht door het decreet van 17 juli 1987 en hervormd door de decreten van 24 juli 1997 en 23 februari 2003 (www.csa.be). Deze onafhankelijke administratieve instantie is belast met de regulering van de audiovisuele media in de Franse Gemeenschap. Zij publiceert een *Rapport annuel* (1994-) en een tijdschrift eerst getiteld *Les Cahiers du CSA* (1998-2002, online vanaf 2001-) en dat vanaf 2002 werd omgedoopt tot *Régulation* (online). Op die website staan ook werkingsdocumenten van de raad (adviezen, beslissingen, enz.).

KIND EN JEUGDZORG

Het *Office de la Naissance et de l'Enfance* (ONE) (www.one.be) werd opgericht door het decreet van 30 maart 1983 (vervangen door het decreet van 17 juli 2002) en is de Franstalige tegenhanger van de Vlaamse instelling Kind en Gezin. Beide gaan terug tot het vroegere Nationale Werk voor Kinderwelzijn (zie hoger). ONE beoogt de bescherming en de bevordering van het welzijn van het jonge kind en de steun aan de jonge ouders.

L'ONE, qu'est-ce-que c'est? Brussel, 1987.

Tout savoir sur l'ONE: mission, services, textes légaux. Brussel, 1991.

Rapport d'activité. Brussel, 1987- (voortzetting van de jaarverslagen van de nationale instantie; de recentste daarvan staan online, vanaf 2004- onder de naam *Rapport annuel*).

Rapport 2002-2003- Banque de données médico-sociales de l'ONE. Brussel, 2000- (online vanaf 2004-).

L'Enfant. Brussel, 1947-1993.

Génération ONE. Le journal des professionnels de la petite enfance. Brussel, 1991-.

Baby ONE. Le magazine des jeunes parents. Brussel, 1994-1998.

Bestemd voor een breed publiek.

Bulletin de l'Action Enfance Maltraitée. Brussel, 1995- (tweemaandelijks).

Op de site vindt men ook veel statistische gegevens (1985-) over het werkkterrein van deze instelling (in het bijzonder demografie, geboorte, gezondheid, enz.).

De *Délégué Général aux Droits de l'Enfant* (www.cfwb.be/dgde), benoemd door de decreten van 10 juli 1991 en 22 december 1997, heeft tot taak te waken op de vrijwaring van het welzijn en de rechten van het kind. Met zijn eigen administratie hangt die rechtstreeks af van de Regering van de Franse Gemeenschap. Belangrijkste publicatie:

Communauté Française de Belgique. Délégué Général aux Droits de l'Enfant et à l'Aide à la Jeunesse. Rapport annuel 1991/1992-. Luik, 1992- (vanaf 2003-online).

Vele brochures over de actie ter verdediging van de kinderen staan op de site.

ONDERWIJS

De CIUF (Conseil Interuniversitaire de la Communauté Française) (www.ciuf.be), opgericht door decreet van 3 april 1980 (daarna gewijzigd, in laatste instantie door het decreet van 9 januari 2003), bestaat uit vertegenwoordigers van de universitaire instellingen van de Franse Gemeenschap. Hij is belast met het overleg binnen die sector en verstrekt adviezen aan de overheid over de universitaire politiek. Hij publiceert een *Rapport d'activité*, 1980- (online vanaf 2003-), brochures over het universitaire systeem, alsook statistische reeksen, bijvoorbeeld:

Les étudiants et le personnel des institutions universitaires francophones de Belgique: données statistiques. Brussel, 1990- (jaarlijks; later variante titel, online vanaf 2004-2005-).

SOCIALE ZAKEN

Het *Fonds Communautaire pour l'Intégration Sociale et Professionnelle des Personnes Handicapées* (FCISPPH) werd ingesteld door het decreet van 3 juli 1991, na de ontbinding van het nationale Rijksfonds voor Sociale Reclassering van de Minder-validen, die plaatsvond op 1 januari 1991. Aan Vlaamse kant werd de actie van dit organisme voortgezet door het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap; aan Franstalige kant door dit FCISPPH.

Het stond dus in voor het beheer van de materies die betrekking hadden op de oriëntatie en de beroepsvorming, de tewerkstelling en de sociale hulp aan de gehandicapten in de Franstalige Gemeenschap. Door de overheveling van bepaalde materies van deze laatste naar het Waalse Gewest en de Brusselse COCOF (zie hoger), werd de actie van dat Fonds verder gezet door de twee nieuwe organismen die vermeld worden bij de openbare instellingen van die respectieve machtsniveaus. Het Fonds publiceerde:

L'Intégration sociale et professionnelle des personnes handicapées en Communauté Française. Brussel, 1991.

Rapport annuel. Tome 1 en Tome 2. Brussel, 1991 en 1992.

De *Agence de Prévention du SIDA* was een zelfstandig overheidsorganisme opgericht door de Franse Gemeenschap in 1991. Het werd opgeheven met ingang van 1 januari 2000 en publiceerde, naast tal van brochures, ook een tijdschrift *Prévention SIDA. Lettre d'information*. Brussel, 1991-1997.

Pro memorie vermelden we ook het bestaan van het *Centre Hospitalier Universitaire de Liège*, het academische ziekenhuis dat afhangt van de Franse Gemeenschap (www.chuliege.be).

INTERNATIONALE BETREKKINGEN

De internationale betrekkingen van de Franse Gemeenschap (meer bepaald de bevordering van de relaties met andere Franssprekende landen en gebieden in de wereld) worden beheerd door een parastatale instelling, het *Commissariat Général aux Relations Extérieures* (CGRI), opgericht door het decreet van 1 juli 1982. Door een akkoord van 1996 heeft deze dienst een samenwerkingsverband opgebouwd met de equivalente dienst van het Waalse Gewest en met de Brusselse COCOF. Met ingang van 1 januari 2009 zijn CGRI en de Waalse *Direction des Relations Internationales* DRI zelfs samengesmolten tot één nieuwe dienst, onder de benaming *Wallonie-Bruxelles International* (www.wbi.be). Dit was een primeur in de institutionele geschiedenis van de Franstalige gefedereerde entiteiten. De internationale activiteiten van de Franse Gemeenschap en van het Waalse gewest worden weerspiegeld in volgende publicaties:

Rapport d'activités 1983-. Brussel, 1984- (online 2001-).

Les Cahiers du Commissariat Général aux Relations Internationales de la Communauté Française de Belgique. Brussel, 1991-. Later *Cahiers Wallonie-Bruxelles International*.

Reeks brochures over thema's die, vanzelfsprekend, de buitenlandse betrekkingen van de Belgische "francité" aanbelangen (recente staan online).

Présences de la Communauté Française de Belgique et de la Région Wallonne dans le monde. Brussel, 2002- (online).

Newsletter Wallonie-Bruxelles International. Brussel, 2007- (online).

Terminologie nouvelle. Brussel, 1989-.

Tijdschrift gewijd aan de wetenschappelijke bestudering van de taal.

Wallonie-Bruxelles. Une communauté, deux régions. Revue trimestrielle éditée par le Commissariat Général aux Relations Internationales de la Communauté Française de Belgique. Brussel, 1983-.

Dit tijdschrift, gericht op een breed publiek, werd hoger al vermeld, bij het onderdeel “Waalse Gewest”, want vanaf 1986 werd het door beide instanties gepubliceerd, onder de licht gewijzigde titel *w+b. Wallonie / Bruxelles. Revue bimestrielle internationale éditée par la Communauté Française de Belgique et la Région Wallonne* (online vanaf 2001-).

INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIE / STATISTIEKEN

De *Entreprise Publique des Technologies Nouvelles de l'Information et de la Communication* (ETNIC) werd opgericht in 2002 om de ICT van de Franse Gemeenschap te optimaliseren. Het is onder meer ook belast met de opslag en het beheer van de statistische informatie. Op de website van deze instelling kan men dus ook cijfergegevens aantreffen over de bevoegdheidsdomeinen van deze gemeenschap, meer bepaald onderwijsstatistiek (www.statistiques.cfwb.be/index.php).

FINANCIËEL EN PERSONEELBEHEER

Volledigheidshalve vermelden we nog enkele andere parastatalen van de Franse Gemeenschap die vooral gericht zijn op het interne financiële en personeelbeheer. In 2002 werd het *Fonds Ecoreuil* opgericht om de financiële toekomst van de gemeenschap veilig te stellen door de aanleg en het beheer van budgettaire reserves (dit gebeurde als gevolg van het Sint-Bonifatiusakkoord dat besproken werd in de algemene inleiding op dit hoofdstuk). Eveneens in het perspectief van de financiële toestand van de Franse Gemeenschap was in 1998 het *Fonds pour l'Egalisation des Budgets de la Communauté Française* opgericht, in 2002 omgevormd tot *Fonds pour l'Egalisation des Budgets et le Désendettement de la Communauté Française*. Ten slotte is er het *Institut de la Formation en Cours de Carrière* (IFC), opgericht in 2002 om te zorgen voor de continue vorming van het onderwijzend personeel (*Rapport annuel d'activités 2003-* online op www.ifc.cfwb.be).

4.5. De Duitstalige Gemeenschap

4.5.1. Bibliografie

- BAYENET (B.), VEIDERS (S.). Le financement de la Communauté germanophone, in *CH CRISP*, 2007, nr. 1983-1984.
- BECKERS (M.). Les institutions de la Communauté Germanophone, in *Revue générale*, 1995, p. 7-16.
- BERGMANS (B.). *Le statut juridique de la langue allemande en Belgique*. Louvain-la-Neuve, 1986.
- BRASSINNE (J.), KREINS (Y.). La réforme de l'Etat et la Communauté germanophone, in *CH CRISP*, 1980, nrs. 1028-1029.
- JENNIGES (H.). Germans, German Belgians, German-Speaking Belgians, in DEPREZ (K.), VOS (L.), eds. *Nationalism in Belgium. Shifting Identities 1780-1995*. New York-Londen, 1998, p. 31-42.
- MIESEN (W.). *Die deutschsprachige Gemeinschaft Belgiens. De Duitstalige gemeenschap van België. La Communauté germanophone de Belgique. Bibliografie – Bibliographie 1945-2002*. Brussel, 2003, 2 dln.

Over de staatshervorming en de instellingen van de Duitstalige Gemeenschap, zie p. 180-231.

SÄGESSER (C.), GERMANI (D.). La Communauté germanophone: histoire, institutions, économie, in *CH CRISP*, 2008, nr. 1986.

STANGHERLIN (K.), ed. *La Communauté germanophone de Belgique*. Brugge, 2005.

VANLANGENAKKER (I.). De werking van het parlement van de Duitstalige gemeenschap, in *Res Publica*, 2008, nr. 3, p. 221-246.

4.5.2. Historisch overzicht

Voor de ongeveer 75.000 Duitstalige Belgen werd in de federale Staat een aparte institutionele regeling uitgewerkt. Het proces begon iets later dan voor de andere gemeenschappen. De Grondwet van 1970 erkende wel het bestaan van een aparte Duitstalige cultuurgemeenschap, maar de Cultuurraad van de Duitstalige Cultuurgemeenschap werd pas opgericht door de wet van 10 juli 1973. Die bestond uit 25 leden, rechtstreeks gekozen door de kiezers van het Duitstalige gebied. Van rechtswege zetelden hierin ook, met consultatieve stem, de volksvertegenwoordigers en senatoren die verkozen waren in het arrondissement Verviers en die woonden in dat gebied. Die rechtstreekse verkiezing was specifiek voor de Duitstalige gemeenschap, omdat de leden van de twee andere Cultuurraden niet direct verkozen werden (zie hoger). Deze Cultuurraad onderscheidde zich echter ook door een ander kenmerk: hij beschikte niet over de decretale bevoegdheid (hij kon enkel adviezen verstrekken). De Duitstalige gemeenschap beschikte evenmin over een afzonderlijk executief orgaan (één of meerdere ministers van de nationale regering oefenden de desbetreffende bevoegdheden uit).

Ten gevolge van de grondwetsherziening van 1980 kwam er ook verandering voor de Duitstalige gemeenschap, zij het opnieuw met enige vertraging. De wet van 31 december 1983 richtte de Raad van de Duitstalige Gemeenschap op, waarvan de 25 leden rechtstreeks verkozen worden door de kiezers van het Duitstalige gebied. Vanaf 2004 nam de *Rat* officieel de benaming *Parlament* aan (in de hieronder vermelde titels neemt het tweede woord uiteraard de plaats in van het eerste, vanaf de vermelde datum). Opnieuw tekent zich een contrast af met de Franstalige gemeenschapsraad die, zoals we zagen, niet samengesteld wordt door rechtstreekse verkiezingen. Deze Raad beschikt vanaf zijn oprichting nu wel over decretale bevoegdheid, in tegenstelling tot zijn voorganger.

Het actieterrein van de Duitstalige Gemeenschap werd stap voor stap uitgebreid, in overeenstemming met de algemene dynamiek van de staatshervorming: zorg aan personen, cultuur, media, onderwijs (zie hoger). Door de wet van 16 juli 1993 kreeg de Duitstalige Gemeenschap bevoegdheid over de ocmw's. Vanaf 1 januari 1994 werden haar voor het eerst ook regionale bevoegdheden toevertrouwd (bescherming van monumenten en sites). Werkgelegenheidsbeleid en opgravingen volgden begin 2000 en de controle over en de financiering van de gemeenten met ingang van 1 januari 2005. In 1997 werd de Duitstalige Gemeenschap bevoegd voor de regeling van het taalgebruik in het onderwijs. Omdat alle gemeenten van dit gebied een speciaal statuut hebben, blijft het taalgebruik in gemeentelijke aangelegenheden echter geregeld door een federale wet. Ten gevolge van de bijzonder wetten van 13 juli 2001 (in uitvoering van de Lamber-

montakkoorden, zie hoger), werd de wet van 7 januari 2002 goedgekeurd, die wijzigingen aanbracht aan de voornoemde wet van 31 december 1983 op de organisatie van de Duitstalige Gemeenschap. Die bepalingen betroffen voornamelijk de financieringsmodaliteiten, de bevoegdheden van de Gemeenschap en de samenstelling van de regering. De Executieve van de Duitstalige gemeenschap bestond vanaf 1983 uit maximaal drie en vanaf die nieuwe wet uit maximaal vijf ministers. Na de verkiezingen van 2004 nam het aantal effectief in functie zijnde ministers toe van drie naar vier. De ministers worden gekozen door de Raad (vanaf 1993 niet noodzakelijk uit zijn midden) en zijn verantwoordelijk voor deze laatste. In tegenstelling tot wat gebeurde voor de andere gemeenschaps- en gewestregeringen, werd deze Executieve van bij het begin samengesteld op basis van het meerderheids- en niet van het proportionaliteitsbeginsel.

Wat het Ministerie van de Duitstalige Gemeenschap betreft: een voorlopige administratieve cel werd opgericht door het KB van 28 juni 1982 en door het KB van 7 november 1983 ging de administratieve dienst van de Duitstalige gemeenschap effectief van start als zelfstandige eenheid. In 2008 stelde dit ministerie, bestaande uit vijf directies, ongeveer 160 personen tewerk.

4.5.3. *Het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap en zijn voorlopers*

RAT DER DEUTSCHSPRACHIGEN KULTURGEMEINSCHAFT

Ausführliche Berichte. Eupen, 1974-1983.

Kurzbezichte. Eupen, 1974-1983.

Fragen und Antworten. Eupen, 1974-1983.

Dokumente. Eupen, 1974-1983.

RAT [PARLAMENT] DER DEUTSCHSPRACHIGEN GEMEINSCHAFT

Ausführliche Berichte. Eupen, 1983-.

Dokumente. Eupen, 1983-.

Fragen und Antworte. Eupen, 1983-.

Verzeichnisse. Eupen, 1983-.

Vanaf 1995 bestaan deze registers onder geïnformatiseerde vorm.

Einladungen. Eupen, 1973-.

Uitnodigingen voor de commissies en plenaire vergaderingen.

Stand der Arbeiten. Eupen, 1991-.

Dit "bulletin der werkzaamheden" is voorbehouden aan de raadsleden.

Bulletin Interpellationen und Fragen. Eupen, 2007-.

Biografisches Handbuch [zum] Rat der Deutschsprachigen Gemeinschaft. Legislaturperiode 1999-2004. Eupen, 1999.

Enkele andere publicaties vallen buiten het bestek van de bronnen die resulteren uit de werking van de *Rat / Parlament*. Ze hebben een interne of externe informatieve functie, zo bijvoorbeeld:

Von Woche zu Woche. Eupen, 1979-.

Periodieke publicatie, voorbehouden aan de raadsleden, met kopieën van persartikels over de Duitstalige Gemeenschap en de tekst van decreten en besluiten van deze gemeenschap.

Geschäftsordnung des Rates [des Parlaments] der Deutschsprachigen Gemeinschaft. Eupen, 1974 en daaropvolgende uitgaven.

Tekst van het reglement van inwendige orde van Rat, later Parlement.

Rat [Parlament] der Deutschsprachigen Gemeinschaft. Sitzungsperiode 1989-1990-. Eupen, 1989-.

Rat [Parlament] der Deutschsprachigen Gemeinschaft. Legislaturperiode 1995-1997. Eupen, 1997.

Beide publicaties bevatten de samenstelling van Rat / Parlement en de biografische notities van de raadsleden. Dergelijke gegevens staan nu uiteraard op de site van het parlement.

Enkele brochures richten zich tot het brede publiek, zo onder meer:

Unser Rat. Eupen, 1974.

Zwanzig Jahre Kulturautonomie. Hat sich der Weg gelohnt? Eupen, 1994.

Die Deutschsprachige Gemeinschaft und ihr Parlament. Eupen, 1995 en 1997 (ook in het Nederlands en het Frans).

Der Rat der Deutschsprachigen Gemeinschaft. Eupen, 1993 (ook in het Nederlands, het Frans en het Engels).

Raadpleeg ook de website www.dgparlament.be. Hij bevat onder meer een *Datenbank* met de tekst van de parlementaire documenten sinds 1973.

4.5.4. De Regering van de Duitstalige Gemeenschap

De Regering geeft blijkbaar geen eigen publicaties uit. Over de archieven van deze instelling (notulen van de vergaderingen): zie hoger de algemene uitleg betreffende de archieven van gemeenschappen en gewesten. Het portaal van alle instellingen van de Duitstalige Gemeenschap is www.dglive.be. Die bevat ook de juridische databank *DG Lex*.

4.5.5. Het Ministerie van de Duitstalige Gemeenschap

In 2008 bestond dit ministerie uit vier directies: algemene diensten, culturele zaken, onderwijs en vorming, tewerkstelling en sociale zaken.

Het ministerie publiceert een *Schriftenreihe* (2005-) waarin afzonderlijke monografieën verschijnen.

Vademekum. Informationen des Ministeriums der Deutschsprachigen Gemeinschaft. Eupen, 1991-?.

Deze periodieke publicatie bevat hoofdzakelijk berichten over onderwijs en opleiding.

De overheid van de Duitstalige Gemeenschap wordt bijgestaan door verschillende raadgevende organen, namelijk de *Rat der Deutschsprachigen Jugend* (www.rdj.be), de *Jugendhilferat*, de commissie voor monumenten en landschappen (*Königliche Denkmal- und Landschaftsschutzkommission*, opgericht in 1994), de *Sportrat* (2002), de *Medienrat* (opgericht 1999, rechtspersoonlijkheid in 2005), de consultatieve raad voor de gezondheidsbevordering (2004), de *Rat für Volks- und Erwachsenenbildung* (1981, hervorming 1993), de *Rat für Entwicklungszusammenarbeit, Solidarität und Integration*, de *Rat der Seniorinnen und Senioren* en de *Wirt-*

schafts- und Sozialrat der Deutschsprachige Gemeinschaft (2000). Deze laatste is een overlegorgaan tussen werkgevers en werknemers. Hij publiceert onder meer *Tätigkeitsberichte 2000-*. Ten slotte vermelden we als openbare instanties nog het *Medienzentrum* dat zich bezig houdt met de centrale bibliotheek van de Gemeenschap en met de productie van televisieprogramma's (2002) en een *Autonome Hochschule* (2005). Ten slotte is er de *Wirtschaftsförderungsgesellschaft Ostbelgiens* (WFG), een vzw die tot doel heeft de inplanting van handels- en industriële zaken in de regio en de export te bevorderen. Op de website www.wfg.be is een elektronische nieuwsbrief en een *Geschäftsbericht 2007* te vinden.

4.5.6. De openbare instellingen van de Duitstalige Gemeenschap

Geleidelijk aan zijn de verschillende bevoegdheidsdomeinen van de Duitstalige Gemeenschap voorzien van specifieke beleidsorganen en uitvoerende instellingen. De *Belgische Rundfunk* (BRF) werd opgericht in 1945 en is autonoom sinds 1977, dus lang voor de creatie van de Gemeenschap zelf (www.brf.be). Het *Verkehrsamt der Ostkantone* (VAO) staat in voor de promotie van het toerisme (www.eastbelgium.com). Op het gebied van sociale zorg en werkgelegenheid heeft men enerzijds de *Dienststelle der Deutschsprachigen Gemeinschaft für Personen mit Behinderung* (DPB), tegenhanger van de talrijke andere gewestelijke- en gemeenschapsinstellingen die belast zijn met de sociale wederinschakeling van de gehandicapten. Onder de huidige vorm bestaat die instelling sinds 1998, met een voorloper opgericht in 1990. De Dienststelle heeft een website (www.dpb.be) en publiceert *Tätigkeitsberichte 1991-1992-*. Eupen, 1993- (vanaf 2006- online). Anderzijds bestaat er vanaf begin 2000 het *Arbeitsamt der Deutschsprachige Gemeinschaft* (ADG), dat zich uiteraard bezig houdt met de arbeidsbemiddeling en beroepsopleiding (www.adg.be). Het publiceert *Tätigkeitsberichte 2000-* (2007- online) en statistieken en overzichten van de arbeidsmarkt. Op het sociaaleconomische domein functioneert het *Institut für Aus- und Weiterbildung im Mittelstand und in kleinen und mittleren Unternehmen* (IAWM), opgericht in 1991 en equivalent van de Vlaamse en Franstalige instituten voor middenstandsvorming, dat *Tätigkeitsberichte* publiceert (vanaf 2004- online op www.iawm.be).